

การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม

พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ้อง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม

พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ้อง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF MORAL TEACHINGS MONKS IN SCHOOLS WITH THE
PRINCIPLE OF SAPPURISADHAMMA PRINCIPLE.

PHRA APISIT APICHARTO (SAEJONG)

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
PROGRAM IN BUDDHIST STUDIES FOR DEVELOPMENT
FACULTY OF RELIGION AND PHILOSOPHY
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2025

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม
ชื่อนักศึกษา	พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ้อง)
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ปีพุทธศักราช	2568
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

(พระอุดมวิจิตรเมธี, ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

ประธานกรรมการ

(พระราชสุทิวาวิจิตรเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

กรรมการ

(พระเมธีวชิราภิจิต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี)

กรรมการ

(พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ดร.)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม
ชื่อนักศึกษา	พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ้อง)
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ปีการศึกษา	2568
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาหลักสัปปุริสธรรม และ 3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมในบริบทของจังหวัดสงขลา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บรวบรวมเอกสารและจากเครื่องมือสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจำนวน 15 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบโดยเชื่อมโยงและสังเคราะห์ข้อมูลแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนร่วมกับหลักสัปปุริสธรรมรวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลและหาความสอดคล้องจากผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อค้นพบการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม

ผลการวิจัยพบว่า

1) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของจังหวัดสงขลาจำเป็นต้องครอบคลุมสามด้านหลัก ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเทคนิคการสอน และด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อให้การสสอนศีลธรรมมีประสิทธิภาพในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ด้านความรู้เน้นความเข้าใจหลักธรรมเชิงลึกควบคู่กับบริบทผู้เรียนและสังคม ด้านเทคนิคการสอนมุ่งปรับสู่แนวทางเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและยืดหยุ่น และด้านมนุษยสัมพันธ์เน้นการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับทุกภาคส่วน

2) หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยเหลือหลอมบุคคลให้เป็นสัตบุรุษ มีความสมบูรณ์ทั้งปัญญา ศีล และสมาธิ อันได้แก่ อัมมัญญตา อัตถัญญตา อตตัญญตา มัตตัญญตา กาลัญญตา ปริสสัญญตา และปุคคัลปโรปรัญญตา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

3) หลักสัปปุริสธรรมเป็นแกนกลางและกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้อย่างเป็นระบบในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ด้านเทคนิคการสอน และด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยแต่ละหลักธรรมทำหน้าที่สร้างความตระหนัก กำกับดูแลกระบวนการแสวงหาประมวผล เลือกใช้ และประยุกต์ความรู้ เทคนิคการสอน และทักษะมนุษยสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, หลักสัปปุริสธรรม, การส่งเสริมศักยภาพ

ABSTRACT

Thesis Topic	DEVELOPMENT OF MORAL TEACHINGS MONKS IN SCHOOLS WITH THE PRINCIPLE OF SAPPURISADHAMMA PRINCIPLE.
Student's Name	Phra Apisit Apicharto (Saejong)
Degree Sought	Master of Arts
Program	Buddhist Studies for Development
Anno Domini	2025
Advisor	Phrakhrubowonchaiwat, Dr.

This research aimed 1) to study the concepts and theories of monk teacher development in schools, 2) to study the Sapurisadhamma principle, and 3) to analyze the development of monk teachers in schools using the Sapurisadhamma principle in the context of Songkhla province. This qualitative research collected data from documents and structured in-depth interviews with 15 purposively selected key informants. Data analysis was conducted systematically by linking and synthesizing the concepts and theories of monk teacher development in schools with the Sapurisadhamma principle, including analyzing and identifying consistency from the interview data to discover the development of monk teachers in schools using the Sapurisadhamma principle.

The research found that.

1) The concepts and theories of monk teacher development in schools in Songkhla province need to cover three main areas: knowledge development, teaching technique development, and human relations development. This is essential for effective moral teaching in a multicultural societal context. Knowledge development emphasizes a deep understanding of Buddhist principles alongside the context of learners and society. Teaching technique development aims to shift towards learner-centered and flexible approaches. Human relations development focuses on building positive relationships with all stakeholders.

2) The seven Sapurisadhamma principles Dhammanyuta (knowing the Dhamma), Atthanyuta (knowing the meaning/purpose), Attanyuta (knowing oneself), Mattanyuta (knowing moderation), Kalanyuta (knowing the proper time), Parisanyuta (knowing the assembly/community), and Puggalaparoparanyuta (knowing the individual differences) are crucial virtues that shape an individual into a virtuous person, complete with wisdom, morality, and concentration. These principles are highly significant for the development of monk teachers in schools.

3) The Sapurisadhamma principle serves as a central and vital mechanism for systematically driving the development of monk teachers in schools across all dimensions: knowledge, teaching techniques, and human relations. Each principle functions to foster awareness, regulate the process of acquiring, processing, selecting, and applying knowledge, teaching techniques, and human relations skills effectively to suit learners and situations.

Keywords: Development of Buddhist Moral Teachers in Schools, Sapurisadhamma Principles, Enhancement of Potential.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระราชสุทิวาธิราชเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระอุดมวิจิตรเมธี, ดร. คณะบดีคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และพระเมธีวิจิตรภักดิ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช ที่มีความเมตตากรุณาให้ความรู้ความเข้าใจตลอดจนคำปรึกษาต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณ พระครูบวรชัยวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ อีกทั้งได้สละเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.สันติ อุณจะนำ และพระครูโกศลอรรรถกิจ, ดร. ในฐานะที่ได้อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ได้ให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการจัดทำเครื่องมือวิจัย และการจัดทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณคณาจารย์ คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราชทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ดูแลช่วยเหลือในด้านเอกสารจัดทำวิทยานิพนธ์โดยเฉพาะระบบ itthesis ตลอดจนเพื่อนนิสิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา ทุกคน ที่ให้กำลังใจรวมทั้งความห่วงใยที่มอบให้ผู้วิจัยตลอดมา ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีทั้งหมดนี้แด่

บิดา-มารดา ปู่-ย่า และอาจารย์ อันเป็นที่เคารพสูงสุด ที่ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ณ โอกาสนี้

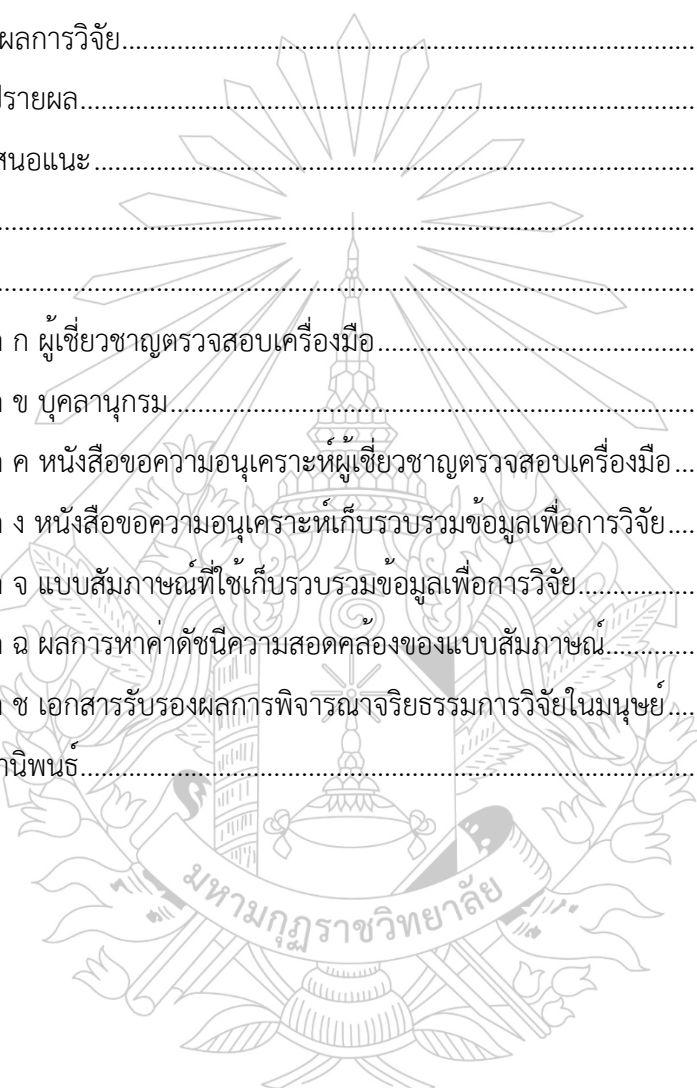
พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ๋อง)

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	จ
ABSTRACT.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญคำย่อ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2. คำถามการวิจัย.....	2
1.3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.4. ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5. วิธีดำเนินการวิจัย	4
1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
1.7. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1.8. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
1.9. กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	13
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	14
2.1. การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	14
2.2. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์	19
2.3. โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	38
2.4. สรุป	49
บทที่ 3 หลักสัปปุริสธรรม.....	51
3.1. หลักสัปปุริสธรรมในพระไตรปิฎกในพระพุทธศาสนาเถรวาท.....	51
3.2. การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน.....	60
3.3. สรุป	63

บทที่ 4 วิเคราะห์การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม	65
4.1. การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมด้านความรู้.....	65
4.2. การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมด้านเทคนิคการสอน...	70
4.3. การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมด้านมนุษยสัมพันธ์	74
4.4. สรุป	78
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	81
5.1. สรุปผลการวิจัย.....	81
5.2. อภิปรายผล.....	83
5.3. ข้อเสนอแนะ	86
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	94
ภาคผนวก ก ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	95
ภาคผนวก ข บุคลากร.....	97
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	99
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย.....	103
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย.....	119
ภาคผนวก ฉ ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์.....	126
ภาคผนวก ช เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	131
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	133

สารบัญคำย่อ

ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎก (ฉบับภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช 2539 โดยจัดเรียงตามคัมภีร์ คำย่อ และคำเต็ม ของชื่อคัมภีร์ สำหรับตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎก ใช้แบบเลข 3 ตอน คือ เลข เล่ม/เลขข้อ/เลขหน้า ตัวอย่าง เช่น อง.ปณจก. 22/57/99 หมายถึง สุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ปัญจก นิบาต พระไตรปิฎกเล่มที่ 22 ข้อ 57 หน้า 99 เป็นต้นดังนี้

อง.สตตก. อังคุตรนิกาย สัตตกนิบาต

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสนาเป็นรากฐานสำคัญที่มีบทบาทในการสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะในสังคมไทยที่พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับเป็นศาสนาประจำชาติและเป็นแรงขับเคลื่อนหลักในการหล่อหลอมวิถีชีวิตและจิตใจของประชาชน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ปัจจุบันชี้ให้เห็นถึงความท้าทายที่เพิ่มขึ้นในการธำรงรักษาคุณค่าทางศีลธรรม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ไร้ขีดจำกัด (Pharcharuen, Winit, 2020) ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อแบบแผนพฤติกรรมและค่านิยมของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ซึ่งมักแสดงออกผ่านปัญหาทางสังคมต่างๆ เช่น การละเมิดสิทธิผู้อื่น การขาดวินัยและความเคารพในกฎเกณฑ์ รวมถึงการขาดความเข้าใจในคุณธรรมพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความอ่อนแอของกลไกในการปลูกฝังศีลธรรม ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของสถาบันครอบครัว ชุมชน หรือแม้กระทั่งสถาบันการศึกษา ที่อาจยังไม่สามารถสอดแทรกคำสอนทางศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอในการรับมือกับความซับซ้อนของสังคมยุคใหม่

การแก้ไขปัญหาการเสื่อมถอยทางศีลธรรมในกลุ่มเยาวชนจึงเป็นวาระสำคัญเร่งด่วน การศึกษาพระพุทธศาสนาและการประยุกต์ใช้พระธรรมคำสอนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและพัฒนาคุณธรรมในหมู่เยาวชน ในบริบทของการศึกษา พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งยวด ไม่เพียงแต่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางธรรมตามหลักสูตร แต่ยังต้องทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ปรึกษา และเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมแก่นักเรียน (อานนท์ เมธีวรฉัตร, 2562)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดสงขลา ซึ่งมีความโดดเด่นในด้านความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2564). ในฐานะจังหวัดสำคัญในภาคใต้ จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีประชากรหลากหลาย (สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา, 2566) ทั้งชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีวิถีชีวิต ความเชื่อ และแนวปฏิบัติทางศาสนาที่แตกต่างกัน (National Geographic Thailand, 2025) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมนี้ แม้จะเป็นจุดแข็งในด้านความหลากหลาย แต่ก็สร้างความท้าทายเฉพาะตัวในบริบทของการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ต้องจัดการ

เรียนการสอนให้กับนักเรียนที่มีพื้นฐานและมุมมองต่อศาสนาและศีลธรรมที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ความหลากหลายนี้สร้างความท้าทายเฉพาะตัวให้แก่พระสอนศีลธรรมในการสื่อสารและประยุกต์ใช้ หลักธรรมเพื่อให้เข้าถึงและเป็นที่ยอมรับของนักเรียนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน การที่พระสอนศีลธรรมสามารถสร้างความเข้าใจและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างตนเองกับนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งมาจากต่างพื้นเพได้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมที่มีความหลากหลายนี้ (ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมการสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2567) หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ อันได้แก่ ธัมมัญญตา (รู้จักธรรม) อตถัญญตา (รู้จักอรรถ) อัตตัญญตา (รู้จักตน) มัตตัญญตา (รู้จักประมาณ) กาลัญญตา (รู้จักกาล) ปริสสัญญตา (รู้จักชุมชน) และปุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล) ถือเป็นหลักธรรมที่มีความสอดคล้องและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างคุณสมบัติที่จำเป็นของคนดี หรือบุคลากรที่ดี (Bhikkhu Bodhi, 2012) ซึ่งในบริบทนี้หมายถึงการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย หลักสัปปุริสธรรมครอบคลุมมิติที่หลากหลาย ตั้งแต่ความเข้าใจในหลักการ การประเมินผลลัพธ์ การรู้จักและพัฒนาตนเอง การบริหารจัดการ การปรับตัวเข้ากับบริบทแวดล้อม และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นคุณสมบัติสำคัญที่พระสอนศีลธรรมพึงมี

จากการศึกษาผลงานวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในสถานศึกษา พบว่า การนำหลัก สัปปุริสธรรมมาช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะเชิงบวกในนักเรียน เช่น ความรับผิดชอบ ความเคารพ และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น (Nilkote, R., & Singsorn, N., 2024) ในบริบทของจังหวัดสงขลา การเสริมสร้างบทบาทของพระสอนศีลธรรมให้มีความเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น จึงเป็นเรื่องที่สำคัญในการพัฒนาคุณธรรมในเยาวชนและชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษา การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลัก สัปปุริสธรรม โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดสงขลา เป็นประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติม งานวิจัยนี้มุ่งนำเสนอแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในเชิงปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาและเสริมสร้างบทบาทของพระสอนศีลธรรมให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและมีความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2. คำถามการวิจัย

- 1.2.1. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างไร
- 1.2.2. หลักสัปปุริสธรรมเป็นอย่างไร

1.2.3. วิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมเป็นอย่างไร

1.3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 1.3.2. เพื่อศึกษาหลักสัปปุริสธรรม
- 1.3.3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม

1.4. ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาองค์ความรู้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม ได้แก่

- 1) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Theory) ของ Lev Vygotsky (1986) ประกอบด้วย ด้านพัฒนาความรู้ ด้านพัฒนาเทคนิคการสอนและด้านพัฒนามนุษย์สัมพันธ์
- 2) หลักสัปปุริสธรรม
 - (1) รู้จักรัศธรรม (ธัมมัญญตา)
 - (2) รู้จักอรรถ (อรรถัญญตา)
 - (3) รู้จักตน (อัตตัญญตา)
 - (4) รู้จักประมาณ (มัตตัญญตา)
 - (5) รู้จักกาล (กาลัญญตา)
 - (6) รู้จักชุมชน (ปริสสัญญตา)
 - (7) รู้จักบุคคล (ปุคคลัญญตา)
- 3) วิเคราะห์การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม
พัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม โดยเน้นด้านพัฒนาความรู้ ด้านพัฒนาเทคนิคการสอนและด้านพัฒนามนุษย์สัมพันธ์

1.4.2. ขอบเขตด้านประชากร

มีทั้งหมด 3 กลุ่มดังต่อไปนี้ คือ 1. กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนา 2. กลุ่มผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรม 3. กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งแต่ละกลุ่มมีจำนวน 5 รูป/คน รวมแล้วทั้งสิ้น 15 รูป/คน

1.4.3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ โรงเรียนที่มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เฉพาะเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา

1.4.4. ขอบเขตด้านเครื่องมือ

ได้แก่ เครื่องมือสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1.5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมเป็นพื้นฐานในการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับแนวคิดและแนวทางในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างถูกต้องต่อไป

1.5.1. การศึกษาทบทวนเอกสาร

ก. ชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources)

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่ใช้ในงานวิจัยนี้ได้แก่ พระไตรปิฎก (ฉบับภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นข้อมูลหลักที่นำมาศึกษาและประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ข. ชั้นทุติภูมิ (Secondary Sources)

แหล่งข้อมูลทุติภูมิประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เช่น หนังสือ บทความ งานวิทยานิพนธ์ และเอกสารที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหัวข้องานวิจัย เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารที่ใช้ในงานวิจัย มีดังนี้

- 1) ความถูกต้อง (Authenticity) เอกสารที่ใช้ต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยมาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ
- 2) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ควรเลือกเอกสารที่มีความผิดพลาดและการบิดเบือนน้อยที่สุด เพื่อให้ข้อมูลที่ได้เหมาะสมและตรงประเด็นกับงานวิจัย
- 3) ความเป็นตัวแทน (Representativeness) เอกสารที่เลือกใช้ต้องสามารถเป็นตัวแทนข้อมูลของเอกสารประเภทเดียวกันได้ หรือมีเนื้อหาที่ครอบคลุมสำหรับการนำมาประยุกต์ในงานวิจัย
- 4) ความหมายชัดเจน (Meaning) เอกสารควรมีเนื้อหาที่กระชับ ตรงประเด็น และสามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของผู้วิจัยได้อย่างชัดเจน (Scott, 1990)

1.5.2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ 1. กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนา 2. กลุ่มผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรม 3. กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งแต่ละกลุ่มมีจำนวน 5 รูป/คน รวมแล้วทั้งสิ้น 15 รูป/คน

1) กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย เจ้าอาวาส และพระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้อง

2) กลุ่มผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรม เช่น บุคลากรในโครงการพระสอนศีลธรรม และพระสอนศีลธรรม

3) กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้อำนวยการโรงเรียน

ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมดจะมีจำนวน 15 คน โดยเกณฑ์การคัดเลือกนั้นเลือกเฉพาะบุคคลที่มีประสบการณ์และมีความเกี่ยวข้องเพื่อที่จะได้ข้อมูลที่หลากหลายและตรงประเด็น

1.5.3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยที่ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

แบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปหรือปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยการกรอกข้อความลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงเท่าที่สามารถเปิดเผยได้

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม

ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกข้อมูล มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 9 ขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษารูปแบบการทำเครื่องมือวิจัย การศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมเพื่อรวบรวมเนื้อหาสาระจากการศึกษาค้นคว้าที่ได้ม้างกล่าวนำมากำหนดเป็นเป็นกรอบให้ตรงกับตามวัตถุประสงค์ของ

การวิจัยข้อมูล ปรีกษาแนวทางการทำเครื่องมือวิจัยกับอาจารย์ที่ปรึกษา กำหนดประเด็นคำถามการวิจัยและการออกแบบสัมภาษณ์แบบบันทึก

2) การจัดทำร่างเครื่องมือวิจัย จำแนกประเด็นคำถามอย่างละเอียด แล้วตรวจสอบความถูกต้องด้วยตนเอง

3) นำร่างเครื่องมือวิจัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง และชัดเจน เหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ

4) การตรวจสอบมาตรฐานของแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น โดยปกติแล้วจะมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา และแนะนำแนวทางเรื่องระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งในการวิจัยนี้ได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินตรวจสอบหาความสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) โดยการประเมินนั้นจะตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของงานวิจัยเป็นหลักโดยจะมาตรฐานคะแนนทั้งหมด 4 ระดับ (Lawshe, 1975) คือ

1 คะแนน หมายถึง ไม่สอดคล้อง (not relevant)

2 คะแนน หมายถึง สอดคล้องบางส่วน (somewhat relevant)

3 คะแนน หมายถึง ค่อนข้างสอดคล้องมาก (quite relevant)

4 คะแนน หมายถึง มีความสอดคล้องมาก (more relevant)

$$cvi = \frac{\text{จำนวนคำถาม ที่ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านลงความเห็นในระดับ 3 และ 4}}{\text{จำนวนคำถามทั้งหมด}}$$

5) เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาแบบสัมภาษณ์อย่างถูกต้องดีแล้วก็จะมีข้อเสนอแนะ และให้ผลคะแนนเพื่อให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการต่อไป ซึ่งผลของคะแนน (CVI) นั้นรวมทั้ง 3 คน ควรจะมี 3 คะแนนขึ้นไป หรือคำนวณค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินแล้วควรมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (CVI) 0.80 ซึ่งเกณฑ์เต็มของค่า CVI คือ 1.0 หากต่ำกว่า 0.80 นั้นจะต้องปรับปรุงเนื้อหาให้ดีกว่านี้

6) แก้ไขเครื่องมือวิจัย ตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบร่างเครื่องมือวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้สมบูรณ์

7) ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และได้รับอนุมัติหนังสือรับรองจริยธรรมในมนุษย์

8) นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยต่อไป

9) นำผลจากการเก็บข้อมูลที่ครบถ้วนมาวิเคราะห์

1.5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ดำเนินการตามลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยครอบคลุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ระบุไว้ ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลภาคสนามอาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและตรงประเด็น โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) สำรวจพื้นที่จังหวัดสงขลาทำการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นในจังหวัดสงขลาเพื่อกำหนดขอบเขตการวิจัยและความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย
- 2) กำหนดพื้นที่ในการวิจัยพื้นที่ในการวิจัยคือกลุ่มพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่อยู่ในจังหวัดสงขลา และสังกัดสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโสกราช
- 3) การขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ดำเนินการขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโสกราช เพื่อใช้เป็นเอกสารรับรองในการเก็บข้อมูล
- 4) การนัดหมายกลุ่มเป้าหมายออกหนังสือนัดหมายกลุ่มเป้าหมาย โดยระบุวัน เวลา และประเด็นสำคัญที่ต้องการทราบล่วงหน้า เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีเวลาในการเตรียมข้อมูล
- 5) การเตรียมความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์จัดเตรียมเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ เช่น แบบบันทึกเสียงและเอกสารคำถาม เพื่อให้กระบวนการเก็บข้อมูลดำเนินไปอย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ
- 6) การดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามเดินทางไปยังพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจะมุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม

กระบวนการดังกล่าวได้รับการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน สมบูรณ์ และตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้เชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีสำคัญเพื่อศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้จาก ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Theory) ของ Lev Vygotsky (1986) และ หลักสัปปุริสธรรม เป็นเครื่องมือในการตีความและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

- 1) วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Theory) ของ Vygotsky ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่

(1) ด้านพัฒนาความรู้ วิเคราะห์ความสามารถในการเข้าใจและถ่ายทอดหลักธรรม คำสอนให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

(2) ด้านพัฒนาเทคนิคการสอน วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาวิธีการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมและส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

(3) ด้านพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ วิเคราะห์ศักยภาพในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนและบุคคลในชุมชน

2) วิเคราะห์หลักสัปปุริสธรรม ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์พฤติกรรมและแนวทางปฏิบัติของพระสอนศีลธรรม ได้แก่

(1) ความรู้จักธรรม (ธัมมัญญตา) วิเคราะห์ความสามารถในการเข้าใจธรรมและวิเคราะห์เหตุผลเบื้องต้นของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

(2) ความรู้จักอรรถ (อรรถัญญตา) ประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติงานสอนต่อผู้เรียนและชุมชน

(3) ความรู้จักตน (อัตตัญญตา) วิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของตนเองในบทบาทของพระสอนศีลธรรม

(4) ความรู้จักประมาณ (มัตตัญญตา) ตรวจสอบความเหมาะสมในวิธีการสอนและการจัดการทรัพยากร

(5) ความรู้จักกาล (กาลัญญตา) วิเคราะห์การวางแผนและการบริหารเวลาในการสอน

(6) ความรู้จักบริษัท (ปริสฺสัญญตา) ประเมินบทบาทของพระสอนศีลธรรมในบริบทของชุมชน

(7) ความรู้จักบุคคล (ปุคคลปโรปรัญญตา) วิเคราะห์การสื่อสารและการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

3) การวิเคราะห์การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม ข้อมูลที่รวบรวมจากภาคสนามจะถูกวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือและหลักสัปปุริสธรรม โดยเน้น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่

(1) ด้านพัฒนาความรู้ การเสริมสร้างความรู้ทางธรรมแก่พระสอนศีลธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน

(2) ด้านพัฒนาเทคนิคการสอน การออกแบบวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละกลุ่ม

(3) ด้านพัฒนานุรักษ์สัมพันธ์ การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างพระสอนศีลธรรมกับนักเรียน ชุมชน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

4) การตีความผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการตีความข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงลึกโดยการสร้างมิติที่เชื่อมโยงระหว่าง หลักสัปปุริสธรรม กับ การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมุ่งเน้นหาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมทั้ง 7 ประการ (เช่น ความรู้จักธรรม ความรู้จักอรรถ ความรู้จักตน ฯลฯ) กับการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการสอน ด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน และด้านการประยุกต์ใช้หลักธรรมในสถานการณ์จริง เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกที่สะท้อนถึงความสำคัญของการพัฒนาความสามารถของพระสอนศีลธรรมในบริบทของโรงเรียน

5) การสรุปผลข้อมูลในการวิจัยการสรุปผลข้อมูลในงานวิจัยนี้ดำเนินการโดยการเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กลับไปยังวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและคำถามวิจัยหลัก ซึ่งเน้นการตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม และข้อมูลที่ได้จะถูกจัดระเบียบเป็นข้อสรุปที่ชัดเจน และสามารถชี้แนะแนวทางการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา

6) การนำข้อมูลไปเขียนพรรณนาในงานวิจัยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะถูกนำไปเขียนพรรณนาในรูปแบบเชิงวิชาการ เพื่อให้เนื้อหา มีความสอดคล้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการนำเสนอจะเน้นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง หลักสัปปุริสธรรม กับ การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และผลต่อการสร้างทักษะด้านการสอนและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างพระสอนศีลธรรมกับนักเรียน ซึ่งช่วยสร้างความชัดเจนและทำให้เนื้อหา มีความตรงประเด็นและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเชิงประยุกต์ในอนาคต

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1. ได้ทราบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 1.6.2. ได้ทราบหลักสัปปุริสธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 1.6.3. ได้ทราบการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม

1.7. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

พระสามารถ จตตมโล (โพธิ์แก้ว) (2564) วิจัยเรื่อง “การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังคุณธรรมแก่ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา งานวิจัยนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผ่านกระบวนการที่เป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การพัฒนาคู่มือ และการทดลองใช้ในกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่าคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ นิสิตยังมีความพึงพอใจต่อคู่มือในระดับมาก โดยระบุว่าคู่มือมีเนื้อหาที่กระชับ ชัดเจน และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง

พระมหาสุรศักดิ์ สุรญาโณ (2564) วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของพระสอนศีลธรรม และแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนในบริบทโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้ดำเนินการด้วยวิธีการเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงพัฒนา โดยเก็บข้อมูลจากพระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี มีประสบการณ์การสอนในโรงเรียนระหว่าง 6-10 ปี สภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียน อย่างไรก็ตาม มีความจำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนในหลายด้าน เช่น การใช้เทคนิคการสอนที่ทันสมัย การปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอน

พระศรีธรรมภาณี (2565) วิจัยเรื่อง การพลิกโฉมพระสอนศีลธรรม การพัฒนาพระบริหารการนิเทศ พระนิเทศก์ และพระสอนศีลธรรมเพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสังคมไทย มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อพัฒนาบทบาทและศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเน้นกระบวนการพัฒนาใน 3 ระดับ ได้แก่ พระบริหารการนิเทศ พระนิเทศก์ และพระสอนศีลธรรม การวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอแนวคิด “ต้นไม้อัจฉริยะศีลธรรมในสังคมไทย” ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การสร้างรากฐานแห่งความร่วมมือของพลังเครือข่าย (2) การจัดระบบและโครงสร้างที่ชัดเจนและเข้มแข็ง และ (3) การพัฒนาพลัง 3 ชั้น เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนศีลธรรมในสังคมไทย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาในทั้ง 3 ระดับนี้สามารถยกระดับคุณภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน รวมทั้งส่งเสริมการปลูกฝังศีลธรรมในเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ

สุนทร สุริยะรังสี (2565) วิจัยเรื่อง การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรมและจริยธรรมที่ไม่สอดคล้องกับนักเรียนในยุคปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น กระบวนการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การศึกษาปัญหา การพัฒนา และการขยายผล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการดังกล่าวช่วยปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรม และสร้างผลกระทบเชิงบวกแก่ผู้เรียนในด้านการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม

วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2567) วิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างทักษะและเทคนิคการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมในยุคปัญญาประดิษฐ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างทักษะและเทคนิคการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) การจัดการความรู้ 2) การออกแบบการสอน 3) ทักษะและเทคนิคการสอน 4) สื่อการสอน 5) การพัฒนาตนเอง ผลการวิจัย พบว่า แนวทางและวิธีการในการเสริมสร้างทักษะและเทคนิคการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมในยุคปัญญาประดิษฐ์ ที่เน้นการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณภาพพร้อมสู่การดำเนินชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

1.8. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม ที่ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดสงขลา มีการกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อความชัดเจน ดังนี้

พระสอนศีลธรรม หมายถึง พระภิกษุในจังหวัดสงขลาที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโสกราช

การพัฒนาพระสอนศีลธรรม หมายถึง กระบวนการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านความรู้ ด้านเทคนิคการสอน และด้านมนุษยสัมพันธ์

หลักสัปปุริสธรรม หมายถึง หลักธรรมในพระพุทธศาสนา 7 ประการที่ใช้เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย ความรู้จักรักรรรม ธรรมัญญุตตา ความรู้จักรักรรรม

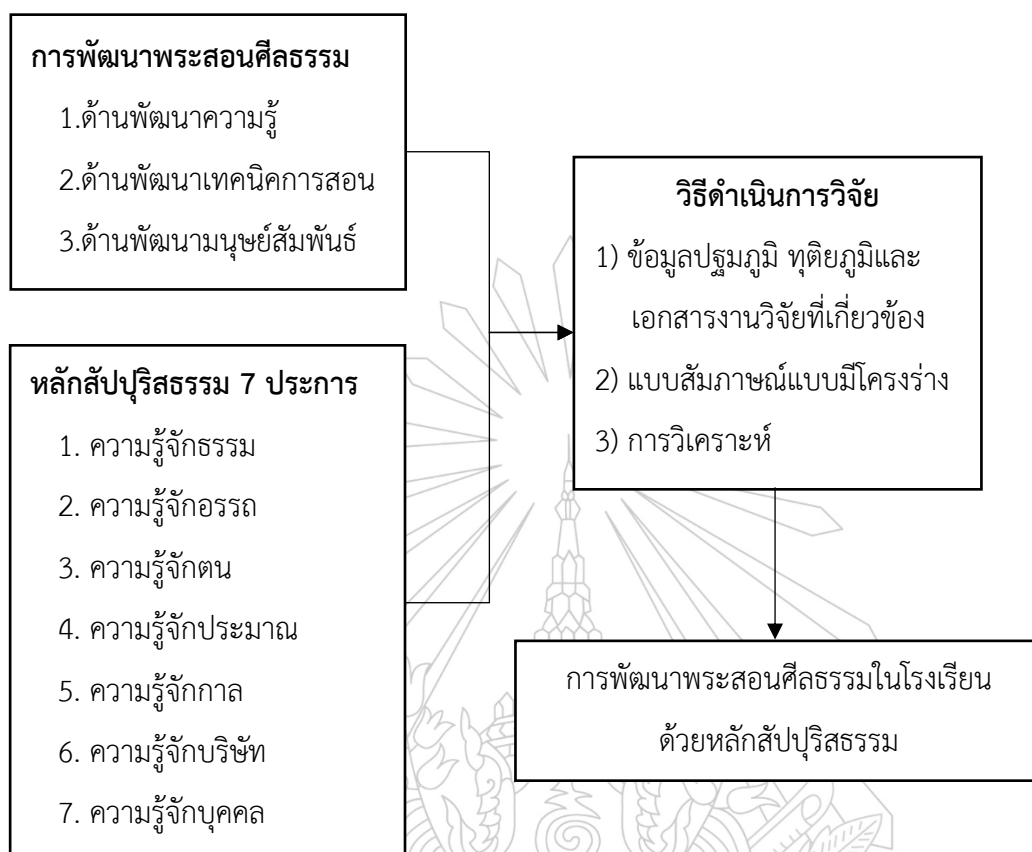
อัตถิยัญตา ความรู้จักตน อัตตัญญตา ความรู้จักประมาณ มัตตัญญตา ความรู้จักกาล กาลัญญตา ความรู้จักปริษัฏ ปริสสัญญตา และความรู้จักบุคคล ปุคคลปโรปรัญญตา

การพัฒนาด้วยหลักสัปปุริสธรรม หมายถึง นำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดสงขลา ทั้งในด้านการพัฒนาความรู้ ด้านการพัฒนาเทคนิค การสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์

โรงเรียนในจังหวัดสงขลา หมายถึง โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดสงขลาที่เป็นสถานที่ดำเนินการวิจัย ซึ่ง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียน

1.9. กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาราชวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

วิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเรื่อง การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามลำดับต่อไปนี้

- 2.1. การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 2.2. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์
- 2.3. โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 2.4. สรุป

2.1. การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การพัฒนาถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ขับเคลื่อนให้สิ่งต่างๆ ดีขึ้น เจริญขึ้น หรือมีคุณภาพสูงขึ้น ในความหมายที่หลากหลาย การพัฒนาไม่เพียงแต่การเพิ่มจำนวนหรือขนาดในเชิงปริมาณเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในมิติต่างๆ ทั้งกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านจิตใจและความสามารถ การทำความเข้าใจความหมายของการพัฒนาในมุมมองที่ครอบคลุมและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน จึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการวางแผนและดำเนินการพัฒนาใดๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ในบริบทของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาบุคลากรผู้ถ่ายทอดความรู้และคุณธรรมย่อมเป็นหัวใจสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งกว่าแค่การให้ความรู้ แต่ยังรวมถึงการเป็นแบบอย่างและผู้ส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีในตัวนักเรียน เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอการศึกษาและสังเคราะห์ความหมายของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อปูพื้นฐานความเข้าใจก่อนจะเน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและสร้างสังคมที่มีคุณธรรมอย่างยั่งยืน

2.1.1 ความหมายของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2559) ให้ความหมายของ การพัฒนา ว่า กระบวนการที่ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นในทุกด้าน ทั้งทางด้านการศึกษา ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง ดังนั้น การพัฒนาจึงหมายถึง กระบวนการทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งดีขึ้น มีคุณภาพสูงขึ้น หรือมีความสามารถมากขึ้น โดยอาจ

เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกทั้งด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ หรือจิตใจการพัฒนาจึงมีความหมายที่หลากหลายและสามารถตีความได้ในหลายมิติ หมายถึง กระบวนการทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งดีขึ้น เจริญขึ้นหรือมีความสามารถมากขึ้น ซึ่งสามารถพิจารณาได้ 2 มิติ คือ การพัฒนาในเชิงปริมาณและการพัฒนาในเชิงคุณภาพ ซึ่งทั้งสองมิติ ล้วนมีความสำคัญในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ดังนั้น คำว่า “พัฒนา” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2554) มีความหมายว่า “ทำให้เจริญขึ้น” ซึ่งแสดงถึงกระบวนการหรือการดำเนินการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก การเจริญขึ้นในที่นี้ไม่ได้จำกัดเพียงมิติทางกายภาพ แต่ครอบคลุมถึงการเจริญในด้านจิตใจ ความรู้ ทักษะ และความสามารถต่าง ๆ ที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตหรือประสิทธิภาพในบทบาทหน้าที่ของบุคคลหรือองค์กรรวมได้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่แท้จริงควรคำนึงถึงความต้องการและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนทุกคน โดยต้องมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่ใช่เพียงเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น ดังที่พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต, 2539) ได้กล่าวไว้ (อ้างใน บานชื่น นักการเรียน และเพ็ญศรี บางบอน, 2559: 67) การพัฒนาในลักษณะดังกล่าวจะส่งเสริมความยั่งยืนและความสมดุลในสังคม ทั้งนี้ การทำความเข้าใจความหมายของการพัฒนาในหลากหลายมุมมองเป็นสิ่งสำคัญ เพราะช่วยให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนและดำเนินงานพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติ

ทั้งนี้ การพัฒนาไม่ได้หมายถึงเพียงการเพิ่มจำนวนหรือขนาดของสิ่งต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปรับปรุงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น ในการพัฒนาด้านการศึกษา ไม่ได้มุ่งแค่การเพิ่มจำนวนนักเรียนหรือโรงเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องรวมถึงการพัฒนาคุณภาพของการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วย การพัฒนาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยหลักการที่ชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมและสามารถวัดผลได้ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมมจิตฺโต, 2542) (อ้างใน บานชื่น นักการเรียน & เพ็ญศรี บางบอน, 2559) ได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาที่แท้จริงควรมีระบบควบคุมที่ดี เพื่อให้มั่นใจว่ากระบวนการพัฒนาจะสร้างผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ การพัฒนายังต้องคำนึงถึงความยั่งยืนและผลกระทบที่เกิดขึ้นในทุกมิติ เพื่อสร้างสมดุลและความเจริญที่ครอบคลุมทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

ดังนั้น การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงคุณภาพที่มีอยู่ให้ดีขึ้นทั้งเหตุและผล โดยอาศัยหลักการเพื่อสร้างระบบรวมถึงควบคุมกระบวนการพัฒนาไปสู่เป้าหมาย ในบริบทนี้คือการพัฒนาคุณภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีสร้างระบบร่วมกับควบคุม

กระบวนการการพัฒนาพระสอนศีลธรรมอย่างรอบด้านนำไปสู่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2 ความสำคัญของการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน ซึ่งถือเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมในระยะยาว (ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมการสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2567) อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระสอนศีลธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการให้ความรู้ด้านศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการเป็นต้นแบบทางพฤติกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีในตัวนักเรียน การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และมนุษยสัมพันธ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถทำหน้าที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณธรรมในนักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและสร้างสังคมที่มีคุณธรรมอย่างยั่งยืน

2.1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Collaborative Learning Theory) มีรากฐานมาจากแนวคิดทางสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Theory) (1896–1934) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซียที่มีบทบาทสำคัญในแนวคิดเรื่องการเรียนรู้และการพัฒนาของมนุษย์ Vygotsky เน้นว่า การเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำโดยลำพังของผู้เรียน แต่เป็นกระบวนการที่ได้รับอิทธิพลจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและบริบททางวัฒนธรรม หนึ่งในแนวคิดหลักของ Vygotsky คือ Zone of Proximal Development (ZPD) หรือ "โซนพัฒนาที่ใกล้เคียง" ซึ่งหมายถึงระยะห่างระหว่างสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้ด้วยตนเอง และสิ่งที่สามารถทำได้เมื่อได้รับการสนับสนุนหรือคำแนะนำจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า แนวคิดนี้เน้นว่าการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีผู้ชี้แนะหรือสนับสนุนในระหว่างกระบวนการพัฒนา จนกระทั่งผู้เรียนสามารถทำสิ่งนั้นได้ด้วยตนเอง กระบวนการนี้เรียกว่า การสนับสนุน (Scaffolding) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

หลังจากแนวคิดของ Vygotsky ได้รับการเผยแพร่ มันถูกนำไปต่อยอดโดยนักการศึกษาและนักวิจัยในหลากหลายสาขา เช่น Johnson, D. W. และ Johnson, R. T. (1989) ซึ่งเน้นความสำคัญของการทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อพัฒนาความเข้าใจเชิงลึก และ Smith และ MacGregor

(1992) ที่ขยายแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปใช้ในบริบทการศึกษาสมัยใหม่ โดยเฉพาะในห้องเรียนที่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกันการเรียนรู้แบบร่วมมือได้รับความนิยมมากขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 และต้นศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม วิธีการนี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาเชิงลึก แต่ยังพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 ในบริบทของการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือมีศักยภาพในการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสอนศีลธรรมและนักเรียน ผ่านการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ การทำงานร่วมกันในกลุ่ม และการสนับสนุนซึ่งกันและกันในกระบวนการเรียนรู้

ดังนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง แนวคิดที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียม แนวคิดนี้มีพื้นฐานจากการที่ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้เพียงลำพัง แต่เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะในบริบทที่มีเป้าหมายร่วมกัน เช่น การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม หรือการสร้างความรู้ใหม่ในเรื่องที่ศึกษา

1) องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

- (1) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน การเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมเกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปราย และการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหา
- (2) การสนับสนุน ผู้เรียนได้รับการช่วยเหลือหรือคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้หรือประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น
- (3) เป้าหมายร่วมกัน ผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนด เช่น การแก้ไขโจทย์ การทำโครงการ หรือการสร้างความรู้ใหม่ในเนื้อหาที่ซับซ้อน
- (4) การมีส่วนร่วมที่เท่าเทียม ทุกคนในกลุ่มมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่เพียงการฟังหรือทำตามคำแนะนำของผู้สอน

ในกระบวนการเรียนการสอน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสามารถประยุกต์ใช้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำงานกลุ่ม การอภิปรายหัวข้อ การแก้ปัญหาในสถานการณ์จำลอง หรือการสร้างโครงการที่ทุกคนในกลุ่มต้องมีบทบาทที่ชัดเจน การเรียนรู้ในลักษณะนี้ไม่เพียงช่วยพัฒนาความ

เข้าใจในเนื้อหา แต่ยังเสริมสร้างทักษะทางสังคม เช่น การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการคิดเชิงวิเคราะห์

กล่าวได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันและการมีส่วนร่วมของทุกคนในกระบวนการ โดยการเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยเสริมสร้างทั้งความเข้าใจเชิงวิชาการและพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2.1.4. การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนถือเป็นการกิจสำคัญยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในหมู่เยาวชน กระบวนการพัฒนานี้มุ่งหมายให้พระสอนศีลธรรมมีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกมิติ ซึ่งมีได้จำกัดเพียงการเพิ่มพูนความรู้ตามหลักสูตร แต่ยักรวมถึงการเสริมสร้างคุณสมบัติด้านจิตใจ ทักษะ และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับบริบททางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป การทำความเข้าใจในความหมายของ "การพัฒนา" จากมุมมองที่หลากหลาย และการพิจารณาประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Theory) จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้บรรลุเป้าหมายอย่างรอบด้านและยั่งยืน

ในเชิงความหมาย "การพัฒนา" หมายถึงกระบวนการที่นำไปสู่การทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งดีขึ้น มีคุณภาพสูงขึ้น หรือมีความสามารถมากขึ้น ดังที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความหมายครอบคลุมถึงการทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นในทุกด้าน ทั้งยังสอดคล้องกับความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ที่ระบุว่าคือ "การทำให้เจริญขึ้น" การพัฒนามิได้มุ่งเน้นเพียงการเพิ่มจำนวนหรือขนาด (เชิงปริมาณ) แต่รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น (เชิงคุณภาพ) ซึ่งทั้งสองมิตินี้มีความสำคัญควบคู่กันไป นอกจากนี้ การพัฒนาที่แท้จริงควรคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมความยั่งยืน และดำเนินการภายใต้หลักการที่ชัดเจน มีเป้าหมายที่วัดผลได้ พร้อมระบบควบคุมที่ดี เพื่อให้มั่นใจว่ากระบวนการจะนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวกและครอบคลุมในทุกมิติ

ในบริบทของโรงเรียน พระสอนศีลธรรมมีบทบาทอันทรงคุณค่าในการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมในสังคมระยะยาว บทบาทนี้มีได้จำกัดเพียงการให้ความรู้เชิงทฤษฎี แต่ยักรวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีในตัวผู้เรียน การพัฒนาพระสอน

ศีลธรรมจึงเป็นกระบวนการที่ต้องได้รับการสนับสนุนด้วยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะทางวิชาชีพ และมนุษยสัมพันธ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้จะช่วยทำให้พระสอนศีลธรรมสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมแก่นักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

หนึ่งในทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องและมีศักยภาพในการนำมาใช้คือ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Theory) ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดสังคมวัฒนธรรมของ Vygotsky ที่เน้นบทบาทของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและบริบททางวัฒนธรรมต่อการเรียนรู้ โดยมีแนวคิดหลักคือ Zone of Proximal Development (ZPD) และ Scaffolding ซึ่งบ่งชี้ว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า ทฤษฎีนี้ได้รับการต่อยอดโดยนักการศึกษาในยุคต่อมา โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสนับสนุนซึ่งกันและกันในหมู่ผู้เรียน ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยให้ความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง แต่ยังพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม การประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้ในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมจึงมีศักยภาพในการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างพระสอนศีลธรรมและนักเรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและพัฒนาคุณธรรมไปพร้อมกัน

ดังนั้น จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถกำหนดกรอบการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือพัฒนาความรู้ พัฒนาเทคนิคการสอน และพัฒนามนุษยสัมพันธ์ ที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ จำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ เพื่อกระบวนการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์

การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและสามารถบ่มเพาะคุณลักษณะอันดีงามในตัวผู้เรียนได้นั้น จำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการทางปัญญาของมนุษย์ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2559) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสอนเนื้อหาเชิงนามธรรมและเกี่ยวข้องกับการบ่มเพาะภายในอย่างหลักธรรมและจริยธรรม ซึ่งต้องการวิธีการที่มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาต่างๆ ได้นำเสนอกรอบแนวคิดที่ช่วยอธิบายว่ามนุษย์รับรู้ คิด ประมวลผลข้อมูล และสร้างความเข้าใจได้อย่างไร การ

ประยุกต์ใช้ความรู้จากทฤษฎีเหล่านี้ รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการสอน (ทิตนา แชมมณี, 2554) และมนุษยสัมพันธ์ (งามนิตย์ เตือนใจยา และคณะ, 2552) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการให้การศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เนื้อหาในส่วนนี้จะศึกษาและสังเคราะห์ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการทางปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจอันจำเป็นสำหรับการสร้างแนวทางการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีคุณภาพและประสิทธิผลต่อไป

การศึกษาที่มีประสิทธิภาพตั้งอยู่บนรากฐานของการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญสามประการ ได้แก่ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2559) ความสามารถในการถ่ายทอดรวมถึงการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (ทิตนา แชมมณี, 2563) และการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกรวมถึงสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุน (จิรภัทร กิตติวรากุล และคณะ, 2560) องค์ประกอบทั้งสามนี้มีความเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกัน การขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้โดยรวม

ในบริบทเฉพาะของการสอนศีลธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้สอนคือพระภิกษุสงฆ์ในบริบทของพระสอนศีลธรรม มีความสำคัญขององค์ประกอบเหล่านี้ยิ่งทวีคูณ การสอนศีลธรรมมิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหา แต่เป็นการบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนามุมมองเชิงคุณค่า ซึ่งต้องการมากกว่าทักษะการสอนทั่วไป แต่ยังรวมถึงความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก ความไว้วางใจ และการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ดังนั้น การพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีการเรียนรู้ (ศิริอร วิชชาวุธ, 2554) มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสม (ทิตนา แชมมณี, 2563) ควบคู่ไปกับการมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ยอดเยี่ยม (งามนิตย์ เตือนใจยา และคณะ, 2552) จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้านศีลธรรมในปัจจุบัน

การสังเคราะห์ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ เทคนิคการสอน และมนุษยสัมพันธ์ในบริบททางการศึกษา โดยมุ่งเน้นการกลั่นกรององค์ความรู้เหล่านี้ให้เป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น การทบทวนทฤษฎีการเรียนรู้พื้นฐาน ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาที่สำคัญแบบจำลองการออกแบบการสอน หลักการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบริบทการศึกษา เช่น ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ และการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ รวมถึงการวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการศึกษา

ท้ายที่สุด สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสำหรับพระสอนศีลธรรมโดยเฉพาะ
ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้

2.2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ของมนุษย์

การทำความเข้าใจว่ามนุษย์เรียนรู้และพัฒนาความรู้ความเข้าใจได้อย่างไร เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) ทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยอธิบายกระบวนการอันซับซ้อนนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้ Learning Theories เป็นแนวคิดที่อธิบายกระบวนการที่มนุษย์ได้รับความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ หรือพฤติกรรมใหม่ๆ (ศิริอร วิชชาวุธ, 2554) การทำความเข้าใจทฤษฎีเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับนักการศึกษา รวมถึงพระสอนศีลธรรมในการเลือกใช้แนวทางการสอนที่เหมาะสมกับเป้าหมายและผู้เรียน โดยทั่วไปสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มแนวคิดหลัก ๆ แบ่งได้ดังนี้

1) ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม Behaviorism

หลักการสำคัญ ทฤษฎีกลุ่มนี้มองว่าการเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและวัดผลได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า Stimulus และการตอบสนอง Response โดยให้ความสำคัญกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอกในการหล่อหลอมพฤติกรรม การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำซ้ำ ๆ จนกลายเป็นพฤติกรรมอัตโนมัติ องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ในมุมมองนี้ ได้แก่ แรงขับ Drive สิ่งเร้า Stimulus การตอบสนอง Response และการเสริมแรง Reinforcement ซึ่งหมายถึงผลกระทบที่ตามมา เช่น รางวัล หรือการลงโทษ ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการเกิดพฤติกรรมซ้ำ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559 และ ศิริอร วิชชาวุธ, 2554) ซึ่งมีนักทฤษฎีและแนวคิดสำคัญ คือ Ivan Pavlov เจ้าของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก Classical Conditioning ที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งเร้าที่เป็นกลางสามารถกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองได้ หากนำไปคู่กับสิ่งเร้าที่ไม่ต้องวางเงื่อนไข John B. Watson ขยายแนวคิดของ Pavlov โดยเน้นการศึกษาพฤติกรรมที่สังเกตได้เท่านั้น และปฏิเสธการศึกษาภาวะทางจิตที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง Edward Thorndike เสนอทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยง Connectionism Theory เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการลองผิดลองถูก Trial and Error จนพบรูปแบบการตอบสนองที่ให้ผลที่น่าพอใจที่สุด และเกิดการสร้างพันธะหรือความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองนั้น เขาได้กำหนดกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ กฎแห่งความพร้อม Law of Readiness กฎแห่งการฝึกหัด Law of Exercise และกฎแห่งผล Law of Effect โดย B. F. Skinner (1953) พัฒนาทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ Operant Conditioning โดยเน้นว่าพฤติกรรมเป็นผลจากการที่อินทรีย์เป็นผู้กระทำต่อสิ่งแวดล้อม

และพฤติกรรมใดที่ได้รับการเสริมแรง Reinforcement จะมีแนวโน้มเกิดขึ้นอีก ส่วนพฤติกรรมที่ไม่ได้รับการเสริมแรงจะค่อย ๆ ลดลงและหายไป การเสริมแรงมีทั้งแบบบวก Positive Reinforcement การให้สิ่งที่พึงพอใจ และแบบลบ Negative Reinforcement การนำสิ่งที่ไม่พึงพอใจออกไป (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2559)

ดังนั้น การประยุกต์ใช้และข้อจำกัดของทฤษฎีนี้จึงเหมาะสมกับการสอนเนื้อหาหรือทักษะพื้นฐานที่ต้องการความแม่นยำ หรือเมื่อผู้เรียนไม่มีความรู้พื้นฐานมาก่อน และต้องการให้เกิดผลในระยะสั้น อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้มีข้อจำกัดในการส่งเสริมทักษะการคิดระดับสูง เช่น การแก้ปัญหา หรือความคิดสร้างสรรค์ และต้องคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนเป็นสำคัญ

แม้ว่าทฤษฎีพฤติกรรมนิยมจะถูกท้าทายโดยแนวคิดที่ใหม่กว่า หลักการบางอย่าง เช่น การเสริมแรง (Skinner, 1953) หรือการกำหนดวัตถุประสงค์ที่วัดผลได้ ยังคงมีอิทธิพลในการปฏิบัติทางการศึกษาหลายรูปแบบ ประสิทธิภาพของทฤษฎีนี้ในบริบทเฉพาะ เช่น การสอนทักษะพื้นฐาน ชี้ให้เห็นว่าไม่ใช่แนวคิดที่ล้าสมัย แต่เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมกับเป้าหมายการเรียนรู้บางประเภท สำหรับการสอนศีลธรรมของพระสงฆ์ แม้ศีลธรรมจะเกี่ยวข้องกับสภาวะภายในที่ซับซ้อน เทคนิคพฤติกรรมนิยมอาจนำมาปรับใช้ในการสร้างกิจวัตรพื้นฐาน การท่องจำหลักธรรมเบื้องต้น หรือการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ผ่านการเสริมแรงทางบวก แต่ต้องใช้อย่างระมัดระวังเพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามเพียงผิวเผินโดยขาดความเข้าใจที่แท้จริง

2) ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญานิยม Cognitivism

หลักการสำคัญของทฤษฎีกลุ่มนี้เปลี่ยนจุดสนใจจากพฤติกรรมภายนอกมาสู่กระบวนการทางปัญญาภายใน Internal Mental Processes ที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้ เช่น การคิด การรับรู้ การจำ การแก้ปัญหาและการให้เหตุผล (พาสนา จุลรัตน์, 2563) มองว่าผู้เรียนเป็นผู้ประมวลข้อมูล Information Processor อย่างกระตือรือร้น การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการรับข้อมูลใหม่เข้ามา จัดระบบและเชื่อมโยงกับโครงสร้างความรู้เดิม Schema ที่มีอยู่แล้วในสมอง ข้อมูลจะถูกเก็บในความจำระยะสั้น Short-term Memory ก่อนที่จะถูกประมวลและเชื่อมโยงเพื่อเก็บเป็นความจำระยะยาว Long-term Memory (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2559 และ ศิริอร วิชชาวุธ, 2554) ซึ่งมีนักทฤษฎีและแนวคิดสำคัญ คือ Noam Chomsky ท้าทายแนวคิดของ Skinner โดยเน้นย้ำบทบาทของจิตใญ่มนุษย์ Jean Piaget (1952) เสนอทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งอธิบายว่าความสามารถในการคิดของเด็กพัฒนาไปตามลำดับขั้น และส่งผลต่อการเรียนรู้ จะกล่าวละเอียดในหัวข้อถัดไป (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2559) ส่วน Jerome Bruner เน้นการเรียนรู้โดยการค้นพบ

Discovery Learning ที่ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและการแก้ปัญหา เขาเชื่อว่าสามารถจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ได้โดยไม่ต้องรอถึงวัยพัฒนาการที่กำหนด และระบุขั้นตอนพัฒนาการเรียนรู้เป็น ขั้นตอนการกระทำ Enactive ขั้นตอนจินตภาพ Iconic และขั้นสัญลักษณ์ Symbolic (สํารงค์ โค้วตระกูล, 2559) ส่วน David Ausubel เสนอแนวคิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย Meaningful Learning ซึ่งเน้นการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับโครงสร้างความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ การใช้ Advance Organizers หรือกรอบแนวคิดล่วงหน้า จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมและเชื่อมโยงความรู้ได้ดีขึ้น (สํารงค์ โค้วตระกูล, 2559) รวมถึง Klausmeier เปรียบเทียบการทำงานของสมองกับการประมวลผลของคอมพิวเตอร์ รับข้อมูลประมวลผล แสดงผล ไปตามลำดับ

ดังนั้น การประยุกต์ใช้และข้อจำกัดของแนวคิดนี้เพื่อได้ประสิทธิภาพ เมื่อผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมอยู่บ้าง และต้องการแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเวลาที่เพียงพอในการเรียนรู้ ผู้สอนควรช่วยผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม จัดโครงสร้างเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ใช้แผนภาพหรือสื่อช่วยในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของข้อมูล และส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ทฤษฎีนี้จึงมุ่งเน้นพัฒนาความเข้าใจและทักษะการคิด

ทฤษฎีปัญญาานิยมทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมที่สำคัญระหว่างการมุ่งเน้นพฤติกรรมภายนอกของพฤติกรรมนิยม และการเน้นการสร้างความรู้ภายในตนเองและผ่านสังคมของทฤษฎีการสร้างความรู้ แนวคิดนี้ยอมรับกระบวนการทางจิตภายในซึ่งต่างจากพฤติกรรมนิยม แต่บ่อยครั้งยังมองว่าความรู้เป็นสิ่งที่มียู่ก่อนข้างคงที่หรือการประมวลผลและจัดเก็บ ซึ่งต่างจากการเน้นการสร้างความรู้เชิงอัตวิสัยของทฤษฎีการสร้างความรู้ตามแนวคิดของ สกีม่า Schema (Piaget, 1952) คือความจำระยะสั้นและระยะยาวและการเรียนรู้ที่มีความหมายได้ให้แบบจำลองที่เป็นรูปธรรมว่ากระบวนการประมวลผลภายในเกิดขึ้นได้อย่างไร (สํารงค์ โค้วตระกูล, 2559 และ พาสนา จุฬรัตน์, 2563) มุมมองนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสอนศีลธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจแนวคิดการให้เหตุผลและการซึมซับหลักการภายใน เทคนิคต่างๆ เช่น การใช้ Advance Organizers เพื่อแนะนำกรอบแนวคิดทางจริยธรรมช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงเรื่องราวทางศีลธรรมเข้ากับความเข้าใจเดิมและการจัดลำดับบทเรียนอย่างมีเหตุผล ล้วนเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดนี้โดยตรง

3) ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism)

หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้มองว่าผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับข้อมูล แต่เป็นผู้สร้าง Construct ความหมายและความเข้าใจด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้น ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับ

ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคม (ทิตนา แคมมณี, 2563) ความรู้ถูกสร้างขึ้นบนฐานของความรู้ และประสบการณ์เดิม การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและสร้างความหมายด้วยตนเอง เน้นการเรียนรู้ในบริบทที่สมจริงหรือใกล้เคียงสถานการณ์จริง Authentic Learning ซึ่งบทบาทของผู้สอนเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ Instructor ไปเป็นผู้อำนวยความสะดวก Facilitator หรือผู้ให้ความช่วยเหลือในการเรียนรู้ (ทิตนา แคมมณี, 2554) ซึ่งมีนักทฤษฎีและแนวคิดสำคัญ คือ Jean Piaget Cognitive Constructivism (Piaget, 1952) เน้นกระบวนการทางปัญญาของปัจเจกบุคคลในการสร้างความรู้ผ่านการปรับโครงสร้างความรู้เดิม Assimilation และ Accommodation เมื่อเผชิญประสบการณ์ใหม่ผู้สอนมีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนสำรวจและค้นพบด้วยตนเอง Social Constructivism (Vygotsky, 1978) เน้นความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ภาษา และวัฒนธรรม ในฐานะเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีที่สุดในขอบเขตพัฒนาการที่ใกล้เคียง Zone of Proximal Development หรือ ZPD โดยได้รับการช่วยเหลือชี้แนะจากผู้รู้กว่า (More Knowledgeable Other หรือ MKO จะกล่าวละเอียดในหัวข้อถัดไป ส่วน Seymour Papert ต่อยอดแนวคิด Constructivism โดยเน้นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเป็นพิเศษเมื่อผู้เรียนได้สร้างสิ่งประดิษฐ์หรือชิ้นงานที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถแบ่งปันและอภิปรายได้ มีรากฐานมาจากแนวคิดของเพียเจต์ Piaget (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559)

ดังนั้น การประยุกต์ใช้และข้อจำกัดของทฤษฎีนี้ คือการส่งเสริมความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การคิดเชิงวิพากษ์ และทักษะการแก้ปัญหา ต้องการการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากผู้เรียน ผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและชี้แนะ อาจใช้เวลามากและอาจเป็นความท้าทายสำหรับผู้เรียนที่ต้องการโครงสร้างที่ชัดเจน เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าตัวเนื้อหา การเรียนรู้แบบร่วมมือ Collaborative Learning มักเป็นหัวใจสำคัญ

ทฤษฎีการสร้างความรู้ไม่ใช่แนวคิดเดียวที่เป็นเนื้อเดียวกัน ความแตกต่างระหว่างแนวคิดการสร้างความรู้เชิงปัญญา Cognitive Constructivism ที่เน้นปัจเจกบุคคล (Piaget, 1952) และแนวคิดการสร้างความรู้เชิงสังคม Social Constructivism ที่เน้นสังคมและวัฒนธรรม (Vygotsky, 1978) แสดงให้เห็นถึงสเปกตรัมของแนวคิดนี้ นอกจากนี้ แนวคิด Constructionism ของ Papert ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการสร้างสรรค์ ยังเพิ่มมิติที่เน้นการสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม การตระหนักถึงสเปกตรัมนี้ช่วยให้นักการศึกษาสามารถเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดกับเป้าหมายการเรียนรู้และบริบท

บางครั้งการสำรวจส่วนบุคคลอาจเป็นกุญแจสำคัญ ในขณะที่บางครั้งการทำงานร่วมกันทางสังคมหรืองานโครงการอาจมีประสิทธิภาพมากกว่า การสอนศีลธรรมเกี่ยวข้องโดยตรงกับการไตร่ตรองส่วนบุคคล และการทำความเข้าใจบรรทัดฐานและผลกระทบทางสังคม ซึ่งกิจกรรมอาจมีตั้งแต่การเขียนบันทึกส่วนตัวเกี่ยวกับภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกทางจริยธรรม ไปจนถึงการอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ศีลในสถานการณ์ทางสังคม ดังนั้นบทบาทของครูจึงเปลี่ยนไปเป็นการอำนวยความสะดวกในการสร้างความเข้าใจเหล่านี้

4) ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาที่สำคัญ (Important Cognitive Development Theories)

นอกเหนือจากทฤษฎีการเรียนรู้ทั่วไปแล้ว การเข้าใจความสามารถทางปัญญาของมนุษย์พัฒนาไปตามช่วงวัยอย่างไร เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการออกแบบการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2559) ตามทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ Piaget's Theory of Cognitive Development ซึ่งแนวคิดหลักของ Jean Piaget (1952) นักจิตวิทยาชาวสวิส เชื่อว่าเด็กไม่ใช่ผู้รับข้อมูลแบบเฉย ๆ แต่เป็นผู้สร้างความรู้ Active Constructor อย่างกระตือรือร้นในขณะที่พวกเขาสำรวจและมีปฏิสัมพันธ์กับโลกรอบตัว พัฒนาการทางปัญญาเกิดขึ้นผ่านกระบวนการปรับตัว Adaptation ซึ่งประกอบด้วย การดูดซึม Assimilation คือการนำข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าสู่โครงสร้างความรู้เดิม Schema และ การปรับโครงสร้าง Accommodation คือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างความรู้เดิมให้เข้ากับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่ ซึ่งเพียเจต์ Piaget เชื่อว่าพัฒนาการทางปัญญาดำเนินไปเป็นลำดับขั้น Stages ที่มีความเป็นสากลและต่อเนื่องกัน โดยคุณภาพของความคิดในแต่ละขั้นจะแตกต่างกันอย่างชัดเจน (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2559) มีขั้นพัฒนาการ คือ ขั้นประสาทรับรู้ ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม และขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม ขั้นแรก คือ ขั้นประสาทรับรู้และการเคลื่อนไหว Sensorimotor Stage, 0 ถึง 2 ปี เด็กเรียนรู้โลกผ่านประสาทสัมผัส เช่น การมอง ฟัง สัมผัส และการกระทำ รวมถึงการเคลื่อนไหว การหยิบจับสิ่งของ พัฒนาการสำคัญในขั้นนี้คือ การเกิดความเข้าใจเรื่องการคงอยู่ของวัตถุ Object Permanence คือรู้ว่าวัตถุยังคงมีอยู่แม้จะมองไม่เห็น ต่อไปเป็นขั้นก่อนปฏิบัติการคิด Preoperational Stage, 2 ถึง 7 ปี เด็กเริ่มใช้สัญลักษณ์ เช่น ภาษา ภาพวาด แทนวัตถุหรือเหตุการณ์ และมีการเล่นสมมติ Pretend Play อย่างไรก็ตาม การคิดในขั้นนี้ยังมีลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง Egocentrism คือมองจากมุมมองของตนเองเป็นหลัก และยังไม่สามารถใช้เหตุผลเชิงตรรกะได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม Concrete Operational Stage, 7

ถึง 11 ปี เด็กสามารถคิดอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือวัตถุที่เป็นรูปธรรมได้ มีความเข้าใจในหลักการอนุรักษ์ Conservation เช่น ปริมาณของเหลวเท่าเดิมแม้เปลี่ยนภาชนะ สามารถคิดย้อนกลับได้ Reversibility และสามารถจัดกลุ่มหรือจำแนกสิ่งต่าง ๆ ได้ตามเกณฑ์ ความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลง ส่วนขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม Formal Operational Stage, 11 และ 12 ปีขึ้นไป พัฒนาการทางความคิดถึงขั้นสูงสุด สามารถคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นามธรรม สมมติฐาน และคิดอย่างเป็นระบบได้ สามารถใช้เหตุผลแบบนิรนัยและพิจารณาความเป็นไปได้ต่าง ๆ สามารถคิดเกี่ยวกับประเด็นทางศีลธรรม ปรัชญา และสังคมที่ซับซ้อนได้

ดังนั้น นโยบายทางการศึกษา การสอนควรสอดคล้องกับระดับพัฒนาการทางปัญญาของผู้เรียน (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) ควรจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สำนว และค้นพบด้วยตนเอง สำหรับเด็กเล็กควรใช้สื่อการสอนที่เป็นรูปธรรม ส่งเสริมการตั้งคำถามและการแก้ปัญหา และตระหนักถึงข้อจำกัดทางความคิดในแต่ละขั้น เช่น การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในขั้นก่อนปฏิบัติการคิด ตามแนวคิดหลักของเพียเจต์ Piaget คือ เด็กไม่ได้เป็นเพียงผู้รับความรู้ แต่เป็นผู้สร้างความเข้าใจของตนเองอย่างแข็งขัน การเรียนรู้ถูกขับเคลื่อนโดยกระบวนการภายในของการดูดซึม และการปรับโครงสร้าง ซึ่งถูกกระตุ้นโดยประสบการณ์ ทฤษฎีลำดับขั้นของเขาย่างบอกถึงแนวคิดเรื่องความพร้อมซึ่งเด็กจำเป็นต้องบรรลุภาวะทางปัญญาในระดับหนึ่งจึงจะสามารถเข้าใจแนวคิดบางอย่างได้ ดังนั้นการผลักดันแนวคิดที่เป็นนามธรรมเร็วเกินไปอาจไม่ได้ผล สำหรับการสอนศีลธรรมของพระสงฆ์ แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าการสอนแนวคิดทางศีลธรรมที่เป็นนามธรรม เช่น ความยุติธรรม ความเมตตาในความหมายสากล อาจเป็นเรื่องท้าทายสำหรับเด็กเล็ก ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรมตอนต้น ดังนั้นการสอนควรเริ่มต้นด้วยตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เรื่องเล่า และพฤติกรรมที่สังเกตได้ซึ่งเกี่ยวข้องกับขั้นพัฒนาการของพวกเขา สำหรับผู้เรียนที่โตขึ้นในขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม การอภิปรายที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่เป็นนามธรรม ภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกเชิงสมมติฐาน และพื้นฐานทางปรัชญาจะมีความเหมาะสมมากขึ้น ส่วนวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การวิเคราะห์สถานการณ์ สอดคล้องอย่างดีกับการเน้นการสร้างความรู้อย่างแข็งขันของเพียเจต์ Piaget

นอกจากนี้ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมและปัญญาของวิกอทสกี Vygotsky's Sociocultural Theory แนวคิดหลักของวิกอทสกี Lev Vygotsky (1978) นักจิตวิทยาชาวรัสเซีย เชื่อว่าพัฒนาการทางปัญญาเป็นกระบวนการทางสังคมโดยพื้นฐาน ได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรม และภาษา (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) เขาเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้น

ก่อน แล้วจึงนำไปสู่พัฒนาการ Learning precedes development หน้าที่ทางจิตระดับสูง Higher Mental Functions เช่น การคิดเชิงเหตุผล การแก้ปัญหา มีจุดกำเนิดมาจากกิจกรรมทางสังคมและค่อย ๆ ถูกซึมซับเข้าสู่ภายใน Internalization วัฒนธรรมเป็นผู้มอบ เครื่องมือทางปัญญา Tools of Intellectual Adaptation เช่น ภาษา สัญลักษณ์ ระบบการนับ ซึ่งเป็นตัวกำหนดรูปแบบการคิด ซึ่งแนวคิดสำคัญ คือ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม Social Interaction กล่าวถึงการเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านการเล่นและการทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในสังคมที่มีความรู้ความสามารถมากกว่า เช่น พ่อแม่ ครู เพื่อน แนวคิดต่อไป คือ ผู้รู้กว่า More Knowledgeable Other หรือ MKO บุคคลใดก็ตามที่มีความเข้าใจหรือทักษะในเรื่องนั้น ๆ สูงกว่าผู้เรียน และสามารถชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ได้ อาจเป็นผู้ใหญ่ เพื่อน หรือแม้แต่เครื่องมือทางเทคโนโลยี นำไปสู่แนวคิด ขอบเขตพัฒนาการที่ใกล้เคียง Zone of Proximal Development หรือ ZPD คือช่องว่างระหว่างระดับพัฒนาการปัจจุบันที่ผู้เรียนสามารถทำได้ด้วยตนเอง กับระดับพัฒนาการสูงสุดที่ผู้เรียนสามารถไปถึงได้โดยรับการชี้แนะจาก MKO ซึ่ง Vygotsky เชื่อว่าการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สุดควรเกิดขึ้นใน ZPD นี้ ส่วน การช่วยเหลือชี้แนะ Scaffolding คือการสนับสนุนที่ MKO มอบให้แก่ผู้เรียนภายใน ZPD ซึ่งจะปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของผู้เรียน และค่อย ๆ ลดลงเมื่อผู้เรียนมีความสามารถมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การแบ่งงานเป็นขั้นตอนย่อย ๆ การสาธิต การตั้งคำถามนำ การให้ตัวอย่าง และท้ายที่สุด ภาษาและความคิด Language and Thought ภาษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่ใช้ในการสื่อสารทางสังคม แต่ยังเป็นเครื่องมือของการคิด Vygotsky เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษาเริ่มจาก การพูดเพื่อสื่อสารกับผู้อื่น Social Speech ไปสู่ การพูดกับตนเอง Private Speech เพื่อควบคุมความคิดและพฤติกรรม และสุดท้ายพัฒนาเป็น การคิดในใจ Inner Speech (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2559)

อย่างไรก็ตาม นโยบายทางการศึกษาไทยนี้ คือ เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือและการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนควรมุ่งเป้าไปที่ ZPD ของผู้เรียน ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้ให้การช่วยเหลือชี้แนะ Scaffolding กิจกรรมการเรียนรู้ควรอยู่ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความหมาย การพัฒนาทักษะทางภาษาผ่านการอภิปรายและการตั้งคำถามเป็นสิ่งสำคัญ ในขณะที่ Piaget เน้นการค้นพบส่วนบุคคลที่ขับเคลื่อนโดยขั้นพัฒนาการทางปัญญาภายใน Vygotsky (1978) ได้เน้นย้ำถึงพลังการเปลี่ยนแปลงของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการชี้นำ Vygotsky (1978) เชื่อว่าการเรียนรู้ ถึง พัฒนาการไปข้างหน้าซึ่งการสอนควรนำหน้าพัฒนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใน ZPD ซึ่งแตกต่างจากมุมมองของเพียเจต์ Piaget ที่พัฒนาการส่วนใหญ่เป็นตัวกำหนดความพร้อมในการเรียนรู้ แนวคิดเรื่อง MKO และ Scaffolding ได้ให้กลไกเชิงปฏิบัติว่าการเรียนรู้ที่อาศัยสังคมเป็น

สื่อกลางนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร โดยทฤษฎีของ Vygotsky (1978) สนับสนุนรูปแบบการให้คำปรึกษาอย่างยิ่ง พระอาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่เป็น MKO โดยธรรมชาติ การสอนควรเกี่ยวข้องกับการสนทนา การอภิปราย และกิจกรรมร่วมมือที่นักเรียนสามารถเรียนรู้จากครูและเพื่อน เทคนิค Scaffolding เช่น การแยกย่อยการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่ซับซ้อน การให้คำถามนำเพื่อการไตร่ตรอง การใช้เรื่องเล่าเป็นแบบอย่าง เป็นสิ่งจำเป็น บริบททางวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนาและภาษาเฉพาะที่ใช้ คำศัพท์บาลี แนวคิดทางศีลธรรม เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ที่หล่อหลอมความเข้าใจภายในกรอบแนวคิดนี้ แนวคิด ZPD ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการประเมินสิ่งที่นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับศีลธรรม แล้วจึงชี้นำพวกเขาไปสู่ความเข้าใจที่ซับซ้อนขึ้นเล็กน้อยด้วยการสนับสนุน

2.2.2 ทฤษฎีและหลักการของเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ

นอกเหนือจากการเข้าใจทฤษฎีการเรียนรู้และพัฒนาการแล้ว การรู้จักและประยุกต์ใช้ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพก็เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย (ทิตินา แคมมณี, 2563)

1) แบบจำลองการออกแบบการสอน

การออกแบบการสอน Instructional Design - ID คือกระบวนการที่เป็นระบบในการวิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา นำไปใช้ และประเมินผล สื่อและประสบการณ์การเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และน่าสนใจ (สมจิตร สวธนไพบูลย์, 2557 และ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2553) แบบจำลองการออกแบบการสอน ID Models เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้กระบวนการนี้มีทิศทางและเป็นระบบ เริ่มต้นจาก ADDIE Model ภาพรวมเป็นแบบจำลองพื้นฐานและเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในการออกแบบการสอน มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ System Approach และมักดำเนินการแบบวนซ้ำ Iterative โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีขั้นตอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก (Dick et al., 2015) ซึ่งขั้นตอนแรก A - Analysis การวิเคราะห์ เป็นขั้นตอนแรกที่ต้องทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ วิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียน เช่น ความรู้เดิม ทักษะ เจตคติ เป็นต้น บริบทการเรียนรู้ ข้อจำกัด และทรัพยากรที่มี รวมถึงวิเคราะห์เนื้อหาและเวลาที่ต้องใช้ ขั้นตอนที่สอง D - Design การออกแบบ เป็นขั้นตอนการวางแผนการสอนอย่างละเอียด โดยกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผล แบบทดสอบ แบบฝึกหัด รวมถึงการเลือกและจัดลำดับเนื้อหา ทั้งกำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมการสอน ควรเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสม รวมถึงวางแผนบทเรียนโดยรวม อาจรวมถึงการออกแบบผังงาน Flowchart บทดำเนินเรื่อง Storyboard และ

หน้าจอสื่อดิจิทัล ส่วนขั้นตอนที่สาม D - Development การพัฒนา เป็นขั้นตอนการสร้างสื่อ และเครื่องมือการสอนตามที่ได้ออกแบบไว้ในขั้นก่อนหน้า ซึ่งรวมถึงการสร้างเนื้อหา แบบฝึกหัด แบบทดสอบ สื่อการสอน เช่น สไลด์ วิดีโอ บทเรียนคอมพิวเตอร์ รวมถึงเอกสารประกอบ อาจมีการทดลองใช้เบื้องต้น Pilot Test เพื่อหาข้อผิดพลาดและปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนทีสี่ I - Implementation การนำไปใช้ เป็นขั้นตอนการนำบทเรียนหรือสื่อการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้จริงกับ กลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการเตรียมความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน ขั้นตอนสุดท้าย E - Evaluation คือการประเมินผล เป็นขั้นตอนการวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสอนและสื่อการสอนที่ พัฒนาขึ้น การประเมินผลสามารถทำได้ทั้งในระหว่างกระบวนการ Formative Evaluation เพื่อ ปรับปรุง และเมื่อสิ้นสุดกระบวนการ Summative Evaluation เพื่อตัดสินความสำเร็จเทียบกับ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลการประเมินจะถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับในการปรับปรุงขั้นตอนต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม ADDIE Model ให้แนวทางที่เป็นตรรกะและมีโครงสร้าง ทำให้มั่นใจ ได้ว่าองค์ประกอบสำคัญของการออกแบบการสอนได้รับการพิจารณาอย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตาม แม้ จะดูเป็นเส้นตรงในทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติมักเป็นกระบวนการที่ยืดหยุ่นและวนซ้ำ โดยการ ประเมินผลจะให้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงในแต่ละขั้นตอน ขั้นตอนทั้งห้า วิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา นำไปใช้ ประเมินผล เป็นเหมือนรายการตรวจสอบที่ครอบคลุม ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้กับบริบท การสอนที่หลากหลาย (วัชรพล วิบูลย์ศรีนทร์, 2562) ตั้งแต่การสอนในชั้นเรียนไปจนถึงโครงการ ฝึกอบรมที่ซับซ้อน การประยุกต์ใช้ ADDIE สามารถนำโครงสร้างมาสู่การวางแผนบทเรียนสำหรับ การศึกษาศีลธรรม ขั้นการวิเคราะห์ เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจความเข้าใจทางศีลธรรมและภูมิ หลังของนักเรียนในปัจจุบัน ขั้นการออกแบบ เกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เช่น การ ทำความเข้าใจศีลข้อใดข้อหนึ่ง การเลือกวิธีการที่เหมาะสม เช่น เรื่องเล่า การอภิปราย การแสดง บทบาทสมมติ รวมถึงการตัดสินใจว่าจะประเมินความเข้าใจอย่างไร ขั้นการพัฒนาหมายถึงการสร้าง สื่อการเรียนการสอน ขั้นการนำไปใช้คือการสอนจริง ขั้นการประเมินผล เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบว่า นักเรียนเข้าใจแนวคิดหรือไม่ และการไตร่ตรองถึงประสิทธิผลของบทเรียน

อีกทฤษฎีหนึ่ง Nine Events of Instruction ของกาเย่ Gagne's Nine Events of Instruction (Gagné, R.M., 1985) ได้พัฒนาแบบจำลองนี้โดยอิงจากทฤษฎีการประมวลผลข้อมูล Information Processing Model โดยระบุเหตุการณ์ภายนอก Instructional Events 9 ประการ ที่ สอดคล้องและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ภายในของผู้เรียน แบบจำลองนี้ให้กรอบการทำงานที่ละ ขั้นตอนสำหรับการออกแบบบทเรียนที่มีประสิทธิภาพ และสามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลายบริบท

(ทิตินา แชมมณี, 2554 และสุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) รวมถึงการเรียนรู้ออนไลน์ (Gagné, R.M., 1985) ซึ่งกระบวนการของเหตุการณ์ทั้ง 9 ประการ เริ่มจากการเร่งเร้าความสนใจ Gain Attention ดึงดูดความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้น ตัวอย่างเช่นใช้คำถามที่น่าสนใจ เรื่องเล่า ข้อเท็จจริงที่น่าประหลาดใจ วิดีโอสั้น ๆ จากนั้นบอกวัตถุประสงค์ Inform Learners of Objectives แจ้งให้ผู้เรียนทราบว่าเมื่อจบบทเรียนแล้ว พวกเขาจะสามารถทำอะไรได้บ้าง เป็นการสร้างความคาดหวังและกำหนดทิศทางการเรียนรู้ นำไปสู่การทบทวนความรู้เดิม Stimulate Recall of Prior Learning กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาใหม่ เพื่อสร้างความเชื่อมโยง เช่น ถามคำถามทบทวน ระดมสมอง ใช้การเปรียบเทียบ นำไปสู่ การนำเสนอเนื้อหาใหม่ Present the Content โดยถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียนอย่างชัดเจน เป็นระบบ และน่าสนใจ ควรใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลาย รวมถึงการชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ Provide Learning Guidance ช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจ จัดระบบ และจดจำข้อมูลใหม่ได้ง่ายขึ้น เช่น ให้อำนาจและ ไม่ใช่ตัวอย่าง กรณีศึกษา แผนภาพ ผังกราฟิก เทคนิคช่วยจำ จากนั้น ให้แสดงความสามารถ Elicit Performance / Practice เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนหรือประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่เพิ่งเรียนรู้ เช่น ตอบคำถาม แก้ปัญหา ทำกิจกรรมกลุ่ม อภิปราย ทำแบบฝึกหัด ส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับ Provide Feedback แจ้งผลการปฏิบัติของผู้เรียนว่าถูกต้อง เหมาะสม หรือต้องปรับปรุงอย่างไร ดังนั้นข้อมูลป้อนกลับที่ทันทั่วถึงและสร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ เช่น คำติชม เฉพาะเจาะจง เกณฑ์การให้คะแนน Rubric การประเมินจากเพื่อน รวมถึงการประเมินผลการปฏิบัติ Assess Performance วัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างเป็นทางการ เช่น การสอบ ข้อสอบย่อย โครงงาน การนำเสนอ เป็นต้น เหตุการณ์สุดท้ายคือส่งเสริมความคงทน และการถ่ายโอนการเรียนรู้ Enhance Retention and Transfer ช่วยให้ผู้เรียนจดจำความรู้ได้นาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ หรือในชีวิตจริงได้ เช่น เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง การสะท้อนคิด การประยุกต์ใช้กับประสบการณ์ส่วนตัว เป็นต้น

ในขณะที่ ADDIE ให้กระบวนการระดับมหภาคสำหรับการออกแบบหลักสูตร โดยรวม เหตุการณ์ทั้งเก้าของ Gagne (1985) นำเสนอโครงสร้างระดับจุลภาคสำหรับบทเรียนหรือโมดูลแต่ละส่วน แต่ละเหตุการณ์จะตอบสนองต่อสถานะทางปัญญาที่เฉพาะเจาะจงซึ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การทำตามขั้นตอนเหล่านี้ตามลำดับ ช่วยให้มั่นใจได้ว่าผู้เรียนจะได้รับการเตรียมความพร้อม มีส่วนร่วม ได้รับการชี้แนะ ได้ฝึกฝน ได้รับข้อมูลป้อนกลับ และท้ายที่สุดสามารถจดจำและนำความรู้ไปใช้ได้ เป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีการเรียนรู้ การประมวลผลข้อมูล เข้ากับ

ขั้นตอนการสอนเชิงปฏิบัติ (ทศนา แหมมณี, 2554) แบบจำลองของ Gagne (1985) เป็นรายการตรวจสอบที่ปฏิบัติได้จริงสำหรับการจัดโครงสร้างบทเรียนศิลปกรรม ตัวอย่างเช่น ความสนใจเริ่มต้นด้วยเรื่องราวทางศิลปกรรมหรือภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกที่น่าสนใจ ส่วนวัตถุประสงค์ระบุให้ชัดเจนว่าจะเรียนรู้ศิลปหรือคุณธรรมข้อใด รวมถึงการทบทวนควรถามว่าสิ่งนี้เกี่ยวข้องกับบทเรียนก่อนหน้าหรือประสบการณ์ของตนเองอย่างไร และการนำเสนอให้อธิบายศิลปะโดยใช้พระไตรปิฎก ต่อด้วยการชี้แนะโดยตั้งคำถามเพื่อการไตร่ตรองหรือการวิเคราะห์ตัวอย่าง จากนั้นให้แสดงความสามารถโดยนักเรียนอภิปรายสถานการณ์หรือเขียนเกี่ยวกับวิธีที่จะนำศิลปะไปใช้ รวมถึงข้อมูลป้อนกลับ ให้อภิปรายคำตอบของพวกเขาและชี้แจงความเข้าใจ ส่วน การประเมินควรใช้แบบทดสอบสั้น ๆ หรือการสังเกตการมีส่วนร่วมในการอภิปราย และท้ายสุดคือการถ่ายโอน โดยขอให้พวกเขาระบุสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของคนที่ศิลปะนั้น ๆ สามารถนำไปใช้ได้

2) หลักการสอนที่มีประสิทธิภาพ

นอกเหนือจากแบบจำลองการออกแบบการสอนแล้ว ยังมีหลักการพื้นฐานหลายประการที่ได้รับการยอมรับว่าส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (ทศนา แหมมณี, 2563)

การเรียนรู้เชิงรุก Active Learning แนวคิดหลักเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนจากการให้ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ฝ่ายเดียว Passive Learning เช่น การฟังบรรยาย มาเป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม Engage ในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ผู้เรียนไม่ได้เพียงแค่ฟัง แต่ได้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อ่าน เขียน อภิปราย แก้ปัญหา สะท้อนคิด (ทศนา แหมมณี, 2554) เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ สร้างความหมาย และสร้างองค์ความรู้ขึ้นในตนเองผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ประการที่หนึ่ง พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ต่อด้วยประการที่สอง เพิ่มการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนสอดคล้องกับเนื้อหา ครู และเพื่อน รวมถึงประการที่สามส่งเสริมความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน และทักษะการสื่อสาร โดยประการที่สี่ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้ชี้แนะ หรือพี่เลี้ยง (ทศนา แหมมณี, 2563) ส่วนตัวอย่างเทคนิคที่สำคัญ เช่น Think-Pair-Share คือการคิด จับคู่ และแลกเปลี่ยน รวมถึงการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน Problem-Based Learning ส่วนการใช้กรณีศึกษาหรือบทบาทสมมติ เกม แม้กระทั่งกิจกรรมสะท้อนความคิด หรือการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ Inquiry-Based Learning รวมถึงการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน Task-Based Learning (Prince & Felder, 2006) ดังนั้น การเรียนรู้แบบร่วมมือ

มีประโยชน์ต่อผู้เรียนช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งขึ้น จดจำได้นานขึ้น มีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น และได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Prince, M., 2004)

การเรียนรู้เชิงรุกไม่ได้เป็นเพียงชุดของเทคนิค แต่เป็นการนำทฤษฎีการสร้างความรู้มาปฏิบัติจริง การให้นักเรียนลงมือทำสิ่งต่าง ๆ อย่างกระตือรือร้น เช่น การอภิปราย แก้ปัญหา สร้างสรรค์ สะท้อนคิด เป็นการเปิดโอกาสให้พวกเขามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างความรู้ตามที่ ทฤษฎีการสร้างความรู้อธิบายไว้ (สรวงศ์ โค้วตระกูล, 2559) บทบาทของครูเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดไป เป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องอย่างสมบูรณ์กับมุมมองของทฤษฎีการสร้างความรู้ (ทิตนา แคมมณี, 2563) การมุ่งเน้นไปที่การคิดระดับสูง ยังสะท้อนถึงเป้าหมายของความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งเป็น หัวใจสำคัญของทฤษฎีการสร้างความรู้ ศิลธรรมไม่ได้เรียนรู้แบบเฉย ๆ วิธีการเรียนรู้เชิงรุกมีความ เหมาะสมอย่างยิ่ง แทนที่จะบรรยายเกี่ยวกับศิลปะเพียงอย่างเดียว พระสงฆ์สามารถใช้ Think-Pair-Share เกี่ยวกับภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกทางจริยธรรม หรือการอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับการ ประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตสมัยใหม่ ส่วนการแสดงบทบาทสมมติกระตุ้นการตัดสินใจทางศีลธรรม จากนั้นบันทึกสะท้อนความคิด เกี่ยวกับค่านิยมส่วนบุคคล หรือการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิเคราะห์ประเด็นทางจริยธรรมในโลกแห่งความเป็นจริง สิ่งนี้ส่งเสริมการซึมซับภายในที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น แทนที่จะเป็นการท่องจำ

หลักการสำคัญอื่น ๆ เช่น Other Key Principles ได้แก่การตั้งเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน Setting Clear Goals / Objectives ผู้เรียนจำเป็นต้องทราบถึงความคาดหวัง คืออะไรสอดคล้องกับ Gagne Event 2 และ ADDIE Design Phase การอภิปรายวัตถุประสงค์กับ ผู้เรียนอย่างเปิดเผยสามารถเป็นประโยชน์ได้ อีกทั้งการให้ข้อมูลป้อนกลับที่ทันท่วงทีและสร้างสรรค์ Providing Timely and Constructive Feedback เป็นสิ่งจำเป็นในการขึ้นำการเรียนรู้และแก้ไข ความเข้าใจผิดสอดคล้องกับ Gagne Event 7 และ Active Learning ข้อมูลป้อนกลับควรมีความ เฉพาะเจาะจงและมุ่งเน้นการปรับปรุง ส่วนการกระตุ้นความรู้เดิม Activating Prior Knowledge เชื่อมโยงการเรียนรู้ใหม่กับสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้ว ช่วยเพิ่มความเข้าใจและการจดจำสอดคล้องกับ Gagne Event 3 และ Cognitivism/Constructivism (สรวงศ์ โค้วตระกูล, 2559) ปัจจัยที่สำคัญอีก ประการคือ แรงจูงใจ Motivation การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เป็นบวก สนับสนุนและ น่าสนใจเป็นสิ่งสำคัญ (อรุณี หรดาล และคณะ, 2565) ส่วนการตอบสนองความต้องการของผู้เรียน Maslow มีส่วนช่วยสร้างแรงจูงใจ ซึ่งแรงจูงใจภายในเป็นกุญแจสำคัญ และการคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล Considering Individual Differences การตระหนักและปรับการสอนให้เข้ากับ ความ

แตกต่างกันด้านพื้นฐาน ความสามารถ และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ท้ายที่สุด คือการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก Creating a Positive Learning Environment บรรยากาศที่ปลอดภัย ให้เกียรติ และให้กำลังใจ (จิรภัทร กิตติวรากล และคณะ, 2560)

2.2.3 ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบริบทของการศึกษา

การเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นในสุญญากาศ แต่เกิดขึ้นภายในบริบททางสังคมและอารมณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือ มนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) ซึ่งหมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในลักษณะที่สร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจ ความร่วมมือ ความไว้วางใจ และความเป็นอยู่ที่ดี (งามนิตย์ เตือนใจยา และคณะ, 2552) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อบรรยากาศและผลลัพธ์ทางการศึกษา

1) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ ของมาสโลว์ Maslow's Hierarchy of Needs ภาพรวมของ Abraham Maslow (1970) เสนอทฤษฎีที่ว่ามนุษย์มีลำดับขั้นของความต้องการ Hierarchy of Needs โดยความต้องการในระดับล่าง เช่น ความต้องการทางกายภาพ ความปลอดภัย จึงจะต้องได้รับการตอบสนองในระดับที่น่าพอใจก่อน ความต้องการในระดับที่สูงขึ้น เช่น ความรัก ความเคารพ การบรรลุศักยภาพสูงสุดจึงจะกลายเป็นแรงจูงใจ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2559) ซึ่งหลักเดิมมี 5 ขั้น แต่อาจมีการขยายเพิ่มเติมในภายหลัง ทฤษฎีนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายบริบท รวมถึงการศึกษาและองค์กร อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมของมนุษย์มักเกิดจากความต้องการหลายอย่างร่วมกัน ซึ่งมีลำดับขั้นความต้องการเริ่มจากความต้องการทางกายภาพ Physiological Needs ความต้องการพื้นฐานเพื่อการอยู่รอด เช่น อาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยเป็นฐานของพีระมิด ส่วนความต้องการความมั่นคงปลอดภัย Safety Needs ความรู้สึกปลอดภัยทั้งทางร่างกาย ปราศจากอันตราย ภัยคุกคาม และจิตใจ ความมั่นคงทางอารมณ์ การงาน การเงินและสุขภาพ ส่วนความต้องการด้านภาวะเยียบ ความเป็นระเบียบ รวมถึงความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ Love and Belonging Needs ความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีเพื่อน มีครอบครัว มีความสัมพันธ์ที่อบอุ่น ได้รับการรักและการยอมรับ หลีกเลี่ยงความรู้สึกโดดเดี่ยว อีกทั้งความต้องการความเคารพนับถือ Esteem Needs และความต้องการที่จะรู้สึกมีคุณค่ารวมถึงมีความสามารถ ได้รับการยอมรับนับถือจากตนเอง และจากผู้อื่น อย่างไรก็ตาม ความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต หรือ การบรรลุศักยภาพสูงสุด Self-Actualization Needs ความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ บรรลุเป้าหมายในชีวิต ค้นหาความหมาย เด็บโต และเป็นในสิ่งที่คุณสามารถเป็นได้ เช่น ความต้องการการเรียนรู้ Cognitive ความงาม Aesthetic และความ

ต้องการเหนือตน Transcendence ซึ่งการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้ในการศึกษาของชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อความต้องการพื้นฐานได้รับการตอบสนอง (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) เด็กที่หิว เหนื่อย หรือรู้สึกไม่ปลอดภัย จะไม่สามารถจดจ่อกับการเรียนได้ ผู้เรียนต้องการสภาพแวดล้อมที่รู้สึกปลอดภัยทั้งทางกายและใจ และรู้สึกเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนและครู ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ ซึ่งครูสามารถส่งเสริมความต้องการความเคารพนับถือได้โดยการชื่นชมความพยายามและความสำเร็จ และให้โอกาสแสดงความสามารถ เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาคือการช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่การบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง ครูจึงควรสร้างบรรยากาศที่สนับสนุน เช่น ความอบอุ่น ไม่คุกคามผู้เรียน วางตนเป็นผู้เข้าใจและยอมรับผู้เรียน

ทฤษฎีของ Maslow (1970) ให้กรอบความคิดที่น่าสนใจในการทำความเข้าใจว่าทำไม สภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เป็นบวกและสนับสนุนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง (จิรัชกร กิตติวรกุล และคณะ, 2560) ทฤษฎีนี้ได้แย้งว่าการเรียนรู้ ซึ่งเป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการได้รับการยอมรับนับถือและการตระหนักรู้ในตนเอง ไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพหากความต้องการพื้นฐาน เช่น ความปลอดภัยและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ไม่ได้รับการตอบสนอง นักเรียนที่รู้สึกไม่ปลอดภัย หิว หรือถูกกีดกัน มีแนวโน้มที่จะหมกมุ่นอยู่กับความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเหล่านั้น ซึ่งขัดขวางความสามารถในการมีส่วนร่วมทางสติปัญญา ดังนั้น การตอบสนองความต้องการพื้นฐานเหล่านี้จึงไม่ใช่แค่เรื่อง "ดี" แต่เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการสอนและการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของพระอาจารย์ผู้สอนในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่นักเรียนรู้สึกสบายทางกาย ปลอดภัยทางอารมณ์ ได้รับการยอมรับและเคารพ เช่น ความต้องการความรักการเป็นเจ้าของและความเคารพนับถือ เป็นต้น ก่อนที่จะลงลึกในการสอนศีลธรรมที่ซับซ้อน ครูต้องแน่ใจว่าพื้นที่การเรียนรู้ให้ความรู้สึกปลอดภัยและเป็นมิตร สิ่งนี้สอดคล้องกับหลักการทางพุทธศาสนา เช่น เมตตา และ กรุณา การกระทำง่ายๆ เช่น การดูแลความสะดวกสบาย การป้องกันการกลั่นแกล้ง การแสดงความห่วงใย และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เป็นรากฐานที่สำคัญตามแนวคิดของ Maslow (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559)

2) แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ Social and Emotional Learning - SEL และแนวคิด CASEL ภาพรวมของ SEL คือกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้และนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปใช้ในการพัฒนาอัตลักษณ์ที่ดี จัดการอารมณ์ บรรลุเป้าหมาย แสดงความเห็นอกเห็นใจ สร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี และตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ (ธัญพร มุสิกะบุตร และคณะ, 2563 และ

อรรถัย อินอนงค์ และคณะ, 2567) เป็นทักษะจำเป็นในการเผชิญความท้าทายในชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างสร้างสรรค์ และถือเป็นทักษะสำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิด CASEL (2015) คือ Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning เป็นกรอบแนวคิดที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ระบุสมรรถนะหลัก 5 ด้าน ดังนี้ (ธนัชร มุสิกะบุตร และคณะ, 2563) ด้านแรกการตระหนักรู้ในตนเอง Self-Awareness ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ ความคิด ค่านิยม จุดแข็ง และข้อจำกัดของตนเอง ตระหนักรู้ว่าสิ่งเหล่านั้นส่งผลต่อพฤติกรรมอย่างไร รวมถึงความเชื่อมั่นในตนเองและการมองโลกในแง่ดี ส่วนด้านที่สองการจัดการตนเอง Self-Management ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ต่าง ๆ จัดการความเครียด ควบคุมแรงกระตุ้น ตั้งเป้าหมาย และมุ่งมั่นทำให้สำเร็จ ในด้านที่สามการตระหนักรู้ทางสังคม Social Awareness ความสามารถในการเข้าใจมุมมองและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมถึงผู้ที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน เข้าใจบรรทัดฐานทางสังคมและจริยธรรม ด้านที่สี่ทักษะด้านสัมพันธภาพ Relationship Skills ความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สื่อสารอย่างชัดเจน รับฟังอย่างตั้งใจ ทำงานร่วมกับผู้อื่น จัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และรู้จักขอและให้ความช่วยเหลือ และด้านที่ห้าการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ Responsible Decision-Making ความสามารถในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่สร้างสรรค์และคำนึงถึงผู้อื่น โดยพิจารณาจากมาตรฐานทางจริยธรรม ความปลอดภัย บรรทัดฐานทางสังคม และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการระบุปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ และประเมินผล ส่วนการนำ SEL ไปใช้ประโยชน์ สามารถบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน หลักสูตร และวัฒนธรรมของโรงเรียนได้ ต้องการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน งานวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่า SEL ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมเชิงบวก เช่น ความเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือ ลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา พัฒนาสุขภาพจิต และสร้างโรงเรียนที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น (ธนัชร มุสิกะบุตร และคณะ, 2563 และ อรรถัย อินอนงค์ และคณะ, 2567) กลยุทธ์ที่ใช้ได้ เช่น กิจกรรมสะท้อนคิด การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ การบริการชุมชน

ในขณะที่ Maslow (1970) ระบุถึง ความต้องการ ความปลอดภัย การเป็นส่วนหนึ่ง การยอมรับนับถือ SEL ให้ทักษะที่จำเป็นในการตอบสนองความต้องการเหล่านั้นและนำทางโลกสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น ทักษะด้านสัมพันธภาพตอบสนองโดยตรงต่อความต้องการความรัก เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการตนเองช่วยควบคุมอารมณ์ ซึ่งส่งผลต่อความปลอดภัยและการยอมรับนับ

ถือ การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการยอมรับนับถือและการตระหนักรู้ในตนเอง SEL นำเสนอกรอบการทำงานที่ปฏิบัติได้และสอนได้ สำหรับการพัฒนาความสามารถระหว่างบุคคลและภายในบุคคลซึ่งเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ดี (งามนิทย์ เตือนใจยา และคณะ, 2552) และช่วยให้บุคคลก้าวหน้าไปสู่ระดับที่สูงขึ้นในลำดับขั้นของ Maslow การสอนศีลธรรมมีความเชื่อมโยงอย่างแท้จริงกับ SEL การทำความเข้าใจศีลคือการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมความโกรธคือการจัดการตนเอง การแสดงความเมตตา คือการตระหนักรู้ทางสังคม การสื่อสารด้วยความเคารพคือทักษะด้านสัมพันธภาพ และการตัดสินใจเลือกทางจริยธรรมคือการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ล้วนเป็นสมรรถนะหลักของ SEL (ธนัชพร มุลิกะบุตร และคณะ, 2563) กรอบแนวคิด CASEL ให้โครงสร้างสำหรับพระสงฆ์ในการสอนทักษะเหล่านี้อย่างชัดเจนควบคู่ไปกับเนื้อหาทางศีลธรรม ทำให้คำสอนเป็นประโยชน์และนำไปใช้ได้จริงในชีวิตของนักเรียนมากขึ้น การบูรณาการแนวปฏิบัติ SEL สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาศีลธรรมได้

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน Teacher-Student Relationship ความสัมพันธ์เชิงบวกที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานของความไว้วางใจ ความเคารพ ความเอาใจใส่ และความเข้าใจ เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ ดังนั้นพฤติกรรมของครู เช่น ความเป็นมิตร การช่วยเหลือ ความเข้าใจ หรือในทางกลับกัน ความเข้มงวด การแสดงความไม่พอใจ มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการรับรู้และผลลัพธ์ของผู้เรียน ความสัมพันธ์เชิงบวกมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นทั้งด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัย รวมถึงเจตคติที่ดีต่อการเรียน การที่ครูแสดงความสนใจในตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ส่วนบรรยากาศในชั้นเรียน Classroom Climate หมายถึง สภาพแวดล้อมโดยรวมของห้องเรียน ทั้งทางกายภาพและทางจิตวิทยา บรรยากาศเชิงบวกคือบรรยากาศที่สนับสนุน ให้เกียรติ มีระเบียบ น่าสนใจ ปราศจากความกลัวหรือความวิตกกังวล ซึ่งได้รับอิทธิพลจากบุคลิกภาพและพฤติกรรมการสอนของครู (จิรภัทร กิตติวรากุล และคณะ, 2560 และ อรุณี หรดาล และคณะ, 2565) รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง บรรยากาศที่ดีจะส่งเสริมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน รวมถึงการมีกฎระเบียบที่ชัดเจน ซึ่งอาจสร้างร่วมกับนักเรียน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนักเรียน Peer Relationships ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างนักเรียน เช่น การร่วมมือ การเคารพซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกัน มีส่วนช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุน เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ได้ (ทิศนา แคมมณี, 2563) และความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู Administrator-Teacher Relationship ทักษะด้าน

มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาก็ส่งผลต่อบรรยากาศโดยรวมของโรงเรียนและขวัญกำลังใจของครูเช่นกัน (อรุณี หรดาล และคณะ, 2565 และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2540)

2.2.4 สรุป

การพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้จากหลายด้าน ทั้งความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้เรียน ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ปัญญานิยม การสร้างความรู้ ทฤษฎีของ ส่วนการเลือกใช้เทคนิคและกระบวนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การสร้างและธำรงรักษามนุษย์สัมพันธ์ที่ดีในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การสอนศีลธรรมมีความพิเศษตรงที่เป็นการบ่มเพาะคุณลักษณะภายในและค่านิยม ซึ่งต้องการแนวทางที่หลากหลายผสมผสานกัน พระสอนศีลธรรมจำเป็นต้องเข้าใจว่าผู้เรียนสร้างความเข้าใจทางศีลธรรมอย่างไรในแต่ละช่วงวัย Piaget, Vygotsky ต้องสามารถออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง Active Learning และต้องสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ ความปลอดภัย และความเมตตา Maslow, SEL เพื่อให้การเรียนรู้ทางศีลธรรมหยั่งรากลึก

นอกจากนี้ บทบาทของพระสอนศีลธรรมในฐานะผู้เป็นแบบอย่างทางศีลธรรม Moral Exemplar ทำให้การประพฤติปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์ของท่านกลายเป็นส่วนหนึ่งของการสอนที่ทรงพลัง กล่าวได้ว่าการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านความรู้ความเข้าใจ Knowledge and Understanding และทำความเข้าใจทฤษฎีการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ควรส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนศึกษาทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ปัญญานิยม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อเป็นฐานในการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม และเข้าใจว่าผู้เรียนสร้างความเข้าใจทางศีลธรรมขึ้นมาได้อย่างไร ส่วนการประยุกต์ใช้จิตวิทยาพัฒนาการความเข้าใจขั้นพัฒนาการทางปัญญาของ Piaget เพื่อปรับระดับความซับซ้อนของเนื้อหาและกิจกรรมการให้เหตุผลทางศีลธรรมให้เหมาะสมกับวัย ใช้ประโยชน์จากแนวคิด ZPD และ Scaffolding ของ Vygotsky โดยทำหน้าที่เป็น MKO คือ ผู้รู้กว่า และใช้การสนทนาชี้แนะ การตั้งคำถาม และการให้การสนับสนุนที่เหมาะสม ส่วนบูรณาการแนวคิด SEL เชื่อมโยงการสอนศีลธรรมเข้ากับสมรรถนะหลัก 5 ด้านของ CASEL อย่างชัดเจน โดยตระหนักว่าการพัฒนาศีลธรรมเกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม ทักษะด้านสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

2.3. โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2.3.1 โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกิดขึ้นจากความตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในเยาวชนไทย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมไทยในระยะยาว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น การแข่งขันทางเศรษฐกิจ ค่านิยมที่มุ่งเน้นความสำเร็จทางวัตถุ และลัทธิบริโภคนิยม ได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและค่านิยมของเยาวชนไทยในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดจิตสำนึกด้านศีลธรรมและจริยธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในอดีต (ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมการสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2567) พระพุทธศาสนาเคยมีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือทางสังคมที่ช่วยสร้างความสงบสุขในชุมชนและเป็นฐานรากของระบบการศึกษาดั้งเดิม โดยวัดและพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดความรู้และการอบรมคุณธรรมในชุมชน แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่แยกออกจากบทบาทดั้งเดิมของวัด ทำให้หน้าที่ดังกล่าวลดลง และเยาวชนจำนวนมากขาดโอกาสในการเข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เพื่อแก้ไขปัญหานี้ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงได้รับการพัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของพระสงฆ์ในระบบการศึกษา และนำหลักธรรมคำสอนมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชนในโรงเรียน โครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาชั้นนำของประเทศ ร่วมกับการทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม โดยการประสานงานระหว่างหน่วยงานเหล่านี้ช่วยให้การดำเนินโครงการสามารถขยายผลไปยังโรงเรียนทั่วประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ริเริ่มดำเนินการด้วยการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อจัดหาพระสอนศีลธรรมเข้าสอนในโรงเรียนกว่า 6,500 แห่ง โดยเน้นที่การสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกระดับชั้น เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่ดีในเยาวชน

เป้าหมายหลักของโครงการคือการสร้างเยาวชนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น การมีจิตใจเมตตา มีความรับผิดชอบ และมีความซื่อสัตย์สุจริต การดำเนินโครงการยังมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพให้พระสอนศีลธรรมทำหน้าที่เป็นทั้งผู้สอนและผู้สร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนเข้าใจคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง ด้วยการจัดการเรียน

การสอนที่มีโครงสร้างชัดเจนและใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การบรรยายธรรม การทำสมาธิ และการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน การดำเนินโครงการนี้ยังคำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมด้วย โดยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดอบรมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านการสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม โครงการพระสอนศีลธรรมยังคงเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการ เช่น การขาดแคลนงบประมาณอย่างเพียงพอ การเบิกจ่ายค่าตอบแทนที่ล่าช้า และความจำเป็นในการปรับปรุงการอบรมพัฒนาศักยภาพของพระให้ทันสมัย การดำเนินงานของโครงการยังคงต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมถึงการพัฒนากลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน เพื่อให้พระสอนศีลธรรมสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อระบบการศึกษาและสังคมโดยรวม (ฝ่ายเผยแผรพระพุทธศาสนาและส่งเสริมการสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2567)

2.3.2 สภาพพระสอนศีลธรรมในประเทศไทย

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปยังเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ปัจจุบันมีพระสงฆ์กว่า 6,700 รูป ที่ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อทำหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ โดยครอบคลุมโรงเรียนทุกระดับ ตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา การดำเนินงานนี้มีเป้าหมายเพื่อปลูกฝังคุณธรรมในนักเรียนให้เข้าใจและนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของพระสอนศีลธรรมยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโครงการ หนึ่งในปัญหาสำคัญคือความล่าช้าในการเบิกจ่ายค่าตอบแทน ซึ่งทำให้พระบางรูปขาดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ การอบรมพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมยังขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้บางรูปไม่ได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะใหม่ที่เหมาะสมกับการสอนในยุคปัจจุบัน อีกทั้งการสนับสนุนทางวิชาการยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการดำเนินงาน (ฝ่ายเผยแผรพระพุทธศาสนาและส่งเสริมการสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2567)

การประสานงานระหว่างหน่วยงาน เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันทางพระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมโครงการ แต่ยังคงต้องการการปรับปรุงใน

ด้านการบริหารจัดการ เช่น การจัดหาแหล่งทรัพยากรเพิ่มเติม การปรับปรุงกลยุทธ์ในการอบรม และการสร้างระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนการพัฒนาสภาพการดำเนินงานของพระสอนศีลธรรมในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การเพิ่มโอกาสในการอบรมต่อเนื่อง และการสนับสนุนด้านวิชาการอย่างเพียงพอ เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุเป้าหมายในการสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมในระยะยาว (ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมการสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2567)

2.3.3 สภาพพระสอนศีลธรรมในจังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนาอย่างชัดเจน โดยประชากรในจังหวัดประกอบด้วยชุมชนไทยพุทธ มุสลิม และจีน ความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมนี้ทำให้จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นในประเทศ (National Geographic Thailand, 2025) บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างความเข้าใจและความสมานฉันท์ระหว่างชุมชนต่างศาสนาในพื้นที่ การใช้หลักธรรมที่เป็นสากล เช่น พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และมรรค 8 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจในคุณค่าของความเมตตา ความอดทน และการดำเนินชีวิตที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน (สุจิตรา พรหมเกษม, 2563)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดสงขลา ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่น การขาดทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มักประสบปัญหาในการเข้าถึงงบประมาณและสื่อการเรียนการสอน ความล่าช้าในการเบิกจ่ายค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมส่งผลให้พระบางรูปขาดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งการขาดการอบรมและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องยังเป็นอุปสรรคที่ทำให้พระไม่สามารถพัฒนาวิธีการสอนให้สอดคล้องกับยุคสมัยและความต้องการของนักเรียนในพื้นที่หลากหลายวัฒนธรรมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในจังหวัดสงขลา ยังส่งผลต่อวิธีการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน การสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงต้องพิจารณาถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนา เพื่อให้การถ่ายทอดหลักธรรมสามารถเข้าถึงและสร้างผลกระทบเชิงบวกได้อย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาที่เชิญชวนชุมชนทุกศาสนาเข้าร่วม หรือการบรรยายธรรมที่เชื่อมโยงกับค่านิยมร่วมในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการเคารพซึ่งกันและกัน จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน (สุจิตรา พรหมเกษม, 2563)

การพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในจังหวัดสงขลาจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม และองค์การทางศาสนาในพื้นที่ การจัดการอบรมพิเศษเพื่อพัฒนาทักษะการสอนและการสร้างความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสนับสนุนด้านงบประมาณและสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ห่างไกล และเพิ่มความมั่นใจให้กับพระในการดำเนินงานบทบาทของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดสงขลาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้นำในการสร้างความสมานฉันท์ในระดับชุมชน การใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการสอนและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนต่างศาสนาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้งในสังคม ความร่วมมือระหว่างพระสอนศีลธรรมและชุมชนจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับสังคมในพื้นที่หลากหลายวัฒนธรรมเช่นนี้ (ธนชัย รัตนกุล, 2562)

2.3.4 การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในบริบทจังหวัดสงขลา

จากการศึกษาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในบริบทเฉพาะของจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และการศึกษาที่อาจมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ การทำความเข้าใจบริบทเฉพาะของสงขลา เช่น ลักษณะทางประชากร สภาพเศรษฐกิจ สังคม หรือแม้กระทั่งความหลากหลายทางศาสนา (National Geographic Thailand, 2025) รวมถึงนโยบายหรือแนวปฏิบัติเฉพาะของจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการดำเนินงาน การยอมรับ และประสิทธิผลของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในพื้นที่ การพิจารณาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยคำนึงถึงบริบทเฉพาะของสงขลาจะช่วยให้เข้าใจความท้าทายและโอกาสในการพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

การดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในบริบทเฉพาะเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งข้อพิจารณาที่สำคัญ กล่าวคือ ความสำเร็จของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างหรือแนวนโยบายระดับชาติเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ เป้าหมายระดับชาติอาจจำเป็นต้องได้รับการตีความและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในพื้นที่สงขลา นอกจากนี้ ยังอาจเกิดความคาดหวังที่แตกต่างกันระหว่างบทบาทดั้งเดิมของพระสงฆ์ที่สังคมให้ความเคารพอย่างสูง กับบทบาทในฐานะผู้สอนในระบบโรงเรียนสมัยใหม่ ซึ่งเรียกร้องทักษะเฉพาะด้านการสอนและการปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างออกไป แม้สถานะทาง

สังคมของพระสงฆ์จะเป็นต้นทุนสำคัญ แต่การปฏิบัติหน้าที่ในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องการทักษะที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม นอกเหนือไปจากการฝึกฝนตามธรรมเนียมปฏิบัติของสงฆ์

จุดยืนหลักว่า ประสิทธิภาพและความยั่งยืนของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดสงขลา ขึ้นอยู่กับการพัฒนาพระสงฆ์เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องและตรงจุดในสามด้านที่เชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก ได้แก่ องค์ความรู้ที่ครอบคลุม ซึ่งกว้างขวางกว่าเพียงหลักธรรมพื้นฐาน เทคนิคการสอนที่ปรับเปลี่ยนได้ เหมาะสมกับผู้เรียนที่หลากหลาย และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่เชี่ยวชาญ เพื่อการดำเนินงานอย่างราบรื่นในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนของโรงเรียน การพัฒนาในสามด้านนี้เป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความสำเร็จของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการบรรลุเป้าหมายการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในบริบทของจังหวัดสงขลา

แม้ว่าโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อาจไม่ได้ระบุทฤษฎีทางการศึกษาหรือพัฒนาการไว้อย่างชัดเจนเสมอไป แต่การดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มักจะสะท้อนแนวคิดหรือทฤษฎีบางประการโดยนัย เช่น อาจมีการอ้างอิงถึงรูปแบบการศึกษาเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย Character Education หรือการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม Social Learning Theory ผ่านการที่พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นแบบอย่าง Role Model การวิเคราะห์กิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อาจช่วยให้สามารถอนุมานถึงกรอบทฤษฎีที่โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ยึดถือได้ การทำความเข้าใจกรอบทฤษฎีเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นแบบชัดแจ้งหรือโดยนัย มีความสำคัญต่อการประเมินความเหมาะสมและข้อจำกัดของแนวทางการสอนที่นำโดยพระสงฆ์ในบริบทของโรงเรียน

การพิจารณารากฐานทางแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้เผยให้เห็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือ แม้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะมีพื้นฐานอยู่บนหลักธรรมคำสอนอันลึกซึ้ง แต่การถ่ายทอดเนื้อหาเหล่านั้นให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดจำเป็นต้องอาศัยวิธีการสอนที่เหมาะสม หากวิธีการสอนยังคงเป็นแบบดั้งเดิมหรือขาดการพัฒนา ก็อาจเกิดช่องว่างระหว่างความกลุ่มลึกของเนื้อหาและความสามารถในการเข้าถึงและเข้าใจของผู้เรียนได้ ความซับซ้อนของหลักธรรมต้องการทักษะการสอนที่สามารถทำให้เป็นเรื่องง่าย ใกล้เคียง และมีความหมายสำหรับผู้เรียนในวัยและบริบทที่ต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการสอนของพระสงฆ์ควบคู่ไปกับการมีความรู้ในหลักธรรม

ในระดับปฏิบัติการ การดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในจังหวัดสงขลา เกี่ยวข้องกับกระบวนการและโครงสร้างที่เฉพาะเจาะจง ตั้งแต่การคัดเลือกหรือมอบหมายพระสงฆ์เข้าร่วมโครงการ ซึ่งอาจมีเกณฑ์เฉพาะที่กำหนดโดยหน่วยงานในพื้นที่ ไปจนถึงการกำหนดตารางเวลา

ความถี่ และระยะเวลาในการเข้าสอนของพระสงฆ์ ตลอดจนรูปแบบหรือโครงสร้างหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ ของจังหวัด การบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในระดับจังหวัด มักเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์ เช่น สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด และฝ่ายการศึกษา เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด การทำความเข้าใจ รายละเอียดเชิงปฏิบัติการเหล่านี้มีความสำคัญ เนื่องจากโครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานสามารถส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของการสอนของพระสงฆ์

ลักษณะการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน อาจนำไปสู่ความซับซ้อนและความท้าทายในการประสานงาน หน่วยงานแต่ละแห่งอาจมีลำดับความสำคัญ วัฒนธรรมองค์กร และกระบวนการทำงานที่แตกต่างกัน การดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการประสานงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ทั้งในด้านการกำหนดตารางสอน การจัดอบรม การจัดสรรทรัพยากร และการแลกเปลี่ยนข้อมูลป้อนกลับ หากขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่หรือมีการสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่ไม่ดีพอ อาจส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง พระสงฆ์ผู้สอนอาจรู้สึกไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจและประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ในที่สุด

1) การเสริมสร้างองค์ความรู้

การทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะทางศีลธรรมที่มีประสิทธิภาพในบริบทโรงเรียนสมัยใหม่นั้น พระสงฆ์จำเป็นต้องมีองค์ความรู้ที่กว้างขวางและลึกซึ้งกว่าเพียงความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ขอบเขตขององค์ความรู้ที่จำเป็นครอบคลุมถึง ความเข้าใจหลักธรรมเชิงลึก ไม่ใช่เพียงการท่องจำ แต่เป็นการเข้าใจแก่นแท้ของพุทธจริยศาสตร์อย่างถ่องแท้ สามารถตีความและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทชีวิตร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม ส่วนความรู้ด้านจริยศาสตร์เปรียบเทียบและศาสนาเปรียบเทียบควรมีความเข้าใจในกรอบความคิดทางจริยธรรมและศาสนาอื่น ๆ เป็นสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือศาสนา เช่น ในบางพื้นที่ของจังหวัดสงขลาจำเป็นต้องส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพซึ่งกันและกัน อีกทั้งมีความรู้ด้านจิตวิทยาเด็กและวัยรุ่นเสริมความเข้าใจในพัฒนาการทางความคิด อารมณ์ และสังคมของนักเรียนในแต่ละช่วงวัย จะช่วยให้พระสงฆ์สามารถปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับระดับความเข้าใจและความสนใจของผู้เรียนได้ ผสมผสานกับความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาสังคมร่วมสมัย หากมีความสามารถในการเชื่อมโยงหลักธรรมทางศีลธรรมเข้ากับประเด็นท้าทายที่นักเรียนเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เช่น จริยธรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ปัญหาบริโภคนิยม ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม หรือ

ความขัดแย้งทางสังคม จะทำให้คำสอนมีความหมายและเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของนักเรียนมากขึ้นและท้ายที่สุดความรู้เกี่ยวกับบริบทท้องถิ่น หากมีความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงทางสังคม วัฒนธรรม และปัญหาเฉพาะที่นักเรียนในจังหวัดสงขลาประสบอยู่ จะช่วยให้การสอนและการให้คำแนะนำมีความตรงจุดและสอดคล้องกับสถานการณ์จริง

อย่างไรก็ตาม การประเมินประสิทธิผลของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำเป็นต้องพิจารณาถึงระดับความรู้และคุณสมบัติของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมโครงการในจังหวัดสงขลา ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมมาตรฐานที่พระสงฆ์ได้รับ ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาของพระสงฆ์ หรือข้อคิดเห็นจากพระสงฆ์เองเกี่ยวกับด้านที่พวกเขาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือรู้สีกว่ายังขาดทักษะสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อระบุช่องว่างทางความรู้ที่อาจมีอยู่ได้ ตัวอย่างเช่น หลักสูตรการฝึกอบรมอาจเน้นหนักไปที่เนื้อหาหลักธรรมตามประเพณี แต่ขาดองค์ประกอบที่สำคัญอื่น ๆ เช่น จิตวิทยา พัฒนาการ หรือการวิเคราะห์ประเด็นสังคมร่วมสมัย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเนื้อหาการฝึกอบรมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้อาจเผยให้เห็นว่า การพัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับพระสอนศีลธรรมนั้น ไม่ใช่เพียงการเพิ่มพูนความรู้ในหลักธรรมเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาความสามารถในการนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้เชิงวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่หลากหลายในโลกปัจจุบันและการพัฒนาของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม สิ่งนี้เรียกร้องทักษะการคิดขั้นสูง ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น และการบูรณาการความรู้จากหลายสาขา ไม่ใช่เพียงการท่องจำหรือการถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิม ดังนั้น การฝึกอบรมพระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการชี้นำทางศีลธรรมในโลกที่ซับซ้อน

นอกจากนี้ ฐานความรู้ที่กว้างขวางและครอบคลุมตามที่กล่าวมาข้างต้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของพระสงฆ์ในบทบาทผู้สอนศีลธรรม เพราะจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถตอบคำถามที่ท้าทายของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และรอบคอบ สร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจทำให้คำสอนทางศีลธรรมมีความเกี่ยวข้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน สร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ ทั้งกับนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อจัดการกับประเด็นที่ละเอียดอ่อน เช่น ความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ หรือปัญหาทางสังคม ด้วยความตระหนักรู้และทักษะที่เหมาะสม ให้หลีกเลี่ยงการตีความหลักธรรมแบบผิวเผิน หรือนำเสนอในลักษณะที่ลำเอียง ไม่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน นอกจากนี้ การที่หลักสูตรการฝึกอบรมพระสงฆ์ อาจไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ทันทั่วทั้งกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่าง

รวดเร็วและความต้องการที่ซับซ้อนของเยาวชนในยุคปัจจุบัน ก็เป็นอีกประเด็นที่น่าพิจารณา ประเด็นทางสังคมร่วมสมัย มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หากหลักสูตรการฝึกอบรมยังคงเนื้อหาเดิม ๆ หรือปรับปรุงไม่บ่อยครั้งเพียงพอ พระสงฆ์ก็จะขาดองค์ความรู้เฉพาะทางที่จำเป็นในการตอบสนองต่อข้อกังวลหรือคำถามของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งความล่าช้าของหลักสูตรอาจทำให้คำสอนทางศีลธรรมกลายเป็นเรื่องนามธรรมหรือดูห่างไกลจากชีวิตจริง ซึ่งจะลดทอนผลกระทบของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ลงได้ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอและทันต่อสถานการณ์ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างพระนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการเยาวชน

2) การสอนศีลธรรมที่มีประสิทธิภาพ

การสอนศีลธรรมให้เกิดประสิทธิผลสูงที่สุดนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมด้วย หลักการสอนที่มีประสิทธิภาพซึ่งได้รับการยอมรับและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนศีลธรรม ได้แก่ กลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุก Active Learning ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันผ่านกิจกรรม เช่น การอภิปราย การได้วาที การแสดง บทบาทสมมติ การแก้ปัญหา หรือการทำงานกลุ่ม ซึ่งช่วยกระตุ้นการคิดและการเรียนรู้ได้ดีกว่าการนั่งฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว การเล่าเรื่องและการใช้เรื่องเล่า นิทานธรรมบทที่เกี่ยวข้อง เรื่องเล่าที่มีพลังสามารถทำให้หลักธรรมที่ซับซ้อนกลายเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย น่าจดจำ และเชื่อมโยงกับอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนได้ ซึ่งการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้และการวิเคราะห์กรณีศึกษาจากสถานการณ์ขัดแย้งทางจริยธรรม กระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ และตัดสินใจเชิงจริยธรรมด้วยตนเอง ผ่านการเผชิญกับสถานการณ์จำลองหรือกรณีศึกษาที่ท้าทาย รวมถึงการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย การนำสื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น รูปภาพ วิดีโอ เกม หรือแอปพลิเคชัน มาใช้อย่างเหมาะสม สามารถเพิ่มความน่าสนใจและช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เคารพและเปิดกว้างโดยสร้างสภาพแวดล้อมที่นักเรียนรู้สึกปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม หรือแบ่งปันประสบการณ์ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้เรื่องศีลธรรม และที่สำคัญการสอนที่แตกต่างตามความต้องการของผู้เรียน Differentiated Instruction การตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และปรับวิธีการสอนหรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และระดับความสามารถที่หลากหลาย

แนวทางการสอนปัจจุบันในจังหวัดสงขลา ควรมีการประเมินประสิทธิภาพของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในจังหวัดสงขลา จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์วิธีการสอนที่

พระสงฆ์นิยมใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ เช่น รายงานการสังเกตการณ์ในชั้นเรียนที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการสอนของพระสงฆ์ ข้อมูลป้อนกลับจากนักเรียนเกี่ยวกับระดับความน่าสนใจหรือการมีส่วนร่วมในการเรียน หรือรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรหรือการฝึกอบรมด้านเทคนิคการสอนที่พระสงฆ์อาจเคยได้รับ เช่น วิธีการสอนส่วนใหญ่เป็นแบบบรรยาย Passive หรือเน้นกิจกรรม Active โดยมีหลักฐานการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ หรือไม่

รูปแบบการสอนอาจชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดที่เกิดจากแนวทางการสอนแบบดั้งเดิม บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะปราชญ์บนเวที Sage on the Stage ซึ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนเพียงฝ่ายเดียว อาจไม่สอดคล้องกับหลักการสอนสมัยใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ Facilitator หากพระสงฆ์ไม่ได้รับการฝึกอบรมด้านเทคนิคการสอนที่ทันสมัย หรือข้อมูลจากการสังเกตการณ์ชี้ให้เห็นถึงการใช้วิธีบรรยายเป็นหลัก ก็อาจเป็นไปได้ว่าพระสงฆ์กำลังนำรูปแบบการสอนตามธรรมเนียมปฏิบัติของสงฆ์มาใช้ในห้องเรียน แม้รูปแบบนี้อาจแสดงถึงความน่าเคารพ แต่ก็อาจไม่สามารถกระตุ้นความสนใจหรือส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกให้กับนักเรียนทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนในวัยเด็กหรือวัยรุ่น ซึ่งเน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาทักษะการสอนที่ออกแบบมาสำหรับบริบทของโรงเรียนโดยเฉพาะ

ทักษะการสอนมีความสำคัญแม้พระสงฆ์จะมีความรู้ในหลักธรรมอย่างลึกซึ้งเพียงใด หากขาดทักษะและเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ ก็อาจไม่สามารถถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นให้นักเรียนเข้าใจ เข้าถึง และนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ทักษะการสอนที่ดีมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจ น่าติดตาม และน่าจดจำ อีกทั้งส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์และทำความเข้าใจหลักธรรมในระดับที่ลึกซึ้งขึ้นรวมถึงกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์และเชื่อมโยงคำสอนเข้ากับการดำเนินชีวิตของตนเองและช่วยในการบริหารจัดการชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ท้ายที่สุดคือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจระหว่างพระสงฆ์ผู้สอนกับนักเรียน นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านทรัพยากรก็อาจส่งผลกระทบต่อวิธีการสอนได้เช่นกัน การขาดแคลนสื่อการสอนที่เหมาะสม หรือทรัพยากรที่ออกแบบมาโดยเฉพาะสำหรับการสอนศีลธรรมโดยพระสงฆ์ในโรงเรียน อาจบีบให้พระสงฆ์ต้องพึ่งพาวิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก แม้ว่าท่านอาจมีทักษะด้านอื่น ๆ ก็ตาม สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่า การปรับปรุงการสอนไม่ได้ต้องการเพียงการฝึกอบรมทักษะเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาและการจัดหาอุปกรณ์ช่วยสอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตรและแนวทางการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วย

3) การบ่มเพาะมนุษย์สัมพันธ์

ความสำคัญของทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในโรงเรียนการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน ซึ่งเป็นระบบนิเวศทางสังคมที่มีความซับซ้อน พระสงฆ์จำเป็นต้องมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง เพื่อให้สามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ ทักษะเหล่านี้มีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน รวมถึงการสร้างความคุ้นเคย ความไว้วางใจ และความเป็นกันเอง เพื่อให้ให้นักเรียนกล้าเข้าหา ชักถาม หรือขอคำปรึกษา รวมถึงการรับมือกับสถานการณ์ที่ละเอียดอ่อน หรือพฤติกรรมที่ทำหายได้อย่างเหมาะสม ส่วนครูมีการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่นในด้านหลักสูตร การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน และการเคารพในขอบเขตบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ฝ่ายผู้บริหารโรงเรียนอาศัยการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการ เป้าหมาย ความท้าทาย และการประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สอดคล้องกับกิจวัตรและนโยบายของโรงเรียน รวมถึงสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจเกี่ยวกับบทบาทและคุณค่าของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อให้เกิดการยอมรับและการสนับสนุน

ปฏิสัมพันธ์ของพระสงฆ์ในโรงเรียนจังหวัดสงขลาควรประเมินความสำเร็จของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรพิจารณาถึงลักษณะและคุณภาพของปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียนจังหวัดสงขลาด้วย ข้อมูลจากความคิดเห็นของครูหรือผู้บริหารเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับพระสงฆ์ การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับความเป็นมิตรหรือความสามารถในการเข้าถึงของพระสงฆ์ หรือข้อมูลจากการสังเกตรูปแบบการสื่อสารระหว่างพระสงฆ์กับบุคลากรในโรงเรียน สามารถช่วยชี้ให้เห็นถึงจุดแข็งและประเด็นที่อาจเป็นปัญหาหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ การวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยระบุได้ว่าทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ด้านใดที่พระสงฆ์อาจต้องการการพัฒนาเพิ่มเติม

การที่พระสงฆ์เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนนั้น ท่านมีสถานะสองบทบาทพร้อมกัน คือ การเป็นบุคคลสำคัญทางศาสนา และการเป็นผู้สอนหรือแขกของโรงเรียน ซึ่งเป็นพื้นที่ทางโลก การดำเนินบทบาทที่ซ้อนทับกันนี้ต้องการทักษะการวางตัวและการสื่อสารทางสังคมที่ละเอียดอ่อน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการได้รับความเคารพในฐานะพระสงฆ์ กับการทำงานร่วมกับผู้อื่นในฐานะเพื่อนร่วมงานและการสร้างความสัมพันธ์ที่เข้าถึงง่ายกับนักเรียน การวางตัวหรือการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมอาจสร้างระยะห่างหรือความเข้าใจผิดได้ ความซับซ้อนนี้ตอกย้ำถึงความจำเป็นในการ

ฝึกอบรมทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ออกแบบมาโดยเฉพาะสำหรับบริบทที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน

มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีช่วยส่งเสริมความสำเร็จของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยอาศัยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีไม่ได้เป็นเพียงคุณสมบัติเสริม แต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในหลายมิติ ประการแรกการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและส่งเสริมความร่วมมือ ทำให้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้รับการยอมรับและดำเนินไปอย่างราบรื่น เพิ่มการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากบุคลากรในโรงเรียน ทั้งครูและผู้บริหาร ทำให้พระสงฆ์เป็นแบบอย่าง Role Model และที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสำหรับนักเรียน อีกประการคือ ช่วยในการจัดการกับประเด็นอ่อนไหวทางวัฒนธรรมหรือศาสนา ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างนุ่มนวลและสร้างสรรค์ อำนวยความสะดวกให้เกิดช่องทางการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลป้อนกลับที่ดีขึ้น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อย่างต่อเนื่อง หากปราศจากความพยายามเชิงรุกและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่เพียงพอ พระสงฆ์อาจกลายเป็นบุคคลที่แยกตัวอยู่ภายในโรงเรียน ซึ่งจำกัดผลกระทบของท่านให้อยู่เพียงในคาบเรียนที่เป็นทางการเท่านั้น การขาดการปฏิสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการกับครูหรือนักเรียน จะทำให้โอกาสในการให้คำแนะนำทางศีลธรรมอย่างเป็นธรรมชาติ การเป็นแบบอย่างในชีวิตประจำวัน และการสร้างความไว้วางใจในระดับลึกเสียไป ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์จึงเปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมพระสงฆ์เข้ากับชุมชนโรงเรียนอย่างแท้จริง ทำให้การดำรงอยู่ของท่านส่งผลกระทบเชิงบวกได้อย่างรอบด้านและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ดังนั้น ความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดสงขลา ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญคือ การพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์เข้าร่วมโครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในสามด้านที่ไม่อาจแยกจากกันได้ ได้แก่ องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและทันสมัย เทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพและปรับเปลี่ยนได้ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่จำเป็นต่อการทำงานในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความต้องการในการพัฒนาที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละด้านภายในบริบทของจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ความจำเป็นในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นร่วมสมัยและจิตวิทยาวัยรุ่น การพัฒนาทักษะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไปจนถึงการเสริมสร้างทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน

2.4. สรุป

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายหลักคือการศึกษา แนวทางการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยใช้หลักสัปปริยธรรม เนื้อหาในบทนี้จะครอบคลุม 3 ส่วนหลัก คือ ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาพระสอนศีลธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ และข้อมูลเกี่ยวกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเน้นบริบท ของจังหวัดสงขลา

ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน การพัฒนาไม่ได้จำกัดแค่ ปริมาณแต่เน้นคุณภาพทั้งด้านจิตใจ ความรู้ ทักษะ และประสิทธิภาพ โดยหมายถึงกระบวนการที่ทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งดีขึ้น เจริญขึ้น ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ การพัฒนาที่แท้จริงต้องเป็นประโยชน์ต่อ ส่วนรวม มีหลักการ มีเป้าหมาย และยั่งยืน พระสอนศีลธรรมมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดคุณธรรม เป็นต้นแบบ และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การพัฒนาพระสอนศีลธรรมจึงจำเป็นต้องอาศัย ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกรอบการพัฒนารวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของ มนุษย์เพื่อให้พระสอนศีลธรรมทำหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ

ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ การสอนที่มีประสิทธิภาพต้องเข้าใจ กระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี สำหรับพระสอนศีลธรรม การ สอนศีลธรรมคือการบ่มเพาะคุณธรรม ซึ่งต้องการทักษะเฉพาะ การพัฒนาจึงต้องรวมถึงความรู้ เทคนิค และมนุษย์สัมพันธ์ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแบ่งสามกลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งคือทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา ความรู้ครอบคลุมพฤติกรรมนิยมเน้นพฤติกรรมที่สังเกตได้เพื่อสร้างแรงจูงใจ ส่วนปัญญานิยมเน้นกระ บวนการคิดภายในการประมวลข้อมูลและการสร้างความรู้โดยผู้เรียนสร้างความหมายเองผ่าน ประสบการณ์และสังคม โดยเฉพาะแนวคิดพัฒนาการตามวัยรวมถึงแนวคิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมี ความสำคัญต่อการเข้าใจว่าผู้เรียนแต่ละวัยเรียนรู้ศีลธรรมอย่างไร ส่วนกลุ่มที่สองคือ ทฤษฎีและ หลักการของเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมแบบจำลองการออกแบบการสอน และ กระบวนการสอน 9 ขั้นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ภายใน รวมถึง หลักการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การเล่าเรื่อง การใช้กรณีศึกษา สื่อ เทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศชั้นเรียนที่ดี และการสอนที่แตกต่างตามความต้องการผู้เรียน และกลุ่ม ที่สามคือ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบริบทของการศึกษาเน้นความสำคัญของมนุษย์สัมพันธ์ ครอบคลุมทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ และแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ ซึ่งเชื่อมโยง

โดยตรงกับการพัฒนาทางศีลธรรม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน บรรยากาศชั้นเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน และผู้บริหารกับครูก็มีบทบาทสำคัญ

การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะในพื้นที่อย่างจังหวัดสงขลาที่มีความหลากหลาย ต้องการความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทั้งในทฤษฎีการเรียนรู้และการพัฒนาการของมนุษย์ ทฤษฎีการสอน และทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ พร้อมกับการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทจริง โดยเน้นการพัฒนาพระสงฆ์ให้มีทั้งความรู้ที่รอบด้าน ทักษะการสอนที่หลากหลาย และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

บทที่ 3

หลักสัปปุริสธรรม

งานวิจัยครั้งนี้ เรื่องการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา ที่เกี่ยวข้องกับหลักสัปปุริสธรรม ดังต่อไปนี้

- 3.1. หลักสัปปุริสธรรมในพระไตรปิฎกในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- 3.2. การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรม
- 3.3. สรุป

3.1. หลักสัปปุริสธรรมในพระไตรปิฎกในพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักสัปปุริสธรรม หรือธรรมที่ทำให้เป็นคนดี ถือเป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธศาสนาเถรวาทได้นำเสนอไว้ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินชีวิตของบุคคลผู้ต้องการพัฒนาตนเองทั้งในด้านปัญญา ศีล และสมาธิ หลักธรรมนี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยชี้แนะแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เป็นบัณฑิต ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับในสังคมงานวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาหลักสัปปุริสธรรมในมิติของพระไตรปิฎกและอรรถกถาอย่างละเอียด เพื่อให้เข้าใจถึงความหมาย ความเป็นมา และลักษณะของธรรมทั้ง 7 ข้อนี้

3.1.1 ที่มาและความหมายของหลักสัปปุริสธรรม

หลักสัปปุริสธรรม ซึ่งหมายถึงธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นสัตบุรุษ หรือคนดี มีการบันทึกไว้ในธัมมัญญสูตร กล่าวว่า

“ภิกษุเป็นธัมมัญญุ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ธรรมคือ สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตะกะ ชาตกะ อัปปมัตตธรรม เวทัลละ หากภิกษุไม่รู้ธรรมคือ สุตตะ ฯลฯ เวทัลละเลย เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นธัมมัญญุในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้ธรรมคือ สุตตะ ฯลฯ เวทัลละ ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นธัมมัญญุ ภิกษุชื่อว่า เป็นธัมมัญญุด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นอรรถัญญุ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ความหมายแห่งภาษิตนั้น ๆ นั่นแล้วว่า ‘นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้’ หากภิกษุไม่รู้เนื้อความแห่งภาษิตนั้น ๆ เลยว่า ‘นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้’ เราไม่พึงเรียกเธอว่า ‘เป็นอรรถัญญุ’ ในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้ความหมายแห่งภาษิตนั้น ๆ ว่า ‘นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้’

ภิกษุเป็นอรรถัตถุญญ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักตนว่า “ว่าโดยศรัทธา ศีล สุตะจาจะ ปัญญาปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านั้น” หากภิกษุไม่รู้จักตนว่า “ว่าโดยศรัทธา ศีล สุตะจาจะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านั้น” เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นอรรถัตถุญญในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้จักตนว่า “ว่าโดยศรัทธา ศีล สุตะ จาจะ ปัญญาปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านั้น” ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่า เป็นอรรถัตถุญญ ภิกษุชื่อว่า เป็นธัมมัญญ อรรถัตถุญญ อรรถัตถุญญ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นกัลลัญญะ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักกาลว่า “นี่เป็นกาลแห่งอุทเทส นีเป็นกาลแห่งปริปัจฉา นีเป็นกาลบำเพ็ญเพียร นีเป็นกาลหลีกเร้น” หากภิกษุไม่รู้จักกาลว่า ‘นี่เป็นกาลแห่งอุทเทส นีเป็นกาลแห่งปริปัจฉา นีเป็นกาลบำเพ็ญเพียร นีเป็นกาลหลีกเร้น’ เราไม่เรียกเธอว่าเป็นกัลลัญญะในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้จักกาลว่า “นี่เป็นกาลแห่งอุทเทสนีเป็นกาลแห่งปริปัจฉา นีเป็นกาลบำเพ็ญเพียร นีเป็นกาลหลีกเร้น” ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นกัลลัญญะ ภิกษุชื่อว่าปรัหมัญญะ อตถัญญะ อตตัญญะ มตตัญญุกัลลัญญะ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นบุคคลโปรบรัญญ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักบุคคล ๒ จำพวก บุคคล ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งต้องการเห็นพระอริยะ อีกพวกหนึ่งไม่ต้องการเห็นพระอริยะ บุคคลพวกที่ไม่ต้องการเห็นพระอริยะก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ บุคคลพวกที่ต้องการเห็นพระอริยะก็ได้รับการสรรเสริญด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ . . . บุคคลผู้ต้องการพึงสัทธรรมก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งเจียโสตพึง

ธรรม อีกพวกหนึ่งไม่เจียโสตพึงธรรม บุคคลพวกที่ไม่เจียโสตพึงธรรม ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ . . . ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเป็นผู้รู้จักบุคคล ๒ ฝ่ายด้วยประการฉะนี้แล ภิกษุชื่อว่าเป็นบุคคลปโรปรณฺณอย่างนี้ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๗ ประการนี้แล จึงเป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมาถวาย ฯลฯ เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก” (อง. สตตก. 23/68/143-146)

ซึ่งเป็นพระสูตรสำคัญในพระไตรปิฎกโดยบอกลักษณะของพระภิกษุผู้รู้จักธรรม ซึ่งมี 7 ลักษณะ อย่างไรก็ตาม พระสูตรนี้ได้รับการแสดงโดยพระพุทธเจ้า มีเป้าหมายเพื่อให้พระภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติ 9 ประการ เรียกว่า สังฆคุณ 9 หมายความว่า คุณของพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า มี 9 ประการ ได้แก่

1) สุปะฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติดี หมายถึง พระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างถูกต้องดีงาม

2) อสุปะฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติตรง หมายถึง พระสงฆ์ที่ปฏิบัติตรงตามพระธรรมวินัย ไม่เอียงเฝ่งด้วยกิเลส

3) ญายะปะฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรมเป็นเครื่องออกจากทุกข์ หมายถึง พระสงฆ์ที่ปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน

4) สามิจิปะฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติสมควร หมายถึง พระสงฆ์ที่ปฏิบัติตนเหมาะสมแก่ฐานะสมณะ เป็นที่น่าเคารพกราบไหว้

ซึ่งคุณสมบัติ 4 ข้อแรกนี้เป็นเหตุ นำไปสู่ผล 5 ข้อหลัง คือ

5) อาหุเนยโย เป็นผู้ควรแก่สิ่งของที่เขานำมาถวาย หมายถึง เป็นผู้ที่เหมาะสมแก่การรับเครื่องสักการะที่ประชาชนนำมาถวายเป็นอภินันท์

6) ปาหุเนยโย เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ หมายถึง เป็นผู้ที่เหมาะสมแก่การจัดเตรียมที่ทางหรือสิ่งจำเป็นเพื่อต้อนรับเมื่อท่านมาเยือน

7) ทักขิเนยโย เป็นผู้ควรแก่ทักษิณาทาน หมายถึง เป็นผู้ที่เหมาะสมแก่การถวายสิ่งของเพื่อหวังผลคือบุญ

8) อัญชะลิกระณฺเณยโย เป็นผู้ควรแก่การทำอัญชลี หมายถึง เป็นผู้ที่เหมาะสมแก่การกราบไหว้ด้วยความเคารพ

9) อเนนุตตะรัง ปุญญกเขตตัง โลกัสสະ เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก หมายถึง เป็นแหล่งที่ให้ผลบุญแก่ผู้ที่ได้ถวายทานหรือทำความดีต่อท่าน เหมือนนาที่ดี ย่อมให้ผลผลิตที่ดีแก่ना สังฆ

คุณ 9 ประการนี้ กล่าวโดยรวมถึงคุณของพระอริยสงฆ์ ซึ่งเป็นสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และบรรลุนิพพาน ตั้งแต่พระโสดาบันจนถึงพระอรหันต์ การระลึกถึงสังฆคุณทำให้เกิดความ เลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย และเป็นบาทฐานแห่งการสร้างบุญกุศลต่อไป (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564)

3.1.2 ความหมายของหลักสัปปริสธรรม

หลักสัปปริสธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงคุณสมบัติ 7 ประการของ บุคคลผู้ประเสริฐ เรียกว่า สัปปริสะ จากการศึกษาและวิเคราะห์ความหมายที่ยกมา สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) ธัมมัญญ คือ ภิกษุรูปใดจะเป็น ธัมมัญญ ได้นั้น มีเงื่อนไขสำคัญอยู่ที่ การรู้จัก รู้ธรรม ในหมวด สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตะกะ ชาตกะ อัပ္ภุตธรรม และเวทัลละ หาก ภิกษุไม่รู้ธรรมในหมวดเหล่านี้เลย ก็จะไม่ถูกเรียกว่าเป็นธัมมัญญ แต่เพราะภิกษุรูปนั้นรู้และเข้าใจใน ธรรมหมวดดังกล่าว จึงจะเรียกว่าเป็นธัมมัญญ ซึ่งหมวดธรรมทั้ง ๙ นี้ รวมเรียกว่า นวังกส์ตฤศาสน์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564) ซึ่งคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งปวง จำแนก ตามลักษณะเนื้อหาและรูปแบบการประพันธ์ ดังนั้น การที่ภิกษุเป็นธัมมัญญในบริบทนี้ จึงหมายถึง การที่ภิกษุมีความรอบรู้ในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแตกฉาน ครอบคลุมในรูปแบบต่างๆ ที่มีการรวบรวมไว้

2) อตถัญญ คือ ภิกษุรูปใดจะเป็น อตถัญญ ได้นั้น มีเงื่อนไขสำคัญอยู่ที่ การรู้และเข้าใจ ในความหมาย อรรถแห่งภาษิตหรือคำสอนนั้นๆ โดยในข้อความย้ำว่า ภิกษุต้องรู้ว่า นี่เป็นความหมาย แห่งภาษิตนี้ นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ หากภิกษุไม่สามารถเข้าใจเนื้อความหรือความหมายของ ภาษิตได้ ก็จะไม่ถูกเรียกว่าเป็นอตถัญญ แต่เพราะภิกษุมีความเข้าใจในความหมายอย่างชัดเจน จึงจะ เรียกว่าเป็นอตถัญญ ดังนั้น การที่ภิกษุเป็นอตถัญญในบริบทนี้ จึงหมายถึง การที่ภิกษุไม่ได้เพียงแค่ ท่องจำหรือรู้ตัวบทธรรมเท่านั้น แต่ยังสามรถเข้าถึงและเข้าใจความหมายที่แท้จริงของธรรมเหล่านั้น ด้วย

3) อัตตัญญ คือ ภิกษุรูปใดจะเป็น อัตตัญญ ได้นั้น มีเงื่อนไขสำคัญอยู่ที่ การรู้จัก ประเมินและเข้าใจในคุณธรรม ความรู้ความสามารถของตนเองตามความเป็นจริง โดยข้อความได้ระบุ ถึงสิ่งที่ภิกษุควรรู้จักประเมินในตนเอง ได้แก่ ศรัทธาคือ ความเชื่อ ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ศีล คือ ข้อวัตรปฏิบัติทางกาย วาจา สุตตะคือ การศึกษาเล่าเรียนพหูสูต จาคะคือ การเสียสละ การให้ ปัญญาคือ ความรอบรู้ ความเข้าใจในธรรม ปฏิภาณคือ ไหวพริบ สติปัญญาในการแก้ไขปัญหหรือ

กล่าวธรรม ฝึกผู้ที่รู้ว่าตนเองมีคุณธรรมเหล่านี้อยู่ในระดับประมาณเท่าใด หากไม่รู้จักประเมินตนเองตามนี้ ก็จะไม่ถูกเรียกว่าเป็นอตตัณฺณ แต่เพราะรู้จักประเมินตนเองได้ถูกต้อง จึงจะเรียกว่าเป็นอตตัณฺณ ดังนั้น การที่ฝึกเป็นอตตัณฺณในบริบทนี้ จึงหมายถึง การที่ฝึกมีความเข้าใจใน ศักยภาพ คุณธรรม และข้อควรพัฒนาของตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมบนเส้นทางแห่งการปฏิบัติธรรม

4) มัตตัญญ คือ ฝึกผู้ใดจะเป็น มัตตัญญ ได้นั้น มีเงื่อนไขสำคัญอยู่ที่ การรู้จักประมาณในการรับและการบริโภคปัจจัย ๔ อันได้แก่ จีวร เครื่องนุ่งห่ม, บิณฑบาต อาหาร, เสนาสนะ ที่อยู่อาศัย, และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ยาและสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ป่วย หากฝึกไม่รู้จักประมาณในการรับปัจจัยเหล่านี้ คือรับมากเกินไปจนความจำเป็น หรือบริโภคเกินพอดี ก็จะไม่ถูกเรียกว่าเป็นมัตตัญญ แต่เพราะฝึกรู้จักใช้สอยปัจจัย ๔ อย่างพอประมาณ เลี้ยงชีพแต่พอควรแก่สมณสาธูป ฉะนั้นจึงจะเรียกว่าเป็นมัตตัญญ ดังนั้น การที่ฝึกเป็นมัตตัญญในบริบทนี้ จึงหมายถึง การที่ฝึกมีความพอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ในการใช้สอยสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในฐานะสมณะ

5) กาลัญญ คือ ฝึกผู้ใดจะเป็น กาลัญญ ได้นั้น มีเงื่อนไขสำคัญอยู่ที่ การรู้จักกาลเวลาที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตสมณะ โดยเฉพาะที่กล่าวถึงคือกาลแห่งอุเทศ คือ เวลา กล่าวคำเผด็จสงฆ์ หรือการยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดงหรือสอบถาม ส่วนกาลแห่งปริจฺจมา คือ เวลา สอบถาม ชักถามปัญหาธรรมะ รวมทั้งกาลบำเพ็ญเพียร คือ เวลาที่ควรตั้งใจทำความเพียรทางจิต ภาวนา และกาลหลีกเร้น คือ เวลาที่ควรปลีกตัวออกจากหมู่คณะ อยู่ในที่สงัดเพื่อปฏิบัติธรรม หากฝึกไม่รู้จักแยกแยะเวลาเหล่านี้ ไม่รู้ว่าเมื่อใดควรทำอะไร ก็จะไม่ถูกเรียกว่าเป็นกาลัญญ แต่เพราะ ฝึกและจัดสรรเวลาได้อย่างเหมาะสมสำหรับกิจวัตรและการปฏิบัติธรรมเหล่านี้ ฉะนั้นจึงจะเรียกว่าเป็นกาลัญญ ดังนั้น การที่ฝึกเป็นกาลัญญในบริบทนี้ จึงหมายถึง การที่ฝึกบริหารจัดการเวลาในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ถูกต้องตามควรแก่เพศภาวะและวัตถุประสงค์ของการบรรพชา

6) ปริสฺสญ คือ ฝึกผู้ใดจะเป็น ปริสฺสญ ได้นั้น มีเงื่อนไขสำคัญอยู่ที่ การรู้จักและเข้าใจลักษณะของหมู่ชนหรือชุมชน หรือบริษัท ต่างๆ และรู้วิธีที่จะปฏิบัติตนต่อบริษัทเหล่านั้นอย่างเหมาะสม ข้อความได้ยกตัวอย่างบริษัทประเภทต่างๆ เช่น ชัตติยบริษัท ชุมชนกษัตริย์ ผู้ปกครอง หรือพราหมณบริษัท ชุมชนพราหมณ์ แม้กระทั่ง คหบดีบริษัท ชุมชนคฤหัสถ์หรือเจ้าบ้าน และสมณบริษัท ชุมชนสมณะหรือนักบวช) ซึ่งการรู้จักบริษัทในที่นี้รวมถึงการรู้ว่าเมื่อเข้าไปในบริษัทนั้น ควรเข้าไปหาอย่างไร ควรยืนอย่างไร ควรทำกิจอย่างไร ควรนั่งอย่างไร ควรกล่าววาจาอย่างไรและเมื่อใดที่ควรสงบนิ่ง หากฝึกไม่รู้จักแยกแยะบริษัทและไม่รู้วิธีวางตนที่เหมาะสม ก็จะไม่ถูกเรียกว่า

เป็นปรีชาญาณ แต่เพราะรู้จักและปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามควรแก่บริษัทต่างๆ ฉะนั้นจึงจะเรียกว่าเป็นปรีชาญาณ ดังนั้น การที่ภิกษุเป็นปรีชาญาณในบริษัทนี้ จึงหมายถึง การที่ภิกษุมีปัญญาในการพิจารณาหมู่ชนหรือชุมชนที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง และสามารถวางตน แสดงกิริยา วาจา ได้อย่างเหมาะสมแก่กาลเทศะและบุคคลในบริษัทนั้นๆ

7) บุคคลโปรปรัญญ คือ ภิกษุรูปใดจะเป็น บุคคลโปรปรัญญ ได้นั้น มีเงื่อนไขสำคัญอยู่ที่ การรู้จักและเข้าใจลักษณะของบุคคลต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังและปฏิบัติตามธรรมะ ข้อความได้ยกตัวอย่างบุคคล 2 จำพวกในสองกรณี บุคคลที่ต้องการเห็นพระอริยะกับบุคคลที่ไม่ต้องการเห็นพระอริยะ ภิกษุรู้จักจำแนกบุคคลสองประเภทนี้ และเข้าใจถึงผลที่ตามมา คือ ผู้ไม่ต้องการเห็นพระอริยะย่อมถูกติเตียน ส่วนผู้ต้องการเห็นพระอริยะย่อมได้รับการสรรเสริญ บุคคลที่เจียสโตพึงธรรม กับ บุคคลที่ไม่เจียสโตพึงธรรม ภิกษุรู้จักจำแนกบุคคลสองประเภทนี้ และเข้าใจถึงผลที่ตามมา คือ ผู้ไม่เจียสโตพึงธรรมย่อมถูกติเตียน ส่วนผู้เจียสโตพึงธรรมย่อมได้รับการสรรเสริญ ดังนั้น การที่ภิกษุเป็นบุคคลโปรปรัญญในบริษัทนี้ จึงหมายถึง การที่ภิกษุมีปัญญาในการพิจารณาและเข้าใจอุปนิสัย ความแตกต่างของบุคคลในด้านการรับธรรมะ สามารถรู้ได้ว่าบุคคลใดมีพื้นฐานหรือความตั้งใจเป็นอย่างไร เหมาะสมกับการสอนแบบใด หรือควรปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ อย่างไร เป็นการรู้จักบุคคลในเชิงลึกเพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่และแนะนำธรรมรวมถึงการปฏิบัติธรรมให้เจริญขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความหมายของสัปปริสธรรมในธัมมัญญสูตรนี้ เป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติของคนดี ๗ ประการที่เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี เป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือ และเป็นบุคคลที่สามารถให้การแนะนำ ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องแก่บุคคลอื่น ๆ ได้ด้วยความปรารถนาดีนอกจากความหมายในพระไตรปิฎกแล้ว อรรถกถาจารย์ได้อธิบายความหมายขยายความให้เข้าใจ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีกดังนี้

1) ธัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลักหรือรู้จักเหตุ คือรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าการปกครองตามราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุอย่างนี้ ๆ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้ ๆ จึงจะให้เกิดผลที่ต้องการอันนั้น ๆ เป็นต้น

2) อัถถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล คือรู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลักเช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาชิตข้อนั้น ๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้น ๆ มีความมุ่งหมาย

อย่างไรกำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

3) อัตตัญญูตา ความรู้จักตน คือรู้ว่าตนเองนั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัดและคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

4) มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ คือความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

5) กาลัญญูตา ความรู้จักกาล คือรู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

6) ปริสสัญญูตา ความรู้จักบริษัท คือรู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ว่าจะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่าชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

7) ปุคคลัญญูตา หรือปุคคลปโรปรัญญูตา ความรู้จักบุคคล คือความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอริยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะดำนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2564)

ดังนั้น หลักสัปปริสธรรมเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรม 7 ประการ ได้แก่ อัมมัญญูตา ความรู้จักธรรม อัตตัญญูตา ความรู้จักอรรถ ความรู้จักตน อัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ มัตตัญญูตา ความรู้จักกาล กาลัญญูตา ความรู้จักบริษัทปริสสัญญูตา และความรู้จักบุคคล ปุคคลปโรปรัญญูตา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดีที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างและผู้นำสังคมอย่างมีคุณธรรม หลักธรรมนี้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้และการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่ อัมมัญญูตา หรือความรู้จักธรรม ซึ่งเน้นการเข้าใจหลักการและกฎธรรมชาติ อัตตัญญูตา ความรู้จักอรรถ ที่เน้นการตระหนักถึงเป้าหมายและผลลัพธ์ของการกระทำ และ อัตตัญญูตา หรือความรู้จักตนเองในด้านความสามารถและข้อจำกัด เพื่อพัฒนาตนเองให้เหมาะสม นอกจากนี้ยังมี มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณในชีวิต เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม กาลัญญูตา ความรู้จักเวลาในการทำหน้าที่ ปริสสัญญูตา ความเข้าใจลักษณะของชุมชนและการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม

และ บุคคลปรีชาญาณ ความรู้จักบุคคลในด้านความสามารถและอัธยาศัย พร้อมทั้งปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสม

3.1.3 ความสำคัญของหลักสัปปริสธรรม

จากการศึกษาพระไตรปิฎกและอรรถกถา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หลักสัปปริสธรรม หรือ ธรรมของผู้เป็นสัตบุรุษหรือคนดี เป็นหลักธรรมสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีความสำคัญในการเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาตนเองของบุคคลให้เป็นผู้มีคุณสมบัติของบัณฑิต หรือผู้ที่มีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับในสังคม หลักธรรม 7 ประการนี้ ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเพศบรรพชิต แต่มีความสำคัญและสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกคนเพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ความสำคัญของหลักสัปปริสธรรมตามข้อมูลที่ได้รับ สะท้อนผ่านคุณสมบัติทั้ง 7 ประการ ดังนี้

- 1) ธัมมัญญตา หรือความรู้จักธรรม มีความสำคัญในการเป็นพื้นฐานของการเข้าใจหลักความจริง กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และหลักการที่จะนำไปสู่ผลที่ต้องการ การมีความรอบรู้ในคำสั่งสอนในบริบทของพระสงฆ์ หรือหลักการต่างๆ ทำให้สามารถดำเนินชีวิตหรือประกอบกิจการงานได้อย่างถูกต้องตามหลักการนั้นๆ
- 2) อตถัญญตา หรือความรู้จักอรรถธรรมถึงรู้จักความมุ่งหมาย มีความสำคัญในการทำให้เข้าใจถึงความหมายที่แท้จริง เป้าหมาย ประโยชน์ที่ประสงค์ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ การรู้จักอรรถทำให้การปฏิบัติหรือการดำเนินชีวิตไม่หลงทาง และมุ่งตรงไปยังเป้าหมายที่แท้จริง
- 3) อตตัญญตา หรือความรู้จักตน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาตนเอง เพราะเป็นการรู้จักประเมินตนเองตามความเป็นจริง ทั้งในด้าน ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ หรือแม้กระทั่งฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความสามารถ ความถนัดและคุณธรรม การรู้จักตนเองทำให้สามารถประพฤติตนได้อย่างเหมาะสม รู้จุดแข็งจุดอ่อน และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น
- 4) มัตตัญญตา หรือความรู้จักประมาณ มีความสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความพอดีในทุกด้านของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคปัจจัยสี่ การใช้จ่าย หรือการดำเนินการใดๆ การรู้จักประมาณช่วยให้ชีวิตมีความสมดุล ไม่สุดโต่งไปในทางใดทางหนึ่ง และดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสมแก่ฐานะ
- 5) กาลัญญตา หรือความรู้จักกาล มีความสำคัญในการบริหารจัดการเวลาได้อย่างเหมาะสม รู้ว่าเมื่อใดควรทำอะไร ควรใช้เวลาเท่าใดในการประกอบกิจการต่างๆ การรู้จักกาลทำให้สามารถดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันเวลา และเหมาะสมเวลา
- 6) ปริสสัญญตา หรือความรู้จักบริษัทรวมถึงรู้จักชุมชน มีความสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่น เพราะเป็นการรู้จักลักษณะของหมู่ชนหรือชุมชนต่างๆ และรู้วิธีที่จะ

ปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างเหมาะสม รวมถึงรู้วิธีวางตน วาจา และกริยาให้เหมาะสมกับแต่ละบริษัท การรู้จักบริษัทนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม

7) บุคคลโปรปรียญตา หรือความรู้จักบุคคล มีความสำคัญในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นการรู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านอุปนิสัย ความสามารถ คุณธรรม และอัธยาศัย การรู้จักบุคคลทำให้สามารถปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น การคบหา การใช้ การตำหนิ ยกย่อง หรือการแนะนำสั่งสอน

ดังนั้นหลักสัปปริยธรรมทั้ง 7 ประการนี้มีความสำคัญในการ พัฒนาบุคคลให้สมบูรณ์ในทุกมิติ ครอบคลุมทั้งด้าน ความรู้ ความเข้าใจ (ธัมมัญญตา, อัตถัญญตา), การรู้จักตนเอง (อัตตัญญตา), การบริหารจัดการชีวิตและทรัพยากรอย่างสมดุล (มัตตัญญตา, กาลัญญตา), และ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเหมาะสม (ปริสสุญญตา, บุคคลโปรปรียญตา) อย่างไรก็ตามหลักธรรมทั้ง 7 ประการนี้ยังสะท้อนถึงสำคัญของการรู้จักคิด วิเคราะห์ และปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ บุคคลที่ยึดมั่นในสัปปริยธรรมจะสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับและสร้างประโยชน์ให้กับสังคมได้อย่างแท้จริง หลักธรรมนี้จึงไม่เพียงเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาตนเองในมิติทางศีลธรรมและจริยธรรม แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมได้อีกด้วย

ในส่วนของวิจัยเล่มนี้เน้นการพัฒนาบุคคลให้สมบูรณ์ในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจในกฎธรรมชาติ ความตระหนักในเป้าหมายและผลของการกระทำ ความเข้าใจตนเอง การจัดการทรัพยากรและเวลา ตลอดจนการรู้จักชุมชนและบุคคลรอบตัว ธัมมัญญตาเป็นการรู้จักธรรมเข้าใจธรรมชาติและหลักการต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ อัตถัญญตาเน้นการตระหนักถึงความหมายและเป้าหมายของการกระทำ รวมถึงผลที่จะตามมาในอนาคต อัตตัญญตาชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการรู้จักตนเอง ทั้งในแง่ศักยภาพ ข้อจำกัด และวิธีการพัฒนาตนอย่างเหมาะสม มัตตัญญตามุ่งเน้นความพอดีในทุกด้าน เช่น การบริหารทรัพยากรอย่างสมดุล กาลัญญตาช่วยให้เราตระหนักถึงความเหมาะสมของเวลาและการบริหารจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปริสสุญญตาเน้นการเข้าใจลักษณะของชุมชน สังคม และวิธีปฏิบัติต่อคนหมู่มากอย่างเหมาะสม ส่วนบุคคลโปรปรียญตาช่วยให้เรารู้จักบุคคลในแง่คุณสมบัติและอัธยาศัย พร้อมทั้งปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้หลักสัปปริยธรรมจึงครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรมที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและชุมชน และส่งเสริมการดำรงชีวิตที่สมดุลและสงบสุข

3.2. การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ประการ เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

หลักสัปปริสธรรม ๗ ประการ เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงคุณสมบัติอันประเสริฐของสัตว์บุรุษ หรือบุคคลผู้มีเหตุผล ควรแก่การยกย่องและนำไปเป็นแบบอย่าง คุณสมบัติเหล่านี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติหน้าที่การงานในด้านต่างๆ หลักสัปปริสธรรมประกอบด้วยคุณสมบัติที่เด่นชัด ๗ ประการ ได้แก่ ธัมมัญญตา คือ การรู้จักหลักการและเหตุผลของสิ่งต่างๆ อุตัญญตา คือ การรู้จักผลที่จะเกิดขึ้นและเข้าใจในความหมายหรือจุดมุ่งหมาย อัตตัญญตา คือ การรู้จักและประเมินตนเองทั้งในด้านความสามารถและข้อจำกัด มัตตัญญตา คือ การรู้จักประมาณหรือความพอดีในการดำเนินชีวิต กาลัญญตา คือ การรู้จักกาลเวลาหรือกาลเทศะที่เหมาะสมในการทำสิ่งต่างๆ ปริสัญญตา คือ การรู้จักและเข้าใจลักษณะของหมู่คณะหรือสังคมที่ตนเกี่ยวข้อง และ ปุคคลัญญตา คือ การรู้จักและเข้าใจความแตกต่างของบุคคลแต่ละประเภทเพื่อปฏิบัติต่อกันได้อย่างเหมาะสม คุณสมบัติทั้งเจ็ดประการนี้ เป็นรากฐานของการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีปัญญาและดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งมีภารกิจสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชน การนำหลักสัปปริสธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่และการพัฒนาตนเองของพระสอนศีลธรรม ย่อมส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและประสิทธิผลของการสร้างคุณธรรมในสถานศึกษา การศึกษาแต่ละข้อของสัปปริสธรรม 7 ประการ จะชี้ให้เห็นถึงมิติของการพัฒนาที่จำเป็นสำหรับพระสอนศีลธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ธัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักธรรม หรือรู้จักเหตุ หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจหลักการ กฎเกณฑ์ และการวิเคราะห์ถึงสาเหตุหรือต้นตอของปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ คุณสมบัตินี้มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับพระสอนศีลธรรมในการวินิจฉัยปัญหาพฤติกรรมหรือคุณธรรมของเยาวชน โดยสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างการกระทำหรือการกระทำที่เป็นเหตุกับผลหรือผลของการกระทำที่เกิดขึ้นตามหลักกรรมในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ธัมมัญญตายังช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมคำสอนอันลึกซึ้งเข้ากับบริบทชีวิตประจำวันและความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและตอบโจทย์ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มธัมมัญญตาสูงย่อมพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้งและแม่นยำ สามารถชี้ให้เห็นถึงรากเหง้า

ของปัญหาทางจริยธรรม พร้อมทั้งสามารถนำเสนอหลักธรรมในเชิงเหตุผล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการปลูกฝังปัญญาให้แก่เยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) อุตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักอรรถ หรือรู้จักผล หมายถึง การเข้าใจถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นตามมาจากเหตุนั้นๆ หรือการตระหนักถึงความมุ่งหมาย ประโยชน์ และจุดประสงค์ปลายทางของการกระทำต่างๆ สำหรับพระสอนศีลธรรม คุณสมบัติอุตัญยานี้ทำให้สามารถชี้แจงให้เยาวชนเห็นภาพได้อย่างชัดเจนถึงผลดีของการปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น ความสุข ความสงบ การยอมรับจากเพื่อนและสังคม และในขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นถึงผลเสียของการละเลยหรือการกระทำผิดศีลธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการทำเช่นนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจในเชิงประจักษ์และเป็นแรงจูงใจให้เยาวชนเลือกที่จะประพฤติในทางที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ดังนั้นการพัฒนาพระสอนศีลธรรมด้านอุตัญญาสนับสนุนการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและผู้นำที่มีพลัง โดยการนำเสนอผลลัพธ์ทั้งด้านบวกและด้านลบที่ชัดเจน ทำให้เยาวชนเห็นคุณค่าของการพัฒนาตนเองด้านจริยธรรม และมีความระมัดระวังในการตัดสินใจและการประพฤติตนมากขึ้น

3) อัตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน หมายถึง ความสามารถในการประเมินและทำความเข้าใจตนเองในด้านต่างๆ ทั้งความศรัทธาในพระรัตนตรัย การรักษาศีลหรือการควบคุมควบคุมประพฤติของตน สุขหรือแสวงหาความรู้ และการศึกษา จาคะหรือการเสียสละ ปัญญาหรือความรอบรู้รวมถึงความสามารถ จุดแข็ง จุดอ่อน และข้อจำกัดของตนเอง การที่พระสอนศีลธรรมมีอัตัญญา จะช่วยให้ตระหนักถึงศักยภาพ บทบาท และข้อจำกัดของตนในการทำหน้าที่สอนศีลธรรมแก่เยาวชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ลดการหลงตนเอง และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในฐานะครูผู้สอน นอกจากนี้ การรู้จักตนยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้เยาวชนได้เรียนรู้การยอมรับและพัฒนาตนเองตามความเป็นจริง ดังนั้นการพัฒนาพระสอนศีลธรรมด้านการฝึกฝนอัตัญญาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความถ่อมตน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้อง และเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองให้แก่เยาวชน

4) มัตตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ หมายถึง การรู้ความพอดีในการดำเนินชีวิต การใช้ทรัพยากร การใช้เวลา การบริโภค หรือแม้กระทั่งการแสดงออกต่างๆ พระสอนศีลธรรมผู้มีมัตตัญญาจะเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความพอประมาณ ทั้งในด้านการบริโภคปัจจัยสี่ การบริหารจัดการทรัพยากรของโรงเรียน และการจัดสรรเวลาสำหรับการสอน การปฏิบัติศาสนกิจ และการ

พักผ่อน การรู้จักประมาณนี้ยังรวมถึงการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน หรือการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความต้องการของเยาวชน โดยไม่ฟุ่มเฟือยหรือขาดแคลนจนเกินไป ซึ่งเป็นการปลูกฝังแนวคิดเรื่องความพอเพียงและการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาพระสอนศีลธรรมด้านมัตตัญญูตาช่วยพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้สามารถดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมดุล เป็นแบบอย่างที่ดีด้านความพอเพียงและวินัยในการบริหารจัดการให้แก่เยาวชน และสามารถปรับการใช้ทรัพยากรและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) กาลัญญูตา คือ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา หรือรู้จักกาลเทศะ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์ การมีคุณสมบัตินี้ช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถวางแผนและจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งเวลาสำหรับการสอน การปฏิบัติศาสนกิจส่วนตัว และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ การรู้จักกาลยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเลือกช่วงเวลาและวิธีการถ่ายทอดหลักธรรมที่เหมาะสมกับวัย อารมณ์ และความพร้อมของผู้เรียน ในขณะนั้น รวมถึงการใช้โอกาสและช่วงเวลาพิเศษต่างๆ ในการเน้นย้ำคุณค่าของหลักธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นการพัฒนาพระสอนศีลธรรมด้านกาลัญญูตาสนับสนุนการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้เป็นผู้มีทักษะการบริหารจัดการเวลาที่เป็นเลิศ และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นและเข้าถึงผู้เรียนได้อย่างตรงจุด

6) ปริสัญญูตา คือ ความเป็นผู้รู้จักบริษัท ชุมชนหรือหมู่คณะ หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจลักษณะของกลุ่มคน สังคม หรือบริบทแวดล้อมที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน คณะครู ผู้ปกครอง หรือบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน การรู้จักชุมชนช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถปรับการสื่อสาร ท่าที และวิธีการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ความเชื่อ และความคาดหวังของกลุ่มบุคคลต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างพระกับชุมชน ลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากความแตกต่าง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งและความไว้วางใจภายในสถานศึกษา ดังนั้นการพัฒนาพระสอนศีลธรรมด้านปริสัญญูตาช่วยพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความสามารถในการปรับตัวและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลหลากหลายกลุ่มในโรงเรียน ทำให้สามารถสื่อสารและเผยแผ่หลักธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าถึงผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และส่งเสริมความสมานฉันท์ในสังคมโรงเรียน

7) บุคคลัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักบุคคล หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคลแต่ละประเภท ทั้งในด้านนิสัย อุปนิสัย ความถนัด ความสนใจ ความรู้ และพื้นฐานชีวิต การมีบุคคลัญญตาช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถแยกแยะลักษณะเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อปรับวิธีการสอน การให้คำแนะนำ หรือการใช้คำพูดให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล เช่น การใช้วิธีการที่แตกต่างกันในการจูงใจนักเรียนที่มีความสนใจหลากหลาย หรือการจัดการปัญหาความขัดแย้งโดยคำนึงถึงพื้นฐานและอารมณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระกับผู้เรียน ดังนั้นการพัฒนาพระสอนศีลธรรมด้านบุคคลัญญตาเป็นคุณสมบัติสำคัญที่พัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการให้คำปรึกษาได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงจิตใจของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น และสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองด้านจริยธรรมให้แก่เยาวชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

กล่าวได้ว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ เป็นกรอบการพัฒนาตนเองที่ครอบคลุมและรอบด้านสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การที่พระสอนศีลธรรมได้ฝึกฝนและนำหลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติหน้าที่ ย่อมช่วยเสริมสร้างให้มีความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา เข้าใจผู้เรียน เข้าใจบริบททางสังคม และสามารถบริหารจัดการตนเองและสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาตามหลักสัปปุริสธรรมนี้ ไม่เพียงแต่จะยกระดับคุณภาพของพระสอนศีลธรรมให้เป็น สัตบุรุษผู้ให้ ที่มีคุณธรรมและปัญญาคู่กันเท่านั้น แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนได้อย่างยั่งยืน สร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและสังคมโดยรวมให้มีความสุขสงบตามหลักพระพุทธศาสนา

3.3. สรุป

หลักสัปปุริสธรรม หรือธรรมที่ทำให้เป็นคนดี ถือเป็นแก่นคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีคุณธรรมและปัญญา หรือที่เราเรียกว่าบัณฑิต หลักธรรมนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเพศบรรพชิตเท่านั้น แต่เป็นคุณสมบัติที่ทุกคนสามารถน้อมนำมาปฏิบัติเพื่อยกระดับจิตใจและการดำเนินชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

หลักสัปปุริสธรรมประกอบด้วยคุณสมบัติ ๗ ประการ ได้แก่ ธัมมัญญ คือ ความเป็นผู้รู้จักธรรม รู้หลักการ เหตุผล และกฎธรรมชาติของสิ่งต่างๆ อัตถัญญ คือ ความเป็นผู้รู้จักอรรถ รู้ความหมาย ความมุ่งหมาย และผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ อัตตัญญ คือ ความเป็นผู้รู้จักตนเอง รู้จักประเมินความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และข้อจำกัดของตนตามความเป็นจริง มัตตัญญ คือ

ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้ความพอดีในการใช้สอยสิ่งต่างๆ การบริโภค และการปฏิบัติตน กาลัญญ คือ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา รู้ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการประกอบกิจต่างๆ และบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปริสัญญ คือ ความเป็นผู้รู้จักบริษัท รู้ลักษณะของหมู่ชน ชุมชน และรู้วิธีวางตนหรือปฏิบัติต่อคนหมู่มากได้อย่างเหมาะสม และสุดท้ายคือ บุคคลปโรปรัญญ คือ ความเป็นผู้รู้จักบุคคล รู้ความแตกต่างด้านอุปนิสัย ความสามารถของบุคคล และรู้วิธีปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง

ความสำคัญของหลักสัปปริสธรรมอยู่ที่การเป็นกรอบการพัฒนาตนเองที่สมบูรณ์แบบครอบคลุมทั้งมิติของการรู้ความจริงตามหลักธรรม การตระหนักถึงผลลัพธ์ การเข้าใจศักยภาพและข้อควรพัฒนาของตนเอง การใช้ชีวิตอย่างพอดี การบริหารจัดการเวลา การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลได้อย่างชาญฉลาด ผู้ที่เพียบพร้อมด้วยหลักสัปปริสธรรมย่อมเป็นที่ยกย่องเป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถชี้นำผู้อื่นไปสู่ทางที่เที่ยงได้ด้วยความปลอดภัย

เมื่อนำหลักสัปปริสธรรมมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คุณสมบัติทั้งเจ็ดประการยิ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด ธัมมัญญและอรรถัญญช่วยให้พระเข้าใจปัญหาของนักเรียนได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถอธิบายเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตจริงได้อย่างน่าสนใจ ทำให้เห็นผลของการกระทำ อรรถัญญทำให้พระรู้จักบทบาท จุดแข็ง จุดอ่อนของตนในฐานะครูผู้สอน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการยอมรับตนเองและพัฒนาตนเอง มัตตัญญและกาลัญญช่วยให้พระบริหารจัดการเวลาการสอน กิจกรรม และการใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เป็นแบบอย่างความพอเพียง ปริสัญญและบุคคลปโรปรัญญช่วยให้พระรู้จักและเข้าใจนักเรียน คณะครู ผู้ปกครอง และบุคลากรต่างๆ ในโรงเรียน ทำให้สามารถสื่อสาร เข้าถึง และให้คำแนะนำแก่นักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้ศึกษาและน้อมนำหลักสัปปริสธรรมมาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง จึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของท่านในทุกด้าน ทำให้ท่านเป็น สัตบุรุษผู้ให้ ที่เพียบพร้อมด้วยทั้งคุณธรรมและความสามารถ เป็นกำลังสำคัญในการปลูกฝังคุณค่าทางจริยธรรมให้แก่เยาวชน สร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของลูกศิษย์และขับเคลื่อนสังคมโดยรวมให้ก้าวไปในทิศทางที่ถูกต้องดีงามตามหลักธรรมคำสอน

บทที่ 4

วิเคราะห์การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปริสธรรม

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิจนถึงบทสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของการวิจัยและกำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ ดังนี้

- 4.1 การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปริสธรรมด้านความรู้
- 4.2 การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปริสธรรมด้านเทคนิคการสอน
- 4.3 การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปริสธรรมด้านมนุษยสัมพันธ์
- 4.4 สรุป

4.1. การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปริสธรรมด้านความรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน พบว่าเพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่หลากหลายวัฒนธรรมในจังหวัดสงขลา จำเป็นอย่างยิ่งที่พระสอนศีลธรรมจะต้องพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่างๆ อย่างครอบคลุม ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านในข้อมูลการสัมภาษณ์

ประการแรก ความรู้พื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือ ความรู้เชิงลึกในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งไม่ใช่เพียงการท่องจำ แต่ต้องสามารถเข้าใจแก่นแท้ ศีลธรรม และประยุกต์ใช้หลักธรรมให้เข้ากับบริบทชีวิตร่วมสมัยของนักเรียนและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ความสำคัญของความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน ได้รับการเน้นย้ำโดยผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 กล่าวว่า “ควรมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน ความรู้ในทักษะในการสอน ความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของนักเรียน” และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 8 ที่ระบุว่าควรเป็นหลักธรรมที่ทันสมัยและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ปัจจุบันได้โดยกล่าวว่า “การพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรให้ความสำคัญกับความรู้ในหลักธรรมคำสอนที่ทันสมัย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ปัจจุบันได้ นอกจากนี้ ทักษะการสื่อสารและการสอนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดหลักธรรมให้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ” เช่นเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 10 และ 13 ที่เน้นการเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวันเพื่อให้นักเรียนเห็นว่าหลักธรรมนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง โดยกล่าวว่า “การพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรม ควรให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสอน เพื่อให้เข้ากับยุคสมัย และการเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวัน เพื่อให้

นักเรียนเห็นว่าหลักธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง” และ “การพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์หลักธรรมเข้ากับชีวิตประจำวันของเด็กๆ เพื่อให้เด็กๆ เข้าใจและนำไปใช้ได้จริง”

นอกเหนือจากความรู้ในหลักธรรมแล้ว การทำความเข้าใจผู้เรียนถือเป็นหัวใจสำคัญ พระสอนศีลธรรมควรพัฒนาความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างความเข้าใจทางศีลธรรมของผู้เรียนแต่ละบุคคล รวมถึงความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กและวัยรุ่น ตามแนวคิดของ Jean Piaget และ Lev Vygotsky ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจพัฒนาการทางความคิดและปัญญาของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ทำให้ปรับเนื้อหา ความซับซ้อน และวิธีการสอนให้เหมาะสมได้ ตลอดจนสามารถให้การช่วยเหลือชี้แนะ (Scaffolding) ในขอบเขตพัฒนาการที่ใกล้เคียง (ZPD) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าใจพัฒนาการและจิตวิทยาของผู้เรียนนี้ ได้รับการสนับสนุนอย่างชัดเจนจากผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 ซึ่งเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญในการ “ปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนได้” และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 ที่กล่าวถึงการเข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการเพื่อ “ปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละช่วงวัย” นอกจากนี้ ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (SEL) รวมถึงลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ก็มีความจำเป็น เพื่อให้เข้าใจความต้องการพื้นฐานทางกายและจิตใจของผู้เรียน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ปลอดภัยและสนับสนุนการเรียนรู้ และเชื่อมโยงการสอนศีลธรรมเข้ากับการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนโดยใช้หลักเมตตา รับฟังปัญหา ให้คำแนะนำ และสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง เช่นเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, 6, 8, 9, 10, 13 ซึ่งประเด็นนี้ได้วิเคราะห์ในหัวข้อถัด

เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และบ่มเพาะคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสอนศีลธรรมควรพัฒนาความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและหลักการของเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงแบบจำลองการออกแบบการสอน และกระบวนการสอนที่สนับสนุนการเรียนรู้ภายใน การมีความรู้ในหลักการสอนสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน จะช่วยให้สามารถออกแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ได้อย่างแท้จริง ความสำคัญของทักษะและเทคนิคการสอนนี้ ได้รับการกล่าวถึงโดยผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 และ 5 ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 และ 2 ซึ่งให้เห็นความจำเป็นของการ

พัฒนาความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการสื่อสารและการสอน ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ต่างเน้นย้ำถึงเทคนิคการสอนที่หลากหลาย น่าสนใจ เข้าใจง่าย และการใช้สื่อเทคโนโลยี การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ถูกเสนอโดยผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 11 ว่าควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

นอกจากนี้ การทำความเข้าใจบริบทที่พระสอนศีลธรรมปฏิบัติหน้าที่ก็เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ความรู้ด้านจริยศาสตร์เปรียบเทียบและศาสนาเปรียบเทียบมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา เพื่อส่งเสริมความเข้าใจระหว่างศาสนา ความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาสังคมร่วมสมัยจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับความท้าทายในชีวิตจริงของนักเรียนได้ และความรู้เกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะของท้องถิ่นที่ทำการสอน โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลา จะช่วยให้การสอนและการให้คำแนะนำสอดคล้องกับความเป็นจริงและปัญหาที่นักเรียนในพื้นที่ประสบอยู่ ความสำคัญของการเข้าใจบริบทโรงเรียนและชุมชนนี้ ได้รับการเน้นย้ำอย่างสม่ำเสมอจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, และ 15 ที่ชี้ว่าการรู้ชุมชนและลักษณะเฉพาะของโรงเรียนและนักเรียน ช่วยในการปรับปรุงเนื้อหา เทคนิคการสอน และสร้างความสัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสม

หลักสัปปุริสธรรม ๗ ประการ เป็นเสมือนพิมพ์เขียวของการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งในบริบทของการพัฒนา "ด้านความรู้" ของพระสอนศีลธรรมนั้น หลักธรรมเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเป็นทั้งแรงจูงใจ แนวทาง และกลไกในการแสวงหา ทำความเข้าใจ และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ต่างๆ

กระบวนการพัฒนาองค์ความรู้เริ่มต้นด้วยรากฐานแห่งความใฝ่รู้และตระหนักในคุณค่าของปัญญา คุณสมบัติ ธรรมัญญตา (ความรู้จักรธรรม) และ อุตัญญตา (ความรู้จักรอรรถ) จากหลักสัปปุริสธรรม เป็นแรงขับเคลื่อนขั้นพื้นฐาน พระสอนศีลธรรมผู้เป็นธรรมัญญตาย่อมตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและทำความเข้าใจในคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างถ่องแท้ และผู้เป็นอุตัญญตาย่อมเห็นคุณค่าในการเข้าถึงความหมาย ประโยชน์ และเป้าหมายของธรรมนั้นๆ การตระหนักในคุณค่าของธรรมและอรรถของธรรมนี้เอง ที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการแสวงหาความรู้เชิงลึกในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นองค์ความรู้แกนหลักของพระสอนศีลธรรม มุมมองเกี่ยวกับการรู้เหตุปัจจัยและผลลัพธ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความรู้นี้ สะท้อนในคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน อาทิ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14 โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 ที่กล่าวถึงการรู้เหตุของปัญหาหรือการรู้ผลของการสอนว่าช่วยในการพัฒนาความรู้ได้ว่า “การเข้าใจถึงเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและ

ความคิดของเยาวชน จะช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถออกแบบการสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์และปัญหาที่เยาวชนต้องเผชิญได้ดียิ่งขึ้น การรู้เหตุยังช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถอธิบายหลักธรรมคำสอนได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ทำให้เยาวชนเข้าใจและยอมรับหลักธรรมได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การรู้เหตุยังช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถวิเคราะห์และประเมินผลการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาวิธีการสอนให้ดียิ่งขึ้นได้” และ “การประเมินผลการสอนจะช่วยให้พระสอนศีลธรรมทราบถึงประสิทธิภาพของวิธีการสอนและเนื้อหาที่ใช้ การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน การสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและครู หรือการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ จะช่วยให้พระสอนศีลธรรมทราบว่านักเรียนมีความเข้าใจและสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มากน้อยเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินผลจะช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถปรับปรุงและพัฒนาวิธีการสอนให้ดียิ่งขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน การนำสื่อการสอนที่น่าสนใจมาใช้ หรือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน

นอกจากการเป็นแรงจูงใจ หลักสัปปริสธรรมยังกำกับ “กระบวนการแสวงหาและได้มาซึ่งความรู้” คุณสมบัติ อัตตัญญูตา (ความรู้จักตน) มีบทบาทสำคัญในการประเมินระดับความรู้ความสามารถ และข้อจำกัดของตนเอง ทำให้พระสอนศีลธรรมรู้ว่าตนเองยังขาดความรู้ด้านใดบ้าง และควรพัฒนาตนเองในด้านใด การรู้จักตนนำไปสู่การวางแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15 ชี้ว่า การรู้ตนมีผลต่อการพัฒนาความรู้และปรับปรุงตนเอง โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 กล่าวว่า “ความรู้จักตนช่วยให้เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน และข้อจำกัดของตนเอง เพื่อวางแผนการพัฒนาที่เหมาะสม เลือกรูปแบบที่ถูกต้อง และจัดสรรเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังเป็นการกระตุ้นให้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสอน ให้คำแนะนำ และพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ” ประกอบกับ กาลัญญู (ความรู้จักกาล) ช่วยในการจัดสรรเวลาสำหรับการศึกษาค้นคว้าทั้งในเนื้อหาหลักธรรมและองค์ความรู้เสริมอื่นๆ ตามที่เอกสารได้ระบุว่าจำเป็น เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ จิตวิทยา หรือหลักการสอน ซึ่งความสำคัญของการรู้กาลต่อการศึกษาและการพัฒนาความรู้นี้ ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน อาทิ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 5, 8, 9, 11, 13, 14, และ 15 โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 10 กล่าวว่า “การรู้จักจัดสรรเวลาช่วยให้ทราบว่าควรศึกษาธรรมะในช่วงเวลาใด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด”

เมื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้แล้ว คุณสมบัติในสัปปุริสธรรมยังคงมีบทบาทสำคัญใน "กระบวนการทำความเข้าใจและประมวลผลความรู้" การเป็น อุตัญญตา ไม่ได้หยุดอยู่เพียงการเข้าใจ ความหมายของหลักธรรม แต่ขยายไปถึงการทำความเข้าใจความหมาย ประโยชน์ และผลลัพธ์ของ องค์ความรู้ที่ได้รับมาใหม่ เช่น ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการมีประโยชน์อย่างไรต่อการเข้าใจนักเรียน หรือเทคนิค Active Learning จะนำไปสู่ผลลัพธ์อะไรในการเรียนรู้ของนักเรียน การทำความเข้าใจ อรรถนี้ช่วยให้ความรู้ที่ได้รับมาถูกจัดระเบียบ เชื่อมโยง และมีความหมาย พร้อมสำหรับการนำไปใช้จริง ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน เช่น คนที่ 4, 5, 8, 10, 13, 14, 15 ได้เน้นถึงการรู้ผลของการสอน หรือการใช้เทคนิคต่างๆ ว่าช่วยในการพัฒนาและปรับปรุงการสอน โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 กล่าวว่า “ความรู้จักอรรถสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรม ช่วยให้ประเมินผลการสอน ปรับปรุงเนื้อหา วิธีการสอน” ซึ่งจุดสูงสุดของกระบวนการพัฒนาด้านความรู้ภายใต้กรอบสัปปุริสธรรม คือ “กระบวนการประยุกต์ใช้ความรู้อย่างมีปัญญา” ในสถานการณ์การสอนจริง คุณสมบัติหลายประการทำงานร่วมกันในขั้นตอนนี้ สอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 8 กล่าวว่า “ทบทวนความรู้เดิมประกอบกับเข้าใจบริบทในการสอน” ซึ่งสังเคราะห์ได้ว่า อุตัญญตา ความรู้จักอรรถ ช่วยให้พระสอนศีลธรรมนำความรู้มาใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายของการสอน เช่น ใช้ความรู้จิตวิทยาเพื่อสร้างแรงจูงใจนักเรียน เป็นต้น รวมถึง อุตัญญตา (ความรู้จักตน) ช่วยในการเลือกใช้ความรู้และวิธีการที่เหมาะสมกับความถนัดและสไตล์การสอนของตนเอง ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 5, 8, 9, 10, 13, 14, 15 ชี้ถึงการรู้จักจุดแข็งจุดอ่อนของตนเองว่ามีผลต่อการออกแบบเทคนิคการสอน สอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 11 กล่าวว่า “สามารถจะมองเห็นจุดดีจุดด้อยของตนเอง สามารถพัฒนาตนเองในส่วนที่ยังขาดอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความรู้หรือเทคนิคการสอน โดยให้ผู้อื่นช่วยเป็นกระจกเงาสะท้อนความรู้ความสามารถของตัวเอง”

ส่วน ปริสัญญุตตา (ความรู้จักบริษัท) และ บุคคลปโรปรัญญุตตา (ความรู้จักบุคคล) ซึ่งเป็น ปัญญาในการเข้าใจผู้คนและบริบท เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการนำความรู้ด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา หรือการสอน มาปรับใช้ให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม หรือบริบทของโรงเรียน เช่น เลือกเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของโรงเรียน หรือให้คำปรึกษาโดยอิงความรู้ด้านพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย เป็นต้น ซึ่งความสามารถในการเข้าใจชุมชนหรือโรงเรียน และ บุคคลหรือผู้เรียน เพื่อปรับการสอนและการปฏิสัมพันธ์นี้ ได้รับการเน้นย้ำอย่างกว้างขวางจากผู้ทรงคุณวุฒิเกือบทุกท่านในข้อมูลการสัมภาษณ์ ตั้งแต่ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 ถึง 15 โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 กล่าวว่า “การรู้ชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอน

ศีลธรรม เพราะช่วยให้เข้าใจลักษณะของโรงเรียนและนักเรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อปรับวิธีการสอนและเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครองในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมของนักเรียน”

มัตตัญญู (ความรู้จักประมาณ) และ กาลัญญู ช่วยในการตัดสินใจว่าจะนำความรู้หรือเทคนิคใดมาใช้ ในปริมาณเท่าใด และ ในเวลาใด จึงจะเหมาะสม ไม่มากไปไม่น้อยไป และทันต่อสถานการณ์ ซึ่งความสำคัญของการรู้ประมาณ คือ รู้ปริมาณ รู้ขอบเขต และรู้กาลเวลาในการศึกษา การใช้เทคนิค และการปฏิสัมพันธ์นี้ ก็ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเช่นกัน ตั้งแต่ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 ถึง 15 กล่าวไว้ตรงกับข้อมูลเอกสาร

จากการวิเคราะห์ พบว่า การพัฒนาด้านความรู้ของพระสอนศีลธรรมไม่ใช่เพียงแค่การท่องจำหรือเรียนรู้ทฤษฎี แต่เป็นกระบวนการที่ขับเคลื่อนด้วยคุณธรรมและปัญญาในตนเอง เริ่มตั้งแต่การตระหนักในคุณค่า การแสวงหาอย่างมีทิศทาง การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ไปจนถึงการประยุกต์ใช้อย่างชาญฉลาดเหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล และบริบท คุณสมบัติในสัปบุริสธรรมเป็นเสมือนระบบปฏิบัติการภายในที่ทำให้พระสอนศีลธรรมสามารถบูรณาการองค์ความรู้ที่หลากหลายเข้ากับการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิผล สร้างพระสอนศีลธรรมที่ไม่เพียงแต่รอบรู้ แต่ยังเป็นผู้ใช้ความรู้เพื่อประโยชน์สุขของเยาวชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับสาระสำคัญของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน

4.2. การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปบุริสธรรมด้านเทคนิคการสอน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน พบว่า แนวทางการพัฒนาดังกล่าวต้องอาศัยการผสมผสานคุณสมบัติภายในอันเป็นรากฐานของความเป็นสัตบุรุษ คือ หลักสัปบุริสธรรม เข้ากับทักษะเชิงปฏิบัติและองค์ความรู้ด้านเทคนิคการสอนสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่ได้รับการสนับสนุนอย่างชัดเจนจากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน

หลักสัปบุริสธรรม ๗ ประการ เป็นธรรมที่หล่อหลอมความเป็นพระสอนศีลธรรม เป็นกรอบแห่งปัญญา คุณธรรม และการบริหารจัดการตนเองและผู้อื่นในระดับพื้นฐาน คุณสมบัติเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้พระสอนศีลธรรมมีภูมิหลังทางจิตใจและจริยวัตรที่น่าเลื่อมใส เป็นผู้ที่เข้าใจหลักธรรม คืออัมมัญญตาและความรู้จักอรรถคืออัตถัญญตา ส่วนความรู้จักตนเองคืออัตตัญญตาสามารถวางตนได้อย่างเหมาะสมในสังคมคือปริสัญญตาควบคู่กับบุคคลปโรปริญญตา และบริหารจัดการกิจวัตรได้

อย่างสมดุลคือมีมัตถุญญและกาลัญญตา ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้สร้างความน่าเชื่อถือและเป็นพื้นฐานของการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน ในบริบทของการพัฒนาเทคนิคการสอน หลักสัปปริสธรรมเหล่านี้ยังทำหน้าที่เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้พระสอนศีลธรรมมีความพร้อมทางปัญญาและคุณธรรมในการเรียนรู้ ปรับใช้ และนำเทคนิคการสอนไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่ใช่เป็นเพียงผู้มีทักษะเชิงกลไกเท่านั้น ดังจะเห็นจากการวิเคราะห์ผลของหลักสัปปริสธรรมต่อเทคนิคการสอน

ขณะที่ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเทคนิคการสอน ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสอนศีลธรรมจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แต่เพียงผู้เดียว ไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้ชี้แนะกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยต้องอาศัยความรู้และทักษะเฉพาะทาง เช่น การออกแบบการสอนอย่างเป็นระบบ การใช้กระบวนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภายใน และที่สำคัญคือการประยุกต์ใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านเทคนิคที่หลากหลาย อาทิ การอภิปรายกลุ่ม กรณีศึกษา บทบาทสมมติ และการแก้ปัญหา องค์ความรู้และทักษะเหล่านี้คือ เครื่องมือ และ วิธีการ ที่ช่วยให้การสอนศีลธรรมมีชีวิตชีวาน่าสนใจ และส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์และซึมซับหลักธรรมด้วยตนเอง ความจำเป็นในการปรับปรุงเทคนิคการสอนให้ทันสมัย น่าสนใจ และเน้นผู้เรียนนี้ ได้รับการยืนยันอย่างกว้างขวางจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน อาทิ คนที่ 1, 2, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 15 โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิที่ 13 กล่าวว่า “ปรับปรุงเทคนิคการสอนศีลธรรมให้เหมาะสมกับเยาวชนยุคปัจจุบันควรผสมผสานระหว่างหลักธรรมคำสอนและเทคโนโลยี โดยใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ เกม หรือแอปพลิเคชัน เพื่อดึงดูดความสนใจและทำให้การเรียนรู้สนุกสนาน เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่ม การอภิปราย หรือการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้เยาวชนได้คิดวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชื่อมโยงศีลธรรมกับชีวิตประจำวัน โดยยกตัวอย่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและเป็นกันเอง รับฟังความคิดเห็นของเยาวชนอย่างตั้งใจและให้เกียรติ เพื่อสร้างความไว้วางใจและทำให้เยาวชนรู้สึกว่ามันมีส่วนร่วมในการเรียนรู้” ท่านเสนอให้ใช้เทคโนโลยี สื่อดิจิทัลที่หลากหลาย คือ วิดีโอ เกม สื่อออนไลน์ และเทคนิคที่ดึงดูดความสนใจ ไม่น่าเบื่อ ขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, 4, 5, 9, 11, 13 เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กิจกรรม และการอภิปราย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก

การวิเคราะห์ร่วมกันของข้อมูลทั้งสองส่วนเผยให้เห็นว่า คุณสมบัติจากหลักสัปปริสธรรม ไม่ได้แยกขาดจากการพัฒนาเทคนิคการสอน แต่มีบทบาทสำคัญในการเป็นพลังขับเคลื่อนและตัวกำกับทิศทางของการนำเทคนิคการสอนเหล่านั้นมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จ

เชื่อมโยงนี้ได้รับการยืนยันอย่างชัดเจนจากคำตอบในแบบสัมภาษณ์ที่ชี้ถึงผลของหลักสัปปุริสธรรมต่อเทคนิคการสอน

ประการแรก คุณสมบัติในสัปปุริสธรรมสร้าง ความตระหนักและความเข้าใจในความจำเป็นของการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน การเป็นธัมมัญญูตาความรู้จักรักรรรมและอรรถัญญูตาความรู้จักรรรถรทำ ให้พระสอนศีลธรรมเข้าใจแก่นแท้ของพุทธธรรมว่าไม่ได้มีไว้เพียงเพื่อท่องจำ แต่เพื่อการน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ การเข้าใจธรรมนี้เองที่ทำให้เห็นว่าการสอนที่เน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการบ่มเพาะภายใน นอกจากนี้ ปริสัญญูตา และ ปุคคัลปโรปรัญญูตา ซึ่งเป็นการรู้จักและเข้าใจลักษณะของผู้เรียนและบริบทสังคม ทำให้พระสอนศีลธรรมตระหนักว่าเยาวชนในปัจจุบันมีความแตกต่าง มีวิธีเรียนรู้ที่หลากหลาย และเผชิญความท้าทายที่ซับซ้อน จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการที่เข้าถึงและตอบโจทยพวกเขาได้ดีกว่ารูปแบบเดิม ความตระหนักเหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้เกิดการแสวงหาและเปิดรับเทคนิคการสอนใหม่ๆ แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากผู้ทรงคุณวุฒิเกือบทุกท่าน ตั้งแต่คนที่ 4 ถึง 15 โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 กล่าวว่า “ความรู้จักชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรม เพราะช่วยให้เข้าใจลักษณะของโรงเรียนและนักเรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อปรับวิธีการสอนและเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครองในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมของนักเรียน” ซึ่งระบุอย่างชัดเจนว่า ปริสัญญูตาความรู้จักบริษัหรือการรู้ชุมชนคือบริบทของนักเรียนในโรงเรียนมีผลต่อการปรับใช้เทคนิคการสอน รวมถึงปุคคัลปโรปรัญญูตาความรู้จักบุคคลว่าการเข้าใจลักษณะเฉพาะของชุมชน โรงเรียน และผู้เรียน มีผลอย่างยิ่งต่อการเลือกและปรับใช้เทคนิคการสอน ซึ่งหมายถึงความเข้าใจในความแตกต่างที่ผลักดันให้ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 กล่าวว่า “เข้าใจลักษณะเฉพาะของนักเรียนและครู เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถพัฒนาเทคนิคการสอนและปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการเข้าใจความต้องการ ความคาดหวัง และลักษณะพิเศษของแต่ละคนในชุมชนโรงเรียน จะช่วยให้พระสามารถสื่อสารและส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเป็นมิตร”

ประการที่สอง คุณสมบัติในสัปปุริสธรรม กำกับกระบวนการเรียนรู้และประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนอย่างมีปัญญา การเป็นอรรถัญญูตาความรู้จักตน ทำให้พระสอนศีลธรรมรู้จักจุดแข็งจุดอ่อนของตนเองในการนำเทคนิคต่างๆ มาใช้ ทำให้สามารถเลือกฝึกฝนหรือปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความถนัดของตนเอง การรู้ตนเพื่อพัฒนาเทคนิคการสอนนี้ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน

อาทิ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 5, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15 โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 กล่าวว่า “ความสามารถในการ รู้จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง มีผลอย่างมากต่อการออกแบบเทคนิคการสอน ของพระสอนศีลธรรม เพราะการตระหนักถึงจุดแข็งจะช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถนำศักยภาพ ของตนเองมาใช้ในการสอนได้อย่างเต็มที่ เช่น หากมีความสามารถในการเล่าเรื่องราว พระสอน ศีลธรรมอาจใช้เทคนิคการเล่านิทานหรือยกตัวอย่างประกอบการสอน เพื่อดึงดูดความสนใจของ นักเรียน หรือหากมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี พระสอนศีลธรรมอาจนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการ สอนเพื่อสร้างความน่าสนใจและทันสมัย ในทางกลับกัน การตระหนักถึงจุดอ่อนจะช่วยให้พระสอน ศีลธรรมสามารถหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดและปรับปรุงวิธีการสอนให้ดียิ่งขึ้น เช่น หากมีปัญหาในการ ควบคุมชั้นเรียน พระสอนศีลธรรมอาจศึกษาเทคนิคการจัดการชั้นเรียนเพิ่มเติม หรือหากมีปัญหาใน การอธิบายเนื้อหาที่ซับซ้อน พระสอนศีลธรรมอาจใช้สื่อการสอนที่หลากหลายหรือขอความช่วยเหลือ จากผู้เชี่ยวชาญ” การเป็น มัตตัญญูความรู้จักประมาณและกาลัญญูความรู้จักกาลช่วยในการบริหาร จัดการเวลาและทรัพยากรในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช้เทคนิคใดเทคนิคหนึ่งมากเกินไป หรือใช้ในเวลาที่ ไม่เหมาะสม ความสำคัญของการรู้ประมาณใน การใช้เทคนิค สอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 8 กล่าวว่า “ความรู้ประมาณช่วยให้ใช้เทคนิคการสอน ได้อย่างเหมาะสม การใช้สื่อมากเกินไปอาจทำให้นักเรียนเสียสมาธิ การเล่าเรื่องที่ยาวเกินไปอาจทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย” สอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 กล่าวว่า “การรู้จักประมาณเปรียบเสมือนการรู้จัก ใช้เครื่องมือช่าง การรู้ว่าเครื่องมือใดเหมาะกับงานใด จะช่วยให้ทำงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี การสอนก็ เช่นกัน” และสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 10 กล่าวว่า “การรู้จักความพอดี ช่วยให้ทราบว่าควรใช้ เทคนิคใดในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อให้การสอนเกิดประโยชน์สูงสุด” และกาลัญญูตาความรู้จักกาลใน การใช้เทคนิค ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิอีกหลายท่านคือผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 5, 8, 9, 10, 13, 14, 15 สำหรับทั้งสองประเด็น นอกจากนี้ ปัญญาจาก ธัมมัญญูตาความรู้จักธรรม และ อัตถัญญูตา ความรู้จักรรรถ ยังช่วยให้การนำเทคนิคอย่างกรณีศึกษาหรือบทบาทสมมติมาใช้ ยังคงมีแก่นสารทาง ธรรมที่ถูกต้อง ไม่ใช่แค่กิจกรรมที่เน้นความบันเทิง แต่ต้องนำไปสู่การคิดวิเคราะห์และการซึมซับ คุณค่าทางจริยธรรมอย่างแท้จริง การรู้จักธรรม ธัมมัญญูตา รวมถึงรู้จักปัญหาของการเรียนรู้นำไปสู่ การเลือกเทคนิคที่ตรงจุด สอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7 กล่าวว่า “ความรู้จักธรรมทำให้เข้าใจถึง สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เช่น ปัญหาด้านสมาธิ ปัญหาด้านความเข้าใจเนื้อหา หรือปัญหาด้านความ สนใจ ก็จะสามารถปรับปรุงวิธีการสอนให้เหมาะสมกับปัญหาเหล่านั้นได้ ตัวอย่างเช่น หากพบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านสมาธิ พระสอนศีลธรรมอาจนำเทคนิคการทำสมาธิ หรือการใช้กิจกรรมที่เน้นการ

เคลื่อนไหวมาใช้ในการสอน หรือหากพบว่านักเรียนมีปัญหาด้านความเข้าใจเนื้อหา พระสอนศีลธรรม อาจใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ หรือเกม เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น” ส่วน การรู้จักอรรถหรืออรรถกถาของเทคนิคต่างๆ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน อาทิ คนที่ 4, 5, 8, 9, 10, 13, 14, 15 ช่วยปรับปรุงการใช้เทคนิคในอนาคต โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 11 กล่าวว่า “การที่เราเข้าใจถึงผลลัพธ์ของการใช้เทคนิคที่แตกต่างกัน ทำให้เราสามารถออกแบบการสอนให้สอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบันได้ดี กล่าวคือ เราต้องการให้เด็กในยุคปัจจุบันตระหนักถึงเรื่องใด เราก็คงต้องออกแบบให้ผลลัพธ์ออกมาแบบนั้น ผ่านการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อโซเชียลที่สามารถดึงดูดความสนใจและเข้าถึงนักเรียนได้ง่าย” มุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 ที่ให้ใช้หลักเหตุผล ไม่นับ อิทธิปาฏิหาริย์ ท่านกล่าวว่า “สาเหตุใดส่งผลต่อการพัฒนา ก็ควรไปแก้ที่ต้นเหตุเสมอตามหลักอริยสัจ 4” และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 10 ที่เน้นการนำหลักธรรมไปแก้ปัญหาในชีวิตจริงในการสอนโดยกล่าวว่า “การปรับปรุงเทคนิคการสอนศีลธรรม ควรเน้นการใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ธรรมะ เช่น การสร้างช่อง YouTube หรือเพจ Facebook ที่นำเสนอเนื้อหาศีลธรรมในรูปแบบที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย และการยกตัวอย่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เพื่อให้เยาวชนเห็นว่าหลักธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างความสุขในชีวิตได้” สะท้อนการนำอัมมัญญา ความรู้จักธรรมและอรรถกถาความรู้จักรรรณมากำกับเนื้อหาและวิธีการนำเสนอให้มีแก่นสารทางธรรม

จากการวิเคราะห์ พบว่า พัฒนาเทคนิคการสอนของพระสอนศีลธรรมจึงไม่ใช่แค่การฝึกฝนทักษะเชิงกลไก แต่เป็นกระบวนการที่ต้องบูรณาการเข้ากับคุณธรรมและปัญญาจากหลักสัปปุริสธรรม คุณสมบัติเหล่านี้เป็นเสมือนเข็มทิศที่นำทางการเรียนรู้และประยุกต์ใช้เทคนิคต่างๆ ทำให้การสอนศีลธรรมเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย มีความลุ่มลึกทางธรรม เข้าถึงผู้เรียน และเหมาะสมกับบริบท ผู้สอนที่ได้รับการพัฒนาทั้งสองมิติสามารถเปลี่ยนจากการสอนให้รู้ไปสู่การสอนให้เป็นในมิติที่ลุ่มลึกและยั่งยืนในท้ายที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสาระสำคัญที่ได้จากการสังเคราะห์มุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน ที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของหลักสัปปุริสธรรมในการขับเคลื่อนและกำกับประสิทธิภาพของเทคนิคการสอนอย่างชัดเจนในข้อมูลการสัมภาษณ์

4.3. การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมด้านมนุษยสัมพันธ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน โดยมุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า ความสำเร็จของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนโดยพระสอนศีลธรรม ไม่ได้

ขึ้นอยู่กับความรู้ในหลักธรรมหรือเทคนิคการสอนที่ทันสมัยเท่านั้น แต่ข้อมูลทั้งสองส่วนที่นำมาวิเคราะห์ร่วมกันนี้ ชี้ให้เห็นถึงเสาหลักอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด นั่นคือทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งหยั่งรากลึกและได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งแกร่งจากหลักสัปปริสธรรม อันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของสัตบุรุษ แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากข้อมูลการสัมภาษณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านต่างให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนและครู และระบุว่าความสัมพันธ์นี้ส่งผลอย่างมากต่อบรรยากาศในโรงเรียนและความสำเร็จในการทำหน้าที่ เห็นได้ชัดจากคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 กล่าวว่า “การสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนนั้น ต้องใช้หลักเมตตาธรรม ให้ความรักความเมตตาแก่นักเรียนอย่างจริงใจ และสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง ส่วนความสัมพันธ์กับครูนั้น ต้องให้ความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน และร่วมมือกันในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน”

หลักสัปปริสธรรม ๗ ประการ เป็นธรรมที่เน้นการพัฒนาความเป็นผู้มีปัญญาในการรู้ธรรม เป็นผู้รู้ความหมาย รู้จักตนเอง ไปจนถึงการรู้จักประมาณ รู้กาลเวลา และที่สำคัญอย่างยิ่งยวดในบริบทนี้ คือ ปริสัญญูตาความรู้จักบริษัทและบุคคลปโรปริญูตาความรู้จักบุคคล คุณสมบัติสองประการหลังนี้ เป็นเสมือนรากฐานโดยตรงของทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในพุทธธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิเกือบทุกท่านตั้งแต่คนที่ 4 ถึง 15 ระบุว่าปัญญาในการรู้จักและเข้าใจลักษณะเฉพาะของชุมชน โรงเรียน ผู้เรียนแต่ละคน และคณะครู มีผลอย่างมากต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ปริสัญญูตาทำให้พระสอนศีลธรรมมีความเข้าใจในลักษณะของกลุ่มคนหรือชุมชนต่างๆ ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น ชุมชนโรงเรียน คณะครู นักเรียน หรือผู้ปกครอง รู้ว่าแต่ละกลุ่มมีลักษณะ อัธยาศัย หรือความคาดหวังอย่างไร ซึ่งสอดคล้องอย่างชัดเจนกับผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 8 กล่าวว่า “การเข้าใจลักษณะของชุมชนโรงเรียน ช่วยให้พระสอนศีลธรรมปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี การเข้าใจความต้องการของนักเรียนและครู จะทำให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมได้” ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15 ชี้ว่าการเข้าใจบริบทและลักษณะของโรงเรียนช่วยในการปรับตัวและสร้างความสัมพันธ์ ขณะที่บุคคลปโรปริญูตา ลงลึกไปถึงการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลแต่ละคน ทั้งในด้านอุปนิสัย ความสามารถ พื้นฐานชีวิต ซึ่งนำไปสู่การรู้ว่าควรปฏิบัติต่อแต่ละคนอย่างไรให้เหมาะสม มุมมองปัญญาในการรู้จักกลุ่มและบุคคลนี้ คือหัวใจสำคัญที่ทำให้เกิดความสามารถในการวางตัวและปฏิสัมพันธ์ในเบื้องต้น ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15 ยืนยันว่า การเข้าใจความแตกต่างของบุคคลช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีได้ง่ายขึ้น และช่วยให้ปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเห็นได้ชัดจากผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 13 กล่าวว่า “การเข้าใจความแตกต่างของบุคคล

ช่วยให้พระสอนศีลธรรมปรับวิธีการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลได้ เมื่อเข้าใจความต้องการของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ก็จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีได้”

ขณะที่ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้อธิบายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ความร่วมมือ ความไว้วางใจ โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดทางจิตวิทยา เช่น ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ และสมรรถนะด้านสัมพันธภาพในกรอบ SEL ข้อมูลส่วนนี้ระบุถึงทักษะ ที่จำเป็นต่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น การสื่อสารอย่างชัดเจน การรับฟังอย่างตั้งใจ การจัดการความขัดแย้ง และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่มในระบบนิเวศของโรงเรียน รวมถึงความละเอียดอ่อนในการวางตัวของพระสงฆ์ซึ่งมีสถานะซ้อนทับ ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการและทักษะการปฏิสัมพันธ์เหล่านี้สอดคล้องกับมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านโดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 กล่าวว่า “การสร้างความสัมพันธ์กับคุณครู พุดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และการสอน แลกช่องทางการติดต่อเมื่อคุณครูต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน และเสนอแนะแนวทางในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น” เน้นย้ำถึงการรับฟังปัญหา การให้คำแนะนำ และการเป็นที่ปรึกษา ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 กล่าวว่า “การสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนนั้น ต้องใช้หลักเมตตาธรรม ให้ความรักความเมตตาแก่นักเรียนอย่างจริงใจ และสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง ส่วนความสัมพันธ์กับครูนั้น ต้องให้ความเคารพ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน” เน้นการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกันเอง ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 กล่าวถึงการเปิดใจพุดคุยโดยกล่าวว่า “การสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน เข้าหาโดยการเปิดใจพุดคุยเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ กับเด็ก ๆ ที่เด็กเคยประสบ พร้อมทั้งให้คำแนะนำกำลังใจในการใช้ชีวิต และต้องมีรางวัลเมื่อมีการเล่นเกมกันในห้องเรียน เพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดวิเคราะห์ให้มากขึ้น ส่วนการสร้างสัมพันธ์กับคุณครู พุดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และการสอน แลกช่องทางการติดต่อเมื่อคุณครูต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน และเสนอแนะแนวทางในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น” ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ส่วนใหญ่ กล่าวถึงความร่วมมือกับครู การวางตัวที่เหมาะสมกับสถานะของพระสอนศีลธรรมก็ได้รับการกล่าวถึงโดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 15 กล่าวว่า “มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อครูและนักเรียน สามารถปรับตัว และจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน มีการวางตนและความประพฤติที่เหมาะสม เป็นตัวอย่างที่ดีต่อนักเรียนและครู” ผู้ทรงคุณวุฒิบางส่วนเห็นว่าการสร้างปฏิสัมพันธ์มี

ความสำคัญต่อการสร้างความเคารพและความไว้วางใจโดยกล่าวว่า “ความสัมพันธ์มีการให้ความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันทำให้เข้าถึงได้ง่าย”

การวิเคราะห์ร่วมกันทำให้เห็นว่า คุณสมบัติ ปริสัณญตาความรู้จักบริษัท และ ปุคคัลปโรปริญญตาความรู้จักบุคคล จากหลักสัปปริสธรรม เป็น ปัญญาพื้นฐานที่ขับเคลื่อนและชี้นำการพัฒนาและประยุกต์ใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ กล่าวคือ การที่พระสอนศีลธรรมมีปัญหาในการรู้จักและเข้าใจผู้คน ทำให้ท่านเห็นความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งตรงกับความต้องการด้านความรักและการยอมรับตามทฤษฎีของ Maslow หรือสมรรถนะด้านสัมพันธภาพใน SEL และรู้แนวทางเบื้องต้น ในการเข้าหาและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม ความเชื่อมโยงนี้ปรากฏชัดในข้อมูลการสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่บอกว่า การเข้าใจผู้คนและบริบทช่วยให้ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีได้ง่ายขึ้น หรือ สามารถปรับตัวและสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแสดงว่าปัญญาในการรู้จักผู้คนเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ เช่น การสื่อสาร การปรับตัว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ระบุในข้อมูลหัตถ์ภูมิ เช่น การสื่อสาร การรับฟัง หรือการจัดการความขัดแย้ง จึงเปรียบเสมือน เครื่องมือและเทคนิคเชิงปฏิบัติ ที่นำปัญญาจากปริสัณญตาความรู้จักบริษัท และปุคคัลปโรปริญญตาความรู้จักบุคคลมาทำให้เกิดผลในทางรูปธรรม การรู้จักว่าบุคคลนี้มีอัธยาศัยอย่างไร จะช่วยให้เลือกที่จะสื่อสารตามทักษะมนุษยสัมพันธ์ด้วยท่าทีหรือภาษาแบบใดจึงจะเหมาะสมและสร้างความไว้วางใจได้มากที่สุด ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 กล่าวถึง “การใช้หลักเมตตาธรรมและการรับฟังอย่างตั้งใจ” ซึ่งเป็นการนำปัญญาความเข้าใจตัวบุคคลมาสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ คุณสมบัติอื่นๆ ในสัปปริสธรรมก็สนับสนุนทักษะมนุษยสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน อดัตถัญญตาความรู้จักตนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการบทบาทที่ซ้อนทับกันของพระสอนศีลธรรม ทำให้รู้ว่าควรวางตัวอย่างไรให้เกิดความสมดุลระหว่างการได้รับความเคารพและการเข้าถึงง่าย การรู้จักตนเองยังช่วยให้จัดการกับอารมณ์ของตนเองในการปฏิสัมพันธ์ได้ ซึ่งสำคัญต่อการจัดการความขัดแย้ง บทบาทของอดัตถัญญตาความรู้จักตนในการสร้างความสัมพันธ์ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน อาทิ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 5, 8, 9, 10, 13, 14, 15 โดยชี้ว่า การรู้จักตนเองนำไปสู่การวางตัวที่เหมาะสม การเป็นแบบอย่างที่ดี และการสร้างความไว้วางใจ มัตถัญญตาความรู้จักประมาณ ช่วยในการรักษาความพอดีในการปฏิสัมพันธ์ ไม่มากเกินไปจนเสียสถานะ หรือน้อยไปจนเกิดระยะห่าง ความสำคัญของมัตถัญญต่อความสัมพันธ์ได้รับการเน้นย้ำจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 5, 8, 10, 13, 14, 15 โดยชี้ว่า การรู้จักประมาณในการปฏิสัมพันธ์ช่วย

สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืน ไม่ก้าวร้าวสิทธิส่วนบุคคล และ กาลัญญความรู้จักกาลทำให้เลือกเวลาที่เหมาะสมในการเข้าหาหรือพูดคุยกับผู้อื่น ซึ่งส่งผลอย่างยิ่งต่อความราบรื่นของความสัมพันธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 5, 8, 9, 10, 13, 14, 15 เห็นว่า การรู้จักกาลในการสร้างความสัมพันธ์ส่งผลต่อความสำเร็จและทำให้ความสัมพันธ์ดีขึ้น

จากการวิเคราะห์ พบว่า การพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของพระสอนศีลธรรมมีรากฐานที่แข็งแกร่งอยู่ในหลักสัปปุริสธรรม โดยเฉพาะในคุณสมบัติปรัญญตาความรู้จักบริษัทและบุคคลปรัญญตาความรู้จักบุคคล ซึ่งเป็นปัญญาในการเข้าใจผู้คนและบริบท คุณสมบัติเหล่านี้เป็นตัวกำหนดวิธีคิด และความตระหนัก ถึงความสำคัญและแนวทางเบื้องต้นในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ขณะที่ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ตามที่ระบุในข้อมูลทฤษฎี เช่น การสื่อสาร การรับฟัง เป็นเครื่องมือและการปฏิบัติที่นำไปปัญญาดังกล่าวมาทำให้เกิดผลในทางรูปธรรม นอกจากนี้ คุณสมบัติอื่นๆ ในสัปปุริสธรรม เช่น อุตตัณญตาความรู้จักตน มัตตัญญตาความรู้จักประมาณ และกาลัญญตาความรู้จักกาลยังทำหน้าที่กำกับและสนับสนุนการใช้ทักษะเหล่านั้นให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบทบาท ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน ได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องและยืนยันความเชื่อมโยงอันสำคัญนี้ในมุมมองที่หลากหลายและเจาะลึก การพัฒนาพระสอนศีลธรรมจึงต้องมุ่งเน้นทั้งการบ่มเพาะปัญญาตามหลักสัปปุริสธรรมควบคู่ไปกับการฝึกฝนทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อให้ท่านสามารถเป็นผู้ที่เชื่อมโยงกับนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศีลธรรม และเป็นสะพานเชื่อมแห่งความเข้าใจและความสมานฉันท์ในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างแท้จริง

4.4. สรุป

จากการวิเคราะห์ได้นำข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิรวมถึงบทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน ผลการวิเคราะห์พบว่า แนวทางการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่มีความหลากหลาย จำเป็นต้องบูรณาการกับการน้อมนำหลัก สัปปุริสธรรม 7 ประการ มาเป็นแกนกลางในการพัฒนาทั้งในด้านความรู้ ด้านเทคนิคการสอน และด้านมนุษยสัมพันธ์

ในด้านความรู้ การพัฒนาสำหรับพระสอนศีลธรรมนั้นต้องครอบคลุมองค์ความรู้ที่กว้างขวางกว่าเพียงแค่หลักธรรมพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงการเข้าใจหลักธรรมเชิงลึกที่สามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตยุคใหม่ได้ ความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน จิตวิทยาพัฒนาการตามแนวคิดของ Piaget และ Vygotsky ทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ แนวคิด SEL และลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ความรู้ด้านเทคนิคการ

สอน มนุษยสัมพันธ์ จริยศาสตร์เปรียบเทียบ ประเด็นสังคมร่วมสมัย และบริบททางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลาที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม องค์ความรู้เหล่านี้มีความสำคัญต่อการเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมการสอน ส่วนหลักสัปปุริสธรรม ทำหน้าที่เป็นเสมือนพลังขับเคลื่อน แนวทาง และกลไกในการแสวงหา ทำความเข้าใจ และนำความรู้ที่หลากหลายนี้ไปประยุกต์ใช้อย่างมีปัญญา คุณสมบัติอย่าง ธัมมัญญตาความรู้จักกรรม และ อตถัญญตาความรู้จักอรรถ เป็นแรงจูงใจให้ใฝ่รู้และเข้าใจแก่นแท้ ส่วน อตถัญญตาความรู้จักตน และ กาลัญญตาความรู้จักกาล ช่วยในการบริหารจัดการตนเองเพื่อการเรียนรู้ และคุณสมบัติเช่น ปริสัญญตาความรู้จักชุมชน และ ปุคคลปโรปรัญญตาความรู้จักบุคคล ช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสมกับบุคคลและบริบท ซึ่งการพัฒนาความรู้ภายใต้กรอบสัปปุริสธรรมนี้ทำให้พระสอนศีลธรรมเป็นผู้ใช้ความรู้เพื่อประโยชน์สุขของเยาวชนอย่างแท้จริง

ในด้านเทคนิคการสอน การวิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจากบทบาทผู้ถ่ายทอดแต่เพียงผู้เดียวไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เน้น การเรียนรู้เชิงรุก Active Learning ผ่านเทคนิคที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และทำให้การสอนน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความรู้ในการออกแบบการสอนอย่างเป็นระบบ หลักสัปปุริสธรรม ไม่ได้แยกขาดจากเทคนิคเหล่านี้ แต่เป็นรากฐานและตัวกำกับทิศทาง คุณสมบัติอย่าง ธัมมัญญตาความรู้จักกรรม และ อตถัญญตาความรู้จักอรรถ ช่วยให้ตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุงวิธีสอนและใช้เทคนิคโดยยังคงแก่นสารทางธรรมไว้ คุณสมบัติ อตถัญญตาความรู้จักตน ช่วยให้เลือกและปรับใช้เทคนิคให้เหมาะสมกับความถนัดของตนเอง ส่วน มัตถัญญตาความรู้จักประมาณ และ กาลัญญตาความรู้จักกาล ช่วยกำกับการใช้เทคนิคให้มีความพอดีและถูกกาลเทศะ ขณะที่คุณสมบัติ ปริสัญญตาความรู้จักบริษัท และ ปุคคลปโรปรัญญตาความรู้จักบุคคล ช่วยในการปรับใช้เทคนิคให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของผู้เรียนและบริบทของโรงเรียน

ส่วนด้านมนุษยสัมพันธ์ ถูกระบุว่าเป็นเสาหลักที่สำคัญอย่างยิ่งยวดต่อความสำเร็จในการบ่มเพาะคุณธรรม ซึ่งมีรากฐานที่แข็งแกร่งอยู่ในหลัก สัปปุริสธรรม การพัฒนาด้านนี้คือการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเฉพาะในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม หัวใจหลักในสัปปุริสธรรมคือ ปริสัญญตาความรู้จักบริษัท และ ปุคคลปโรปรัญญตาความรู้จักบุคคล ซึ่งเป็นปัญญาพื้นฐานที่ทำให้พระสอนศีลธรรมเข้าใจลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนและบุคคล นำไปสู่การวางตัวและการปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้ คุณสมบัติ อตถัญญตาความรู้จักตน ช่วยในการบริหารจัดการบทบาทที่ซ้อนทับกันของพระสงฆ์ในโรงเรียนให้สมดุล

ขณะที่ มัตตัญญูตาความรู้จักประมาณ และ กาลัญญูตาความรู้จักกาล ช่วยกำกับการปฏิสัมพันธ์ให้มีความพอดีและถูกเวลา การพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์โดยมีหลักสัปปริสธรรมเป็นเครื่องนำทางนี้ ทำให้พระสอนศีลธรรมสามารถเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเป็นสะพานแห่งความเข้าใจในสังคมที่หลากหลาย

การวิเคราะห์ชี้ชัดว่า การพัฒนาพระสอนศีลธรรมอย่างมีประสิทธิภาพในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ เทคนิคการสอน หรือมนุษยสัมพันธ์ ล้วนต้องบูรณาการเข้ากับหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ซึ่งทำหน้าที่เป็นปัญญาภายใน เป็นพลังขับเคลื่อน เป็นแนวทาง และเป็นตัวกำกับในการประพฤติปฏิบัติ ทำให้พระสอนศีลธรรมเป็นผู้ที่พร้อมทั้งภายนอกคือ ความรู้ ทักษะ และภายใน คือ คุณธรรม ปัญญา สามารถทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและสร้างความสมานฉันท์ในโรงเรียน และสังคมในบริบทจังหวัดสงขลาได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิรวมถึงการวิเคราะห์มาสรุปตามวัตถุประสงค์และอภิปรายผลหาความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

5.1. สรุปผลการวิจัย

5.1.1 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า เพื่อพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่หลากหลายทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา การวิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาสามด้านหลัก ดังนี้

ด้านความรู้ พระสอนศีลธรรมต้องพัฒนา ความรู้เชิงลึกในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และพุทธจริยศาสตร์ ให้เข้าใจแก่นแท้และประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้ ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน บริบทสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่สงขลา รวมถึงประเด็นร่วมสมัยต่างๆ ที่นักเรียนและชุมชนกำลังเผชิญ ความรู้รอบด้านนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอหลักธรรมให้เข้าถึงและเกี่ยวข้องกับชีวิตของเยาวชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย

ด้านเทคนิคการสอน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการบรรยายแบบเดิมไปสู่แนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีความยืดหยุ่นสูง เพื่อให้การสอนเข้าถึงนักเรียนที่หลากหลายในสงขลา การใช้เทคนิคการสอนแบบมีส่วนร่วม การปรับวิธีสอนให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และการใช้สื่อที่น่าสนใจมีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทนี้ เพื่อกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมความเข้าใจในหมู่เยาวชนที่มีพื้นเพแตกต่างกัน

ด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในบริบทจังหวัดสงขลา พระสอนศีลธรรมต้องสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ครู บุคลากร และชุมชนที่แตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม การมีความสามารถในการสื่อสารอย่างอ่อนไหว เข้าใจผู้อื่น และสร้างความไว้วางใจจะช่วยให้การถ่ายทอดหลักธรรม และคุณธรรมเป็นไปอย่างราบรื่น และช่วยให้การทำงานร่วมกับทุกฝ่ายในสังคมที่หลากหลายนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.2 หลักสัปปุริสธรรม

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า หลักสัปปุริสธรรม คือชุดของคุณธรรม 7 ประการที่พระพุทธศาสนาเถรวาทได้นำเสนอไว้ในพระไตรปิฎก โดยมีเป้าหมายเพื่อชี้แนวทางให้บุคคลได้พัฒนาตนเองไปสู่การเป็น "สัตบุรุษ" หรือ "คนดี" ที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งปัญญา ศีล และสมาธิ หลักธรรมนี้เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้บุคคลเป็นที่ยอมรับและเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม

คุณสมบัติทั้ง 7 ประการประกอบด้วย การเป็น อัมมัญญตา คือ การรู้จักและเข้าใจในหลักธรรม กฎเกณฑ์ และเหตุผลอย่างลึกซึ้ง ตามมาด้วย อตถัญญตา ซึ่งคือการรู้จักความหมายที่แท้จริง ความมุ่งหมาย และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำหรือหลักธรรมนั้นๆ ถัดมาคือ อตตัญญตา ซึ่งเน้นการรู้จักและประเมินตนเองตามความเป็นจริง ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และข้อจำกัดของตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสม ส่วน มัตตัญญตา คือการรู้จักประมาณความพอดีในการใช้สอย การบริโภค หรือการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เกิดความสมดุล การเป็น กาลัญญตา คือการรู้จักกาลเวลาที่เหมาะสม และการบริหารจัดการเวลาในการประกอบกิจต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังรวมถึง ปริสสัญญตา คือการรู้จักและเข้าใจลักษณะของหมู่คณะ ชุมชน และรู้แนวทางในการปฏิบัติตนต่อกลุ่มคนเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม และประการสุดท้ายคือ ปุคคลปโรปรัญญตา ซึ่งเป็นการรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจในอุปนิสัย ความสามารถ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถปฏิสัมพันธ์หรือปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

5.1.3 การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม

1) การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมด้านความรู้

ผลการวิเคราะห์พบว่า การพัฒนาองค์ความรู้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น หลักสัปปุริสธรรมทำหน้าที่เป็นแกนกลางและกระบวนการสำคัญตลอดทุกขั้นตอน เริ่มต้นจากการที่พระสอนศีลธรรม ตระหนักถึงความจำเป็นขององค์ความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งขับเคลื่อนด้วย อัมมัญญตา และอตถัญญตา ในการเข้าใจแก่นธรรมและประโยชน์ พร้อมด้วยปริสสัญญตาและปุคคลปโรปรัญญตา ที่ช่วยให้เข้าใจความต้องการของผู้เรียนและบริบท จากนั้นหลักสัปปุริสธรรมจะเข้ามากำกับดูแลการแสวงหาและประมวลผลความรู้ผ่านอตตัญญตาในการสำรวจตนเอง และกาลัญญตาในการบริหารจัดการเวลา สุดท้าย หลักสัปปุริสธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการประยุกต์ใช้ความรู้อย่างมีปัญญา โดยอาศัยหลักธรรมทั้งหมด อาทิ อตถัญญตา ปริสสัญญตา ปุคคลปโรปรัญญตา มัตตัญญู และกาลัญญ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์อย่างสูงสุด

2) การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมด้านเทคนิคการ

สอน

ผลการวิเคราะห์พบว่า หลักสัปปุริสธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเทคนิคการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นจากการ สร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน โดยอาศัย อัมมัญญตา อัตถัญญตา ปริสสัญญตา และ ปุคคลปโรปรัญญตา เพื่อให้เข้าใจแก่นธรรม เป้าหมายการบ่มเพาะ และความแตกต่างของผู้เรียนกับบริบทปัจจุบัน หลักสัปปุริสธรรมยัง กำกับกระบวนการเรียนรู้ การเลือก และการปรับใช้เทคนิคการสอน โดยใช้ อัตถัญญตา ในการเลือกเทคนิคที่สอดคล้องกับความถนัด และใช้ อัมมัญญตา อัตถัญญตา เพื่อให้แน่ใจว่าเทคนิคมีแก่นสารทางธรรม สุดท้าย การนำเทคนิคไปใช้จริงอย่างมีประสิทธิภาพก็อาศัยหลักธรรมเหล่านี้ เช่น อัตถัญญตา ในการบริหารจัดการตนเอง, มัตตัญญูและกาลัญญู ในการควบคุมความพอดีของเวลาและทรัพยากร รวมถึง ปริสสัญญตาและปุคคลปโรปรัญญตา ในการปรับเทคนิคให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่มหรือรายบุคคล

3) การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรมด้านมนุษยสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์พบว่า หลักสัปปุริสธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อัมมัญญตา อัตถัญญตา ปริสสัญญตา และ ปุคคลปโรปรัญญตา ซึ่งมอบความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและบริบท ทำให้เกิดความตระหนักในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก หลักสัปปุริสธรรมยังคง กำกับการประยุกต์ใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ด้วย ปริสสัญญตาและปุคคลปโรปรัญญตา ที่ช่วยปรับการปฏิสัมพันธ์ให้เข้ากับแต่ละบุคคลและสถานการณ์ นอกจากนี้ อัตถัญญตา ยังมีบทบาทในการบริหารจัดการตนเองและอารมณ์ ส่วน มัตตัญญูและกาลัญญู ทำให้การปฏิสัมพันธ์เป็นไปอย่างพอดีเหมาะสม และถูกจังหวะ

5.2. อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาที่จำเป็นในทั้งสามด้านหลัก ซึ่งโดยพื้นฐานแล้ว มีความสอดคล้องกับข้อค้นพบของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต่างเน้นย้ำถึง ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความท้าทายในปัจจุบัน เช่นเดียวกับที่งานวิจัยของพระมหาสุรศักดิ์ สุรญาโณ (2564) พระศรีธรรมภาณี (2565) สุนทรี สุริยะรังสี (2565) และ วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2567) ต่างชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของประเด็นนี้

ยิ่งไปกว่านั้นความสอดคล้องอย่างเด่นชัดในประเด็นของการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนตลอดจนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผลการวิจัยได้ระบุถึงกระบวนการปรับเปลี่ยนไปสู่แนวทางที่

ทันสมัยและเน้นผู้เรียน โดยใช้หลักสัปปุริสธรรมกำกับการเลือกและนำเทคนิคไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ สิ่งทีงานวิจัยของ พระมหาสุรศักดิ์ สุรญาโณ (2564) ที่เน้นความจำเป็นด้านการจัดการเรียนการสอน การใช้เทคนิคที่ทันสมัยและเทคโนโลยี ส่วนงานวิจัยของ สุนทรี สุริยะรังสี (2565) ที่มุ่งพัฒนาเทคนิค และวิธีการสอนโดยตรงเพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและงานวิจัยของ วรวิทย์ นิเทศ ศิลป์ (2567) ที่มุ่งเสริมสร้างทักษะและเทคนิคการสอน รวมถึงการออกแบบการสอนและสื่อการสอน ให้สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่

ประเด็นสำคัญที่มีความสอดคล้องโดยตรงคือการนำหลักสัปปุริสธรรมมาเป็นแกนหลักในการพัฒนา จากผลการวิจัยได้นำเสนอถึงกระบวนการพัฒนาแต่ละด้านที่ขับเคลื่อนและกำกับด้วย คุณสมบัติในหลักสัปปุริสธรรม ซึ่งแนวคิดนี้มีความสอดคล้องอย่างชัดเจนกับงานวิจัยของ พระสามารถ จตตมโล (โพธิ์แก้ว) (2564) ที่ได้นำหลักสัปปุริสธรรมมาเป็นฐานในการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ และพบว่าส่งผลดีต่อผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าหลักสัปปุริสธรรมเป็นที่ยอมรับและสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนได้จริง ซึ่งเป็นการยืนยันความ เกี่ยวข้องและความสำคัญของหลักสัปปุริสธรรมในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานด้านการศึกษาของ พระสงฆ์

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างมีเป้าหมายร่วมกันในการนำไปสู่ ผลลัพธ์ที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การทีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยืนยันผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียนเป็นการ ยืนยันความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ด้านนี้โดยตรง นอกจากนี้ ข้อค้นพบ เรื่องความจำเป็นในการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน สังคม และเทคโนโลยี ก็ เป็นอีกประเด็นที่มีความสอดคล้องกัน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ชี้ถึงความสำคัญของการปรับตัวในยุค ปัจจุบัน เพื่อให้การสอนและการปลูกฝังคุณธรรมยังคงมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ กระบวนการพัฒนาในสรุปผลการวิจัยของผู้วิจัยที่ระบุว่าหลักสัปปุริสธรรมช่วยให้ตระหนักถึงความ แตกต่างของผู้เรียนและบริบท และกำกับการปรับใช้เทคนิคให้เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้เน้นย้ำรายละเอียดในบางมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านมนุษย สัมพันธ์ ซึ่งถูกนำเสนอเป็นกระบวนการพัฒนาที่สำคัญโดยเฉพาะ พร้อมทั้งอธิบายว่าหลักสัปปุริส ธรรมโดยเฉพาะ ปรีชาญาณ และ บุคคลปรปักษ์ญาณ เป็นรากฐานและตัวกำกับกระบวนการ ปฏิสัมพันธ์อย่างละเอียด รวมถึงการชี้ให้เห็นถึงบทบาทของหลักสัปปุริสธรรมในการขับเคลื่อนและ

กำกับ กระบวนการภายในของการแสวงหา ทำความเข้าใจ และประยุกต์ใช้ความรู้ เทคนิค และทักษะ มนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งเป็นมิติเชิงกระบวนการภายในที่ผลการวิจัยได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ

การอภิปรายผลร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ยืนยันว่า ข้อค้นพบหลักจากของงานวิจัยชิ้นนี้ เกี่ยวกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมทั้งในมิติของความจำเป็น ความสำคัญของเทคนิคการสอน การ เกี่ยวข้องของหลักสัปปุริสธรรมในการเสริมสร้างการปฏิบัติงาน และการมุ่งเน้นผลลัพธ์ต่อผู้เรียน มีความสอดคล้องกันในวงกว้างกับแนวทางการศึกษาและการพัฒนากำลังคนด้านพระพุทธศาสนาใน บริบทของโรงเรียน ซึ่งเป็นการตอกย้ำความสำคัญและความสมเหตุสมผลของแนวทางการพัฒนาที่ นำเสนอ และแสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาพระสอนศีลธรรมที่บูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเข้ากับ ด้านความรู้ เทคนิคการสอน และมนุษย์สัมพันธ์ เป็นแนวทางที่มีความสำคัญและได้รับการสนับสนุน จากข้อค้นพบทางวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาด้านศีลธรรมในสังคมไทย และเพื่อเตรียม ความพร้อมให้พระสอนศีลธรรมเผชิญกับความท้าทายในบริบทที่หลากหลายอย่างบริบทจังหวัด สงขลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาสุรศักดิ์ สุรญาโณ. (2564). การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร.
- พระสามารถ จตตมโล (โพธิ์แก้ว) และคณะ. (2565). การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 เพื่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรี สุวรรณภูมิ. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมการท้องถิ่น. 8(6). 361-372.
- พระศรีธรรมภาณี. (2565). การพลิกโฉมพระสอนศีลธรรม: การพัฒนาพระบริหารการนิเทศ พระนิเทศก์ และพระสอนศีลธรรมเพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสังคมไทย. วารสาร สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(7), 938-953.
- สุนทรี สุริยะรังสี. (2565). การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารปัญญา, 29(3), 31-44.
- วรวิทย์ นิเทศศิลป์. (2567). แนวทางการเสริมสร้างทักษะและเทคนิคการสอนสำหรับพระสอน ศีลธรรมในยุคปัญญาประดิษฐ์. วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี. 2(1), 1-14.

5.3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเหล่านี้มุ่งเสนอต่อผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารระดับสูง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนและขับเคลื่อนโครงการพระสอนศีลธรรมในภาพรวม

1) การเพิ่มและจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาเพิ่มงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนโครงการพระสอนศีลธรรมให้เพียงพอและมีความต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ห่างไกล เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสื่อการเรียนการสอน และสิ่งสนับสนุนที่จำเป็น

2) การปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการโครงการ ควรปรับปรุงกระบวนการเบิกจ่าย ค่าตอบแทนสำหรับพระสอนศีลธรรมให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ และสร้างความมั่นคงในการดำเนินงาน

3) การพัฒนาระบบการอบรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ควรพัฒนาระบบการอบรม พัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมให้มีความเป็นระบบ ต่อเนื่อง และตอบสนองต่อความต้องการและบริบทของพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยอาจจัดหลักสูตรพิเศษที่เน้นทักษะการสอนในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายและการสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนา

4) การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ควรส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม คณะสงฆ์ มหาวิทยาลัย และองค์กรทางศาสนาหรือชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการประสานงาน การสนับสนุน และการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากข้อจำกัดของงานวิจัยนี้และประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตดังนี้

- 1) ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ในการพัฒนาพระสอนศีลธรรม และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในด้านคุณธรรมจริยธรรม
- 2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของวิธีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมโดยใช้หลักสัปปุริสธรรมกับแนวทางการพัฒนาอื่นๆ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
- 3) ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพในบริบทพื้นที่อื่นๆ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน เพื่อทำความเข้าใจความต้องการและความท้าทายเฉพาะที่พระสอนศีลธรรมเผชิญในแต่ละพื้นที่

บรรณานุกรม

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

1.1 พระไตรปิฎก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เล่มที่ 23.

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

2.1 หนังสือ

ทิตินา แคมมณี. (2554). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 14). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตินา แคมมณี. (2563). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประยุทธ์ ปยุตโต. (2539). พุทธธรรม: หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พาสนา จุลรัตน์. (2563). จิตวิทยาการรู้คิด (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมการสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2567). คู่มือการอบรมพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในประจำปี 2567.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). พุทธธรรม. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 10). โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์. (2559). คู่มือมนุษย์. มูลนิธิธรรมทาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.

วิจิตร พงศ์พันธุ์. (2550). การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ศิริอร วิชาวุธ. (2554). จิตวิทยาการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมจิตร สวชนไพบูลย์. (2557). การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2564). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 44). โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2556). การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2551). คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2559). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 12 ฉบับปรับปรุงแก้ไข). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

2.2 บทความในวารสาร

จิรภัทร กิตติวรากุล และคณะ. (2560). ปัจจัยด้านบรรยากาศโรงเรียนที่ส่งผลต่อความสุขของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 9(2), 132-144.

ธนชัย รัตนกุล. (2562). การพัฒนาคุณธรรมในบริบทโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม. วารสารพุทธศาสนาเพื่อสังคม, 15(1), 102-117.

ธนัชพร มุลิกะบุตร และคณะ. (2563). การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดของ CASEL ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 12(1), 1-14.

พระสามารถ จตตมโล (โพธิ์แก้ว) และคณะ. (2565). การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมการท่องเที่ยว. 8(6). 361-372.

บานชื่น นักการเรียน, & เพ็ญศรี บางบอน. (2559). การพัฒนาที่ยั่งยืน. สิริธรปริทรรศน์, 17(2), 64-69.

ประยูร ธรรมจิตต์. (2542). การพัฒนามนุษย์ด้วยหลักสัปปุริสธรรม. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 12(3), 67–82.

พระมหาสุรศักดิ์ สุรญาโณ. (2564). การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร. วารสารการศึกษาพุทธศาสตร์, 10(3), 45–58.

พระศรีธรรมภาณี. (2565). การพลิกโฉมพระสอนศีลธรรม: การพัฒนาบทบาทในสังคมไทย. วารสารพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนา, 11(2), 125–138.

วัชรพล วิบูลยศรีนทร์. (2562). หลักการออกแบบการสอนบนเว็บตามรูปแบบ ADDIE Model เพื่อสอนการสนทนาภาษาไทยพื้นฐานสำหรับชาวต่างชาติ. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 12(2), 642–659.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). สภาพทั่วไปของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. วารสารสังคมพุทธศาสตร์, 22(3), 45–52.

สุนทรี สุริยะรังษี. (2565). การพัฒนาเทคนิคการสอนครูพระสอนศีลธรรมในยุคปัจจุบัน. วารสารวิจัยศึกษา, 15(2), 12–24.

สุจิตรา พรหมเกษม. (2563). บทบาทของพระสอนศีลธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้. วารสารพัฒนาสังคม, 19(1), 37–50.

อานนท์ เมธีวรฉัตร. (2562). รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(2), 165–180.

2.3 วิทยานิพนธ์

อรุณี หรดาล และคณะ. (2565). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล: บทบาทส่งผ่านของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และบทบาทการกำกับของบรรยากาศของสถานศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

2.4 เอกสาร

งามนิตย์ เตือนใจยา และคณะ. (2552). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลสำหรับนักศึกษาพยาบาลตามโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2540). แนวทางการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชน. กรุงเทพมหานคร.

อรทัย อินอนงค์ และคณะ. (2567). การพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร. สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ.

2.5 บทในหนังสือ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2553). หน่วยที่ 1 ระบบและการจัดระบบ. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดระบบทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

2.6 เว็บไซต์

สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา. (2023). [รายงานสถิติจังหวัดสงขลา ประจำปี พ.ศ. 2566] [PDF].

สืบค้นเมื่อ 29/4/2568, จากเว็บไซต์

https://songkhla.nso.go.th/images/nat/%E0%B8%B7nat_1/reportprovince_66.pdf

National Geographic Thailand. (2025, 30 มกราคม). มองสงขลาผ่านสถาปัตยกรรม ศาลเจ้า-วัด-มัสยิด การผสมผสานทางวัฒนธรรมในความเปลี่ยนแปลง. National Geographic Thailand. สืบค้นเมื่อ 29/4/2568 จากเว็บไซต์

<https://ngthai.com/cultures/76446/songkhla-multicultural/>

2.7 เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

Bhikkhu Bodhi. (2012). The noble eightfold path: Way to the end of suffering. Buddhist Publication Society.

- CAEL. (2015). Academic, social, and emotional learning: A framework for educators. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. <https://casel.org/fundamentals-of-sel/what-is-the-casel-framework/>
- Dick, W., Carey, L., & Carey, J. O. (2015). The systematic design of instruction (8th ed.). Pearson.
- Gagné, R. M. (1985). The conditions of learning (4th ed.). Holt, Rinehart and Winston.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1989). Cooperation and competition: Theory and research. Interaction Book Company.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563–575.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed.). Harper & Row.
- Nilkote, R., & Singsorn, N. (2024). Knowledge Management and Empowering Professional Learning Communities based on Buddhist Principles: The Dimension of Sappurisa Dhamma. *ASEAN Journal of Religious and Cultural Research*, 7(2), 13–19.
- Pharcharuen, W. (2020). Morality ethics and youth problems in Thai society. *Journal of Rattana Paññā*, 5(2), 246–255.
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. International Universities Press.
- Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231.
- Prince, M. J., & Felder, R. M. (2006). Inductive teaching and learning methods: Definitions, comparisons, and research bases. *Journal of Engineering Education*, 95(2), 123–138.

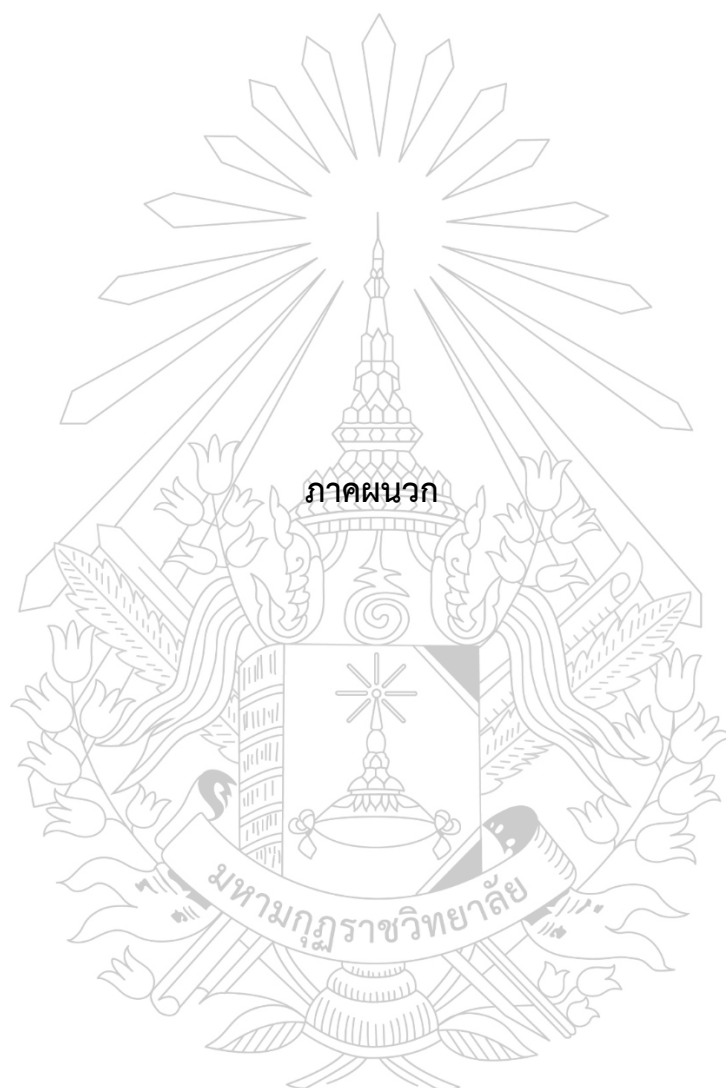
Scott, J. (1990). *A matter of record: Documentary sources in social research*. Polity Press.

Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.

Smith, B. L., & MacGregor, J. T. (1992). What is collaborative learning? In A. S. Goodsell (Ed.), *Collaborative learning: A sourcebook for higher education* (pp. 9–22). National Center on Postsecondary Teaching, Learning, & Assessment.

Vygotsky, L. S. (1986). *Thought and language* (A. Kozulin, Ed. & Trans.). MIT Press. (Original work published 1934)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. พระเมธีวชิราภิรต, ผศ.ดร.

คุณวุฒิทางการศึกษา

ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศน.ด.)

ตำแหน่งปัจจุบัน

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

โคราช

3. พระครูโกศลธรรมาภิจ, ดร.

คุณวุฒิทางการศึกษา

ปร.ด.ศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช

วิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน

รองเจ้าคณะจังหวัดสงขลา (ธ) ภาค 18

2. ผศ.ดร.สันติ อุณจะนำ

คุณวุฒิทางการศึกษา

ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช

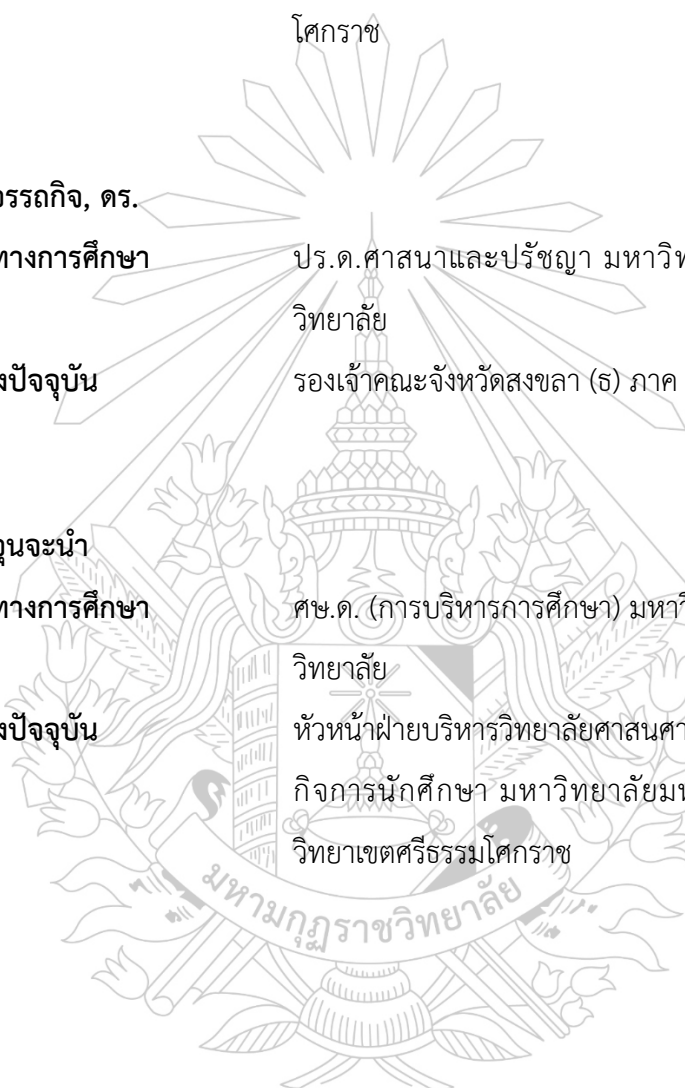
วิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน

หัวหน้าฝ่ายบริหารวิทยาลัยศาสนศาสตร์ และหัวหน้าฝ่าย

กิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

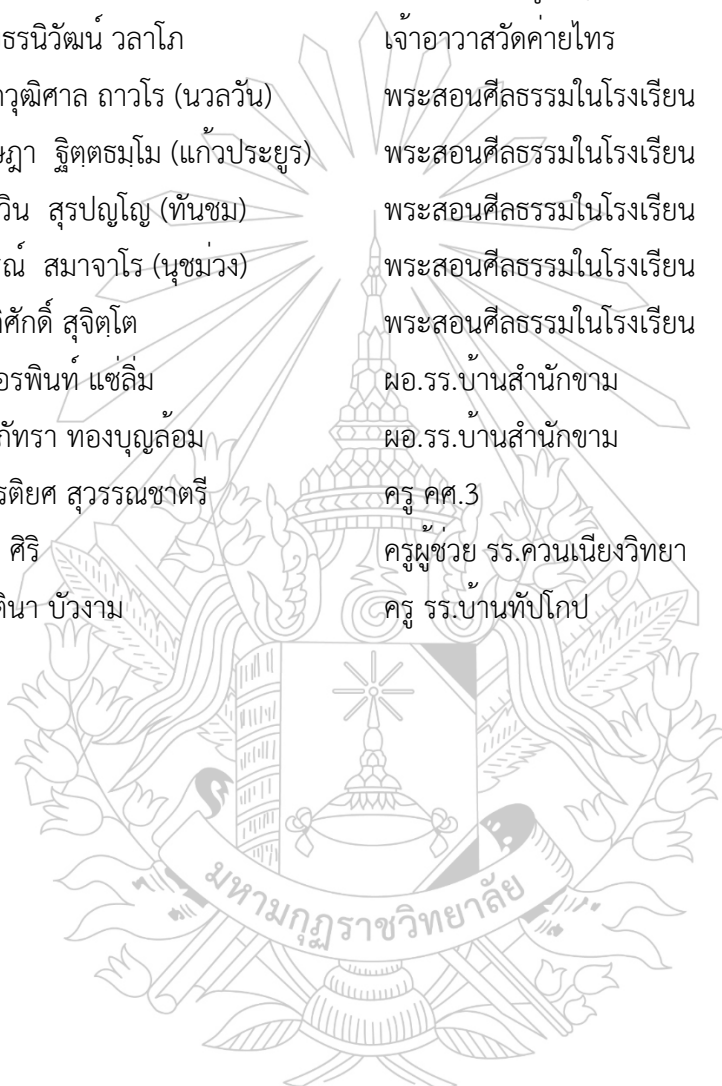

ภาคผนวก ข

บุคลากรกรม

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1	พระครูสุภัทรรธรรมาการ	เจ้าอาวาสวัดพระบาท
2	พระครูปภัสสรสีลโสภณ	เจ้าอาวาสวัดอมฤตวราราม
3	พระครูสุธรรมเขตคณานุรักษ์	เจ้าอาวาสวัดจันทาราม
4	พระครูบวรสรนาท	เจ้าอาวาสวัดญาณาทิศการาม
5	พระวินัยธรนิวัฒน์ วลาโห	เจ้าอาวาสวัดค่ายไทร
6	พระปลัดวุฒิสกาล ถาวโร (นวลวัน)	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
7	พระกฤษฎา ฐิตตมโม (แก้วประยูร)	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
8	พระศราวิน สุรปัญญา (พันชม)	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
9	พระปกรณ สมาจาโร (นุชม่วง)	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
10	พระกิตติศักดิ์ สุจิตโต	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
11	นางสาวอรพินท์ แซ่ลิ้ม	ผอ.รร.บ้านสำนักขาม
12	นางสาวภัทรา ทองบุญล้อม	ผอ.รร.บ้านสำนักขาม
13	นายเกียรติยศ สุวรรณชาติรี	ครู คศ.3
14	นายวิชิต ศิริ	ครูผู้ช่วย รร.ควนเนียงวิทยา
15	นางเจตตินา บัวงาม	ครู รร.บ้านทับโกป

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๐๕

วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร.

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ๋อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปบุริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisdhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. ที่ปรึกษา นั้น

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของ เครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็น ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- กรม
- อว
พระเมธีวชิราภรณ์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๔

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๐๕ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.สันติ อุณจนะนำ

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. ที่ปรึกษา นั้น

ในการนี้จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษารว้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๕๑๖(๒)/ว ๐๐๐๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

๒๐ มกราคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน พระครูโกศลธรรมาภิกขุ, ดร.

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisdhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. ที่ปรึกษา นั้น

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของ เครื่องมือที่นักศึกษาร่างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็น ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาดังกล่าวและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ร.ม.ท.อภิสิทธิ์ อภิชาโต
นายอภิสิทธิ์ อภิชาโต

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๑๒๘

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยะพราง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๐๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

เรียน พระครูสุภัทฺธ ธรรมวงศา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

Imi

စံနှုန်းချမှတ်မှုနှင့်
အကျိုးပြုစေရန်

ที่ อว ศ(๑๖๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๑๒๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๑๓ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน พระครูปลัดสรวงสีลโสภณ

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปบุริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisdhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๑๒๔

จึงขอรับได้ข้อมูล
พระครูปลัดสรวงสีลโสภณ

ที่ อว ๗๕๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพู อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๗๑๒๘-๔๑ www.ssc.mbu.ac.th

๑๙ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสุธรรมเมธา ดาษานุรักษ์

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ๋อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ๋อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๑๒๘

ฉันทนา ใต้ สัมภาษณ์

พระครูสุธรรมเมธา ดาษานุรักษ์

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพุ อำเภอมะพราง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๓ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน พระครูบรรชิตวัฒน์

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัพพริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)” โดยมี พระครูบรรชิตวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบรรชิตวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

วิไลวรรณ ๑๒๖

๒/๓
พระครูบรรชิตวัฒน์

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช
 ๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
 จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
 โทร. ๐-๗๕๔๐-๐๑๒๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๙๓ มีนาคม ๒๕๖๘

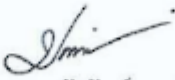
เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
 เรียน **พระภิกษุชย ๐๖ นิภัณฑ์ กตาวีณ**

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

 (พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
 ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๑๒๘

พระชย ๐๖ นิภัณฑ์ กตาวีณ
พระภิกษุชย ๐๖ นิภัณฑ์ กตาวีณ

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพูน อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๗๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระพรหมคุณาภรณ์ (นาควัน)

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัพพริสาธมม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)" โดยมี พระครูบรรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบรรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๔๐-๗๑๒๘

รับทราบ
พระพรหมคุณาภรณ์

ที่ อว ๗๔๒๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอมะขาม

จังหวัดนครราชสีมา ๔๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระภิกษุดา จิตฺตวิมล

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปบุริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘

ฉันพร้อมให้สัมภาษณ์
พระภิกษุดา จิตฺตวิมล

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราชโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพร อำเภอยะพราง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูชิน สุระปัญโญ (กัณณ)

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แช่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปบุริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แช่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราชโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๒๘

ชินสมไพฑูริย์กุล

พระครูชิน สุระปัญโญ

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน พระไพศาล ธัมมชโย

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัพพริสนธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisdhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ชินดน โฉมทอง
พระไพศาล ธัมมชโย

ที่ ยว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอบางพระพรหม

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร *พระภิกษุสาโรจน์ สุจิตฺโต*

ด้วย พระภิกษุสาโรจน์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระภิกษุสาโรจน์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสีเกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๑๒๘

ขอเชิญในสัปดาห์หน้า

พระภิกษุสาโรจน์ สุจิตฺโต

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพู่ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๒๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร **นางสาวอรพิน แจ่ม**

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัพพริสาธมมา (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurissadhamma Principle)” โดยมี พระครูบรรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบรรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๒๔

ได้ใจสมประสงค์เรื่องร้องแล้ว

นางสาวอรพิน แจ่ม

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช

๑๓๗ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอพระพรหม

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๔๐-๐๐๐๑-๔ www.sscmbu.ac.th

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวภัทรา ทองบุญคุ้ม

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อย) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัพพริสาธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)” โดยมี พระครูบรรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อย) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบรรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกศึกษา

โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๓๒๘

ธนิต พิษณุ

นางสาวภัทรา ทองบุญคุ้ม

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร *หลวงพ่อเปิ่น ๙ ศกฺรณมัทธ*

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปบุริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

สมพงษ์ ใจมูล
หลวงพ่อเปิ่น ๙ ศกฺรณมัทธ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาลัยเกษตรกรรมสุพรรณบุรี

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอกระพวง

จัดโดยธนาคารเพื่อการเกษตร ๘๐๐๐๐

7। ପ୍ରା. ନୀତି(୧)/୩ ୦୦୮୭

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกิตติ ๓๖

ด้วย พระยภิกขุ อภิชาโต (แจ้งจ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัพพิสสรธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisasadhamma Principle)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แนชจ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

Yours

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ธีรธรรมาโคกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๕๐-๙๑๒๘

१५००
 १५००
 १५००

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพูน อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๕๐-๓๓๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร *พญ.จิตติมา มณีงาม*

ด้วย พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัพพริสธรรม (Development of Moral Teachings Monks in Schools with the Principle of Sappurisadhamma Principle)” โดยมี พระครูบรรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แซ่จ้อง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบรรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกศึกษา

โทร. ๐-๗๕๕๐-๔๑๒๘

สัณ งามะแก้ว
พญ.จิตติมา มณีงาม

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนา ผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรม และบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดสงขลา เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

(.....) กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนา

(.....) กลุ่มผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรม

(.....) กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา

1. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
 ที่อยู่บ้าน/วัด เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....
 ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....
 จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
 เบอร์โทรศัพท์.....E-mail.....
2. ระดับการศึกษา.....
3. สถานที่ทำงาน.....
4. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างไร

2.1 ในมุมมองของท่านการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรให้ความสำคัญในด้านใดมากที่สุด?

.....

.....

2.2 ท่านมีความเห็นในการปรับปรุงเทคนิคการสอนศีลธรรมให้เหมาะสมกับเยาวชนยุคปัจจุบันอย่างไร?

.....

.....

2.3 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนและครูเป็นอย่างไร?

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม

ท่านมีความรู้เกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรมเป็นอย่างไร

3.1 ความรู้จักธรรม (ธัมมัญญตา)

1. ท่านมองว่าความสำคัญของการรู้จักธรรมในการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมคืออะไร?

.....

.....

2. ท่านคิดว่าความสามารถในการ รู้เหตุ หรือเข้าใจต้นตอของปัญหาการเรียนรู้นักเรียน มีผลต่อการ

ออกแบบเทคนิคการสอนอย่างไร?

.....

.....

3. ท่านคิดว่าความสามารถในการรู้จักธรรม หรือเข้าใจต้นตอของปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน มีผลต่อการออกแบบเทคนิคการสอนอย่างไร?

.....

.....

3.2. ความรู้จักอรรถ (อรรถัญญตา)

1. ท่านมองว่าการรู้จักอรรถของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ช่วยพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมได้อย่างไร?

.....

.....

2. ท่านคิดว่าความเข้าใจในผลลัพธ์ของการใช้เทคนิคการสอนที่แตกต่างกัน มีความสำคัญต่อการสอนศีลธรรมในยุคปัจจุบันอย่างไร?

.....

.....

3. ท่านมองว่าความรู้จักอรรถของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนและครู ส่งผลต่อบรรยากาศในโรงเรียนอย่างไร?

.....

.....

3.3. ความรู้จักตน (อรรถัญญตา)

1. ท่านมองว่าความรู้จักตนของพระสอนศีลธรรมในเรื่องความสามารถ ความรู้ และข้อจำกัดของตนเอง มีผลต่อการพัฒนาความรู้ด้านศีลธรรมอย่างไร?

.....

.....

2. ท่านคิดว่าความสามารถในการรู้จักตัวเองและจุดอ่อนของตนเอง มีผลต่อการออกแบบเทคนิคการสอนของพระสอนศีลธรรมอย่างไร?

.....

.....

3. พระสอนศีลธรรมควรรู้จักตนเองอย่างไร เพื่อสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีในโรงเรียน?

.....

.....

3.4. ความรู้จักประมาณ (มัตตัญญูตา)

1. ท่านคิดว่าความรู้จักประมาณในการเรียนรู้หรือการศึกษาหลักสูตร มีผลต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างไร?

.....

.....

2. การรู้ขอบเขตของเทคนิคการสอน เช่น การใช้สื่อ การเล่าเรื่อง หรือกิจกรรม มีผลต่อความสำเร็จของการสอนอย่างไร?

.....

.....

3. ความรู้จักประมาณในการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน มีความสำคัญอย่างไรต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี?

.....

.....

3.5. ความรู้จักกาล (กาลัญญูตา)

1. ท่านมองว่าความรู้จักกาลหรือการเลือกเวลาที่เหมาะสมในการศึกษาหลักสูตร มีผลต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างไร?

.....

.....

2. ท่านมองว่าการเลือกเวลาในการใช้เทคนิคการสอน เช่น การเล่าเรื่อง การจัดกิจกรรม หรือการอภิปราย มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนอย่างไร?

.....

.....

3. ท่านมองว่าความสามารถในการเลือกเวลาในการพูดคุยหรือสร้างความสัมพันธ์ กับนักเรียนและครู มีผลอย่างไรต่อความสำเร็จของพระสอนศีลธรรม?

.....

.....

3.6. ความรู้จักบริษัท (ปรีสัญญาตา)

1. ท่านมองว่าความรู้จักบริษัทหรือความเข้าใจในลักษณะของโรงเรียนและนักเรียน มีผลต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างไร?

.....

.....

2. ท่านมองว่าการรู้ลักษณะเฉพาะของชุมชนโรงเรียน ช่วยให้พระสอนศีลธรรมปรับปรุงเทคนิคการสอนได้อย่างไร?

.....

.....

3. ท่านมองว่าการรู้ลักษณะเฉพาะของชุมชนโรงเรียน ช่วยให้พระสอนศีลธรรมปรับปรุงเทคนิคการสอนได้อย่างไร?

.....

.....

3.7. ความรู้จักบุคคล (บุคคลปรีปัญญาตา)

1. ท่านมองว่าความรู้จักบุคคลหรือการเข้าใจลักษณะเฉพาะของนักเรียนและครู มีผลต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างไร?

.....

.....

2. ท่านคิดว่าความสามารถในการ แยกแยะลักษณะเฉพาะของผู้เรียน ส่งผลต่อการเลือกเทคนิคการสอนอย่างไร?

.....

.....

3. ท่านมองว่าการ เข้าใจความแตกต่างของบุคคล ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสอนศีลธรรมกับ

นักเรียน ครู และผู้ปกครองอย่างไร?

.....

.....

ตอนที่ 4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

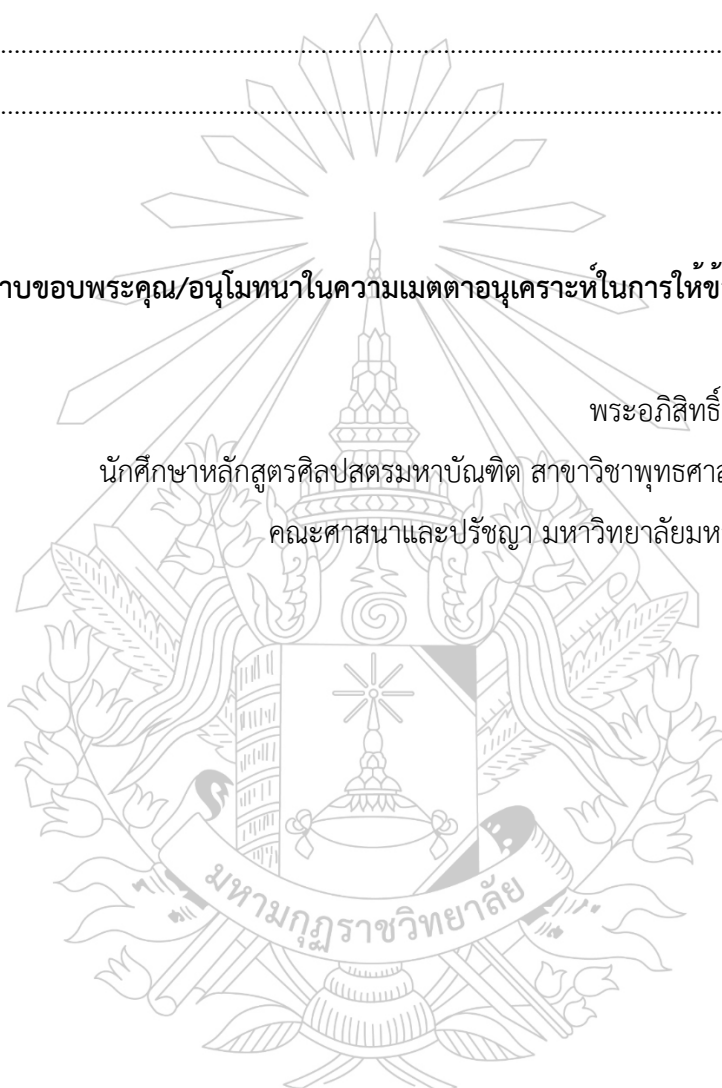
.....

.....

กราบขอบพระคุณ/อนุโมทนาในความเมตตาอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล

พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แจ้จ้อง)

นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์

จากการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

CVI : (Content Validity Index)

จากผู้เชี่ยวชาญผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน 3 ท่าน

การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปปุริสธรรม

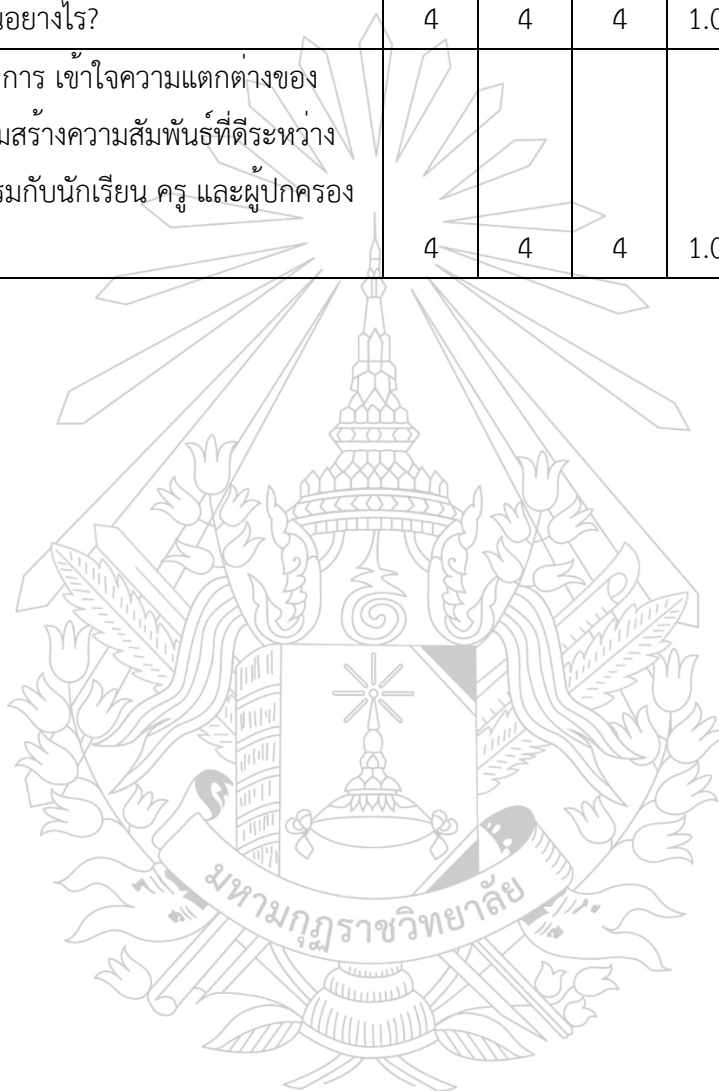
เกณฑ์การตัดสินค่า CVI ถ้ามีค่า 0.80 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตามจุดประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหานั้น แสดงว่าคำถามนั้นใช้ได้

ข้อคำถาม	ผลการตัดสินใจ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	CVI	การแปล ผล
ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน					
ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างไร					
1. ในมุมมองของท่านการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรให้ความสำคัญในด้านใดมากที่สุด?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
2. ท่านมีความเห็นในการปรับปรุงเทคนิคการสอนศีลธรรมให้เหมาะสมกับเยาวชนยุคปัจจุบันอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
3. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนและครูเป็นอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม					
ท่านมีความรู้เกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรมเป็นอย่างไร					
1. ความรู้จักรักร (ธัมมัญญาตา)					
1.1 ท่านมองว่าความสำคัญของการรู้จักธรรมในการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมคืออะไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
1.2 ท่านคิดว่าความสามารถในการรู้จักธรรมหรือเข้าใจต้นตอของปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน มีผลต่อการออกแบบเทคนิคการสอนอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

1.3 ท่านมองว่าความรู้จักธรรมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนและครูเป็นอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
2. ความรู้จักรถ (อัตถ์ญญาตา)					
2.1 ท่านมองว่าการรู้จักรถของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ช่วยพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมได้อย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
2.2 ท่านคิดว่าความเข้าใจในผลลัพธ์ของการใช้เทคนิคการสอนที่แตกต่างกัน มีความสำคัญต่อการสอนศีลธรรมในยุคปัจจุบันอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
3. ท่านมองว่าความรู้จักรถของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนและครู ส่งผลต่อบรรยากาศในโรงเรียนอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
3. ความรู้จักตน (อัตตัญญาตา)					
3.1 ท่านมองว่าความรู้จักตนของพระสอนศีลธรรมในเรื่องความสามารถ ความรู้ และข้อจำกัดของตนเอง มีผลต่อการพัฒนาความรู้ด้านศีลธรรมอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
3.2 ท่านคิดว่าความสามารถในการรู้จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง มีผลต่อการออกแบบเทคนิคการสอนของพระสอนศีลธรรมอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
3.3 พระสอนศีลธรรมควรรู้จักตนอย่างไร เพื่อสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีในโรงเรียน?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
4. ความรู้จักประมาณ (มัตตัญญาตา)					
4.1 ท่านคิดว่าความรู้จักประมาณในการเรียนรู้หรือการศึกษาหลักธรรม มีผลต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

4.2 การรู้ขอบเขตของเทคนิคการสอน เช่น การใช้สื่อ การเล่าเรื่อง หรือกิจกรรม มีผลต่อความสำเร็จของการสอนอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
4.3 ความรู้จักประมาณในการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน มีความสำคัญอย่างไรต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
5. ความรู้จักกาล (กาลัญญตา)					
5.1 ท่านมองว่าความรู้จักกาลหรือการเลือกเวลาที่เหมาะสมในการศึกษาหลักธรรม มีผลต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
5.2 ท่านมองว่าการเลือกเวลาในการใช้เทคนิคการสอน เช่น การเล่าเรื่อง การจัดกิจกรรม หรือการอภิปราย มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
5.3 ท่านมองว่าความสามารถในการเลือกเวลาในการพูดคุยหรือสร้างความสัมพันธ์ กับนักเรียน และครูมีผลอย่างไรต่อความสำเร็จของพระสอนศีลธรรม?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
6. ความรู้จักบริษัท (บริษัทัญญตา)					
6.1 ท่านมองว่าความรู้จักบริษัทหรือความเข้าใจในลักษณะของโรงเรียนและนักเรียน มีผลต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
6.2 ท่านมองว่าการรู้ลักษณะเฉพาะของชุมชนโรงเรียน ช่วยให้พระสอนศีลธรรมปรับปรุงเทคนิคการสอนได้อย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
6.3 ท่านมองว่าความเข้าใจในลักษณะของชุมชนโรงเรียนช่วยให้พระสอนศีลธรรมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนและครูอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

7. ความรู้จักบุคคล (บุคคลปรีชาญาณ)					
7.1 ท่านมองว่าความรู้จักบุคคลหรือการเข้าใจลักษณะเฉพาะของนักเรียนและครู มีผลต่อการพัฒนาความรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
7.2 ท่านคิดว่าความสามารถในการ แยกแยะลักษณะเฉพาะของผู้เรียน ส่งผลต่อการเลือกเทคนิคการสอนอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
7.3 ท่านมองว่าการ เข้าใจความแตกต่างของบุคคล ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสอนศีลธรรมกับนักเรียน ครู และผู้ปกครองอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

ภาคผนวก ข

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๐๐๓๓/๒๕๖๔

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง: การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยหลักสัปติธรรม

TITLE: DEVELOPMENT OF MORAL TEACHINGS MONKS IN SCHOOLS WITH THE PRINCIPLE OF SAPPURISADHAMMA PRINCIPLE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระอภิสิทธิ์ อภิชาโต (แช่จ้อง)

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๔ วันพุธที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ มติที่ ๒๖/๒๕๖๔ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในมนุษย์ฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๑ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ออกให้ ณ วันที่ ๒ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ลงนาม

(พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	พระอภิสิทธิ์ อภิชาติ (แซ่จ้อง)
วัน เดือน ปี เกิด	24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลเทศบาลสะเดา
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ สาขาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช
ที่อยู่ปัจจุบัน	144/8 ถนนปาดังเบซาร์ ตำบลสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
ผลงานตีพิมพ์	บทความเรื่อง การบูรณาการหลักเบญจศีลและเบญจธรรมเพื่อการ อยู่ร่วมกัน ของเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2567
รางวัลที่ได้รับ	Click or tap here to enter text.

